

**ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครู
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ**

นางสาวมูกลิ่นที่ วงศ์ใหญ่

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
วิชาเอกการพัฒนาครอบครัวและสังคม สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
พ.ศ. 2553

**Factors Influencing Spending Behavior of Teacher
Family in Si Sa Ket Province**

Miss Mujalin Wongyai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Home Economics in Family and Social Development

School of Human Ecology

Sukhothai Thammathirat Open University

2010

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครู
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ

ชื่อและนามสกุล นางสาวมุกดินท์ วงศ์ใหญ่

สาขาวิชา มนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์พูนศิริ วัจนะภูมิ
2. รองศาสตราจารย์สุชาดา สถาวรวงศ์
3. รองศาสตราจารย์ ดร. สุกมาศ อังศุโชติ

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2553

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์พูนศิริ วัจนะภูมิ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์สุชาดา สถาวรวงศ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุกมาศ อังศุโชติ)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิสวธีรานนท์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ

ผู้วิจัย นางสาวมูจลินท์ วงศ์ใหญ่ รหัสนักศึกษา 2477101055 **ปริญญา** คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาครอบครัวและสังคม) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์พูนศิริ วัจนะภูมิ (2) รองศาสตราจารย์สุชาดา สดาวรวงศ์ (3) รองศาสตราจารย์ ดร. สุภมาส อังศุโชติ **ปีการศึกษา** 2553

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) พฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ (2) อิทธิพลของปัจจัยด้านครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของ ครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ

กลุ่มตัวอย่างคือครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 390 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้คำนวณจากสูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน รวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิและตรวจสอบความเที่ยงของแบบสอบถาม การรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยส่งและรับแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยผ่านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการของแต่ละโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปหาค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และสถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยวิธี Enter

ผลการวิจัย พบว่า (1) พฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูมีรายจ่ายประจำ เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 34.9 รายจ่ายไม่ประจำ น้อยกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 9.7 รายจ่ายด้วยเงินสดทั้งประจำและไม่ประจำ คือ 10,001-20,000 บาท พบว่าส่วนใหญ่มีการใช้จ่ายในเรื่องของอุปโภค บริโภคมากที่สุด คือ ร้อยละ 69.2 รองลงมาใช้จ่ายในเรื่องเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม ร้อยละ 45.41 ระดับรายได้ข้าราชการครูอยู่ระหว่าง 21,000-40,000 บาท ร้อยละ 37.9 รองลงมาได้ระหว่าง 41,000-60,000 บาท ร้อยละ 29.0 ครอบครัวข้าราชการครู มีการวางแผนและการควบคุมการใช้จ่ายอยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 72.1 (2) ปัจจัยด้านครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูพบว่า ครอบครัวที่มีรายได้ต่อเดือนเพิ่มขึ้นมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายประจำเพิ่มขึ้นด้วย ส่วนระยะครอบครัวอยู่ตัวและหัดตัวมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายที่ไม่ประจำลดลง ส่วนครอบครัวที่มีระยะการขยายตัว มีผลทำให้มีค่าใช้จ่ายประจำเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น มีการใช้บัตรเครดิตน้อยกว่าไม่ใช้บัตรเครดิตในกลุ่มที่ใช้บัตรเครดิตส่วนใหญ่มีบัตรเครดิต 1 ใบ และสาเหตุส่วนใหญ่ที่ใช้จ่ายบัตรเครดิต เพราะสามารถซื้อสินค้า/บริการ ได้ก่อนแล้วแล้วชำระภายหลังและ พบว่า ส่วนใหญ่มีการชำระเงินคืนตามเวลาที่กำหนด การวางแผนการใช้จ่ายในแต่ละเดือนนั้นพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง การดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครู เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า ค่าใช้จ่ายประจำต่อเดือนของครอบครัวข้าราชการครูมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.1 โดยร่วมกันอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 26.7 ($R^2=.267$)

คำสำคัญ พฤติกรรมการใช้จ่าย ครอบครัวข้าราชการครู จังหวัดศรีสะเกษ

Thesis title: Factors Influencing Spending Behavior of Teacher Family
In Si Sa Ket Province

Researcher: Ms. Mujalin Wongyai; **ID** 2477101055; **Degree:** Master of Home Economics (Family and Social Development); **Thesis advisors:** (1) Poonsiri Watjanapoom, Associate Professor; (2) Suchada Sathaworvong, Associate Professor; (3) Dr. Supamas Angsuchoti, Associate Professor; **Academic year:** 2010

Abstract

The purposes of this research were to study (1) spending behaviors of families of teachers under the Office of the Basic Education Commission in Si Sa Ket province; and (2) the influence of family factors on spending behaviors of families of teachers under the Office of the Basic Education Commission in Si Sa Ket province.

The research sample consisted of 390 families of teachers under the Office of the Basic Education Commission in Si Sa Ket province, obtained by multi-stage sampling. The sample size was calculated based on Taro Yamane's formula at the 95 % confidence level. Research data were collected with the use of a questionnaire which had been verified on content validity by experts and also on reliability. The researcher sent the questionnaire to each of the schools and collected it by herself with the cooperation of the school's administrative personnel. Data were statistically analyzed by a computer program to calculate the percentage, maximum value, minimum value, mean, median, standard deviation, correlation, and step-wise regression analysis.

Research findings were as follows: (1) Regarding spending behaviors of teacher families, it was found that the average regular expense of teacher families was less than 10,000 baht per month (34.9 percent), while their average irregular expense was less than 5,000 baht per month (9.7 percent). Spending by cash including both regular and irregular expenses was in the range of 10,000–20,000 baht. Most of the expenses were on consumer products (69.2 percent), followed by that on clothing and apparel (45.41 percent). As for income level, the largest group of teacher families (37.9 percent) had income in the range of 21,000–40,000 baht, followed by those having income in the range of 41,000–60,000 baht (29.0 percent). It was also found that 72.1 percent of teacher families had the moderate level of expense monitoring and control. (2) Regarding family factors influencing spending behaviors of teacher families, it was found that the increase in family income also caused the increase in regular expense. Families at the stable and contracting stages had decreasing irregular expense; while families at the expanding stage had increasing regular monthly expense. Families that used credit cards outnumbered those that did not use credit cards. In the group of credit card users, most of them had one credit card. The most prevalent reason for using the credit card was that it enabled them to buy the products/services first and then pay later. Most of credit card users could make repayment in time as specified. As for planning on expense for each month, it was found that the planning was conducted at the moderate level. On the other hand, living based on the concept of sufficiency economy was practiced at the high level. Regarding factors influencing the overall spending behavior of teacher families, it was found that the monthly expenses of the teacher family were the significant factors, at the .01 level, with the combined power for variance explanation of 26.7 percent ($R^2 = .267$).

Keywords: Spending behavior, Teacher family, Si Sa Ket Province

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ลุล่วงด้วยดี ซึ่งผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์พูนศิริ วัจนะภูมิ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์สุชาดา สถาวรวงศ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.สุภมาส อังศุโชติอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และนางสาวนงลักษณ์ คงคาดิษฐ ขอบพระคุณอย่างสุดซึ้งที่ทุกท่านได้กรุณาให้คำแนะนำข้อคิดเห็นในการปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความเมตตา คอยติดตามเอาใจใส่ตลอดระยะเวลา การทำวิทยานิพนธ์ที่ผ่านมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย ประธานกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ ที่ท่านได้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ให้มีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ สาขามนุษยนิเวศศาสตร์มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาการศึกษาต่าง ๆ ให้ผู้วิจัยรวมทั้งบุคลากร สาขามนุษยนิเวศศาสตร์ที่คอยประสานงานอำนวยความสะดวกด้วยดีมาตลอดและขอกราบ ขอบพระคุณ มารดา บิดา รวมถึงพี่น้อง เพื่อน ๆ ทุกคนของผู้วิจัยที่ได้สนับสนุนและเป็นกำลังใจ ในการดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ และขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมาธิราช ที่ให้ทุนสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้

มุจลินท์ วงศ์ใหญ่

พฤศจิกายน 2553

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ.....	18
แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริโภค.....	26
แนวคิดเกี่ยวกับรายได้.....	29
แนวคิดเกี่ยวกับรายจ่าย.....	35
แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนและการควบคุมการใช้จ่าย.....	37
แนวคิดเกี่ยวกับการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต.....	40
แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	45
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	49
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	56
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	56
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	58
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	60
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	60

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	61
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัวกลุ่มตัวอย่าง	61
ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง	64
ตอนที่ 3 พฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัว	66
ตอนที่ 4 การวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านครอบครัวที่มีต่อ พฤติกรรมการใช้จ่าย	73
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	79
สรุปการวิจัย	79
อภิปรายผล	84
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้	89
บรรณานุกรม	91
ภาคผนวก.....	98
ก ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ	99
ข แบบสอบถาม	101
ค จำนวนหนังสือของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	111
ประวัติผู้วิจัย.....	114

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1	จำนวนข้าราชการครูและมูลหนี้จำแนกตามรายการ2
ตารางที่ 3.1	วิธีสุ่มตัวอย่างในแต่ละเขต โดยเทียบสัดส่วน.....57
ตารางที่ 4.1	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม.....62
ตารางที่ 4.2	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวงจรชีวิตของครอบครัว.....64
ตารางที่ 4.3	จำนวนและร้อยละของครอบครัวที่ดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับต่าง ๆ.....64
ตารางที่ 4.4	จำนวนและร้อยละรายได้ของครอบครัวข้าราชการครูและ \bar{X} , SD, ของรายได้65
ตารางที่ 4.5	จำนวนและร้อยละของครอบครัวที่มีการวางแผนและการควบคุมการใช้จ่าย ในระดับต่าง ๆ.....66
ตารางที่ 4.6	จำนวนและร้อยละของครอบครัวที่มีรายจ่ายในช่วงต่าง ๆ และ \bar{X} , SD, ของรายจ่ายประจำ.....66
ตารางที่ 4.7	จำนวนและร้อยละของครอบครัวที่มีรายจ่ายในช่วงต่าง ๆ และ \bar{X} , SD, ของรายจ่ายไม่ประจำ67
ตารางที่ 4.8	จำนวนและร้อยละของครอบครัวที่มีรายจ่ายในช่วงต่าง ๆ และ \bar{X} , SD, ของรายจ่ายด้วยเงินสดทั้งประจำและไม่ประจำ.....68
ตารางที่ 4.9	จำนวนและร้อยละของครอบครัวที่มีรายจ่ายในช่วงต่าง ๆ69
ตารางที่ 4.10	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามกลุ่มที่ใช้บัตรเครดิต และไม่ใช้บัตรเครดิต70
ตารางที่ 4.11	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการใช้บัตรเครดิต ในเรื่องใดบ้าง.....71
ตารางที่ 4.12	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานที่ในการใช้จ่าย ผ่านบัตรเครดิต71
ตารางที่ 4.13	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระยะเวลาที่ชำระเงินคืน ตามที่ระบุในบัตรเครดิต.....72

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 4.14	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายการที่ใช้จ่ายด้วยบัตรเครดิต....	73
ตารางที่ 4.15	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เป็นตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม	74
ตารางที่ 4.16	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายประจำ เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวข้าราชการครู	74
ตารางที่ 4.17	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายไม่ประจำ เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวข้าราชการครู	75
ตารางที่ 4.18	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต ของครอบครัวข้าราชการครู	76
ตารางที่ 4.19	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายประจำ และไม่ประจำด้วยเงินสดของครอบครัวข้าราชการครู	77

ฉ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	6

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำรงชีวิตในอดีตที่ผ่านมาเรามักคุ้นเคยกับการที่ชีวิตต้องมีปัจจัยพื้นฐาน เช่น ปัจจัย 4 ประกอบไปด้วย อาหาร ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค แต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านชีวิตความเป็นอยู่ เทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามามีบทบาทสำคัญที่ทำให้การดำเนินชีวิตของครอบครัว และสังคมเปลี่ยนไปจึงเริ่มมีปัจจัยสมัยใหม่เข้ามานอกเหนือจากปัจจัย 4 ที่เป็นปัจจัยพื้นฐาน ปัจจัยสมัยใหม่ที่เกิดจากความวิวัฒนาการของสังคมที่ก้าวไปไม่หยุดยั้งเพราะมนุษย์สามารถประดิษฐ์ค้นคว้าในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อที่จะเอาชนะธรรมชาติจึงมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ ออกมา มากมายเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ที่นอกเหนือไปกว่าปัจจัย 4

สภาพสังคมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงจากสมัยก่อนมาก โดยเฉพาะภาวะเศรษฐกิจของประเทศและสังคมที่เปลี่ยนไป ทำให้เกิดผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวทั่วไป แม้แต่ครอบครัวในชนบทยังได้รับผลกระทบถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจไปด้วย เนื่องจากสินค้าอุปโภคบริโภคทุกอย่างมีราคาสูงมากขึ้น สภาพรายรับจึงไม่พอกับรายจ่าย ทั้งนี้รายได้ของครอบครัวรวมทั้งรายรับและรายจ่าย ล้วนมีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของครอบครัว ถ้าขาดการจัดการที่ดีอาจทำให้รายรับกับรายจ่าย ไม่สมดุลกันจนกลายเป็นหนี้ในที่สุด จากสถานการณ์ปัจจุบัน เหตุการณ์ทางการเมืองยังไม่ปกติสุข ราคาสินค้าอุปโภคบริโภคขยับตัวขึ้นตามกันแทบทุกอย่าง ในขณะที่รายไดยังเท่าเดิม ประกอบกับนิสัยคนไทยชอบตามกระแสบริโภคนิยมซื้อข้าวของเครื่องใช้เกินความจำเป็น ผู้ผลิตสินค้าและการให้บริการมีการจำหน่ายสินค้าและอำนวยความสะดวกในการซื้อสินค้าโดยการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมกันสำหรับคนมีรายได้น้อยคือ การซื้อสินค้าเงินผ่อนเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้มีโอกาสซื้อสินค้าทั้งที่จำเป็นในการครองชีพ สินค้าที่อำนวยความสะดวกในการดำรงชีพและสินค้าที่ให้ความสุขต่าง ๆ เช่นบ้าน ที่ดิน รถยนต์ ตู้เย็น โทรทัศน์ ฯลฯ ได้โดยไม่ต้องรอเงินก้อน โดยวิธีการนี้จะได้อินค้ามาใช้ก่อนแล้วค่อยผ่อนสินค้าเป็นงวด ๆ ทีหลัง จึงมีลักษณะคล้ายเป็นการออมอย่างหนึ่งแต่เงินออมจะได้มาในรูปแบบของสิ่งของเครื่องใช้แทน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการระมัดระวังเพราะบางครั้งการซื้อของเงินผ่อนไม่ช่วยให้เกิดเป็นการออมทรัพย์เสมอไป แต่กลับเป็นการสร้างปัญหาทางการเงินก่อให้เกิดหนี้สินและปัญหาอื่น ๆ ตามมา (สุขใจ น้าผุค 2539: 81)

จากความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายของข้าราชการครูที่ไม่สอดคล้องกับรายรับก่อให้เกิดหนี้สินและนำไปสู่มีผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐ เมื่อข้าราชการครูเป็นหนี้มาก เพราะสาเหตุรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย จึงมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ในครอบครัวรวมทั้งมีผลต่อการเรียนการสอนด้วย การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ เพราะเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ประชากรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดเป็นถิ่นทุรกันดาร (สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ, 2538 : 4) และจากการสำรวจพบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย และกำลังประสบปัญหาดังกล่าวมากกว่าภาคอื่น ๆ ในขณะที่จำนวนข้าราชการครูและมูลหนี้จำแนกตามรายการในการดำเนินงานเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงศึกษาธิการให้ดำเนินการ โครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครูจากการสำรวจข้อมูลการเป็นหนี้ของข้าราชการครู พบว่า ข้าราชการครูมีหนี้สินจำนวนมากและมีหนี้สินทุกสังกัด ดังปรากฏในตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 จำนวนข้าราชการครูและมูลหนี้จำแนกตามรายการ (อ้างเมื่อ 16 กันยายน 2546)

ลำดับ	กรม	จำนวนข้าราชการครู		มูลค่าหนี้ ณ วันนี้	
		ทั้งหมด (คน)	เป็นหนี้ (คน)	มูลหนี้/คน (บาท)	มูลหนี้ทั้งหมด (บาท)
1.	สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	319,437	88,3341	67,3536	190,840,363,776
2.	กรมสามัญศึกษา	104,558	85,215	78,9480	67,275,538,200
3.	กรมอาชีวศึกษา	18,085	14,649	595,325	8,720,915,925
4.	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	5,089	3,501	565,246	1,978,926,246
5.	กรมการศึกษานอกโรงเรียน	2,610	504	578,613	291,620,952
6.	กรมพลศึกษา	1,292	104	58,1311	583,636,244
7.	กรมศิลปากร	1,062	841	465,375	391,380,375
8.	สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	1,549	1,349	730,008	948,780,792
9.	สำนักคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	816	614	53,5831	329,000,234
10.	สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับ	7,533	5,800	544,956	3,160,744,800
	รวม	462,031	396,818	691,896	274,556,907,544

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการกรมข้าราชการครู (2546)

จากตาราง 1.1 แสดงข้อมูลการเป็นหนี้ของข้าราชการครูจำแนกตามรายการจำนวนหนี้ของข้าราชการครูแต่ละสังกัด อยู่ในระดับที่สูงมากซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงและสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องแก้ไข หากไม่มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในด้านการศึกษาของประเทศก็จะตามมาอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลในตารางส่วนของการเป็นหนี้ของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีจำนวนการเป็นหนี้ในอัตราที่สูงมากที่สุด ส่วนนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมในการใช้จ่ายซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดหนี้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเลือกข้าราชการครูที่สอนในระดับชั้นพื้นฐานในจังหวัดศรีสะเกษซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย และกำลังประสบปัญหาดังกล่าวมากกว่าภาคอื่น ๆ อีกทั้งครูที่สอนในระดับชั้นพื้นฐานนับว่าเป็นแบบอย่างที่มีความสำคัญต่อเด็กในวัยที่กำลังศึกษาการเรียนรู้ในชั้นพื้นฐานเพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ จึงจำเป็นต้องมีแบบอย่างที่ดีเช่นครูที่สอนอยู่ในระดับชั้นพื้นฐานต้องมีความพร้อมทั้งด้านชีวิตและจิตใจจึงจะสามารถนำพาเด็กซึ่งนับว่าเป็นอนาคตของชาตินำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติได้อย่างยั่งยืนสืบไป

รายงานสถิติข้อมูลด้านการเงินสหกรณ์สมาชิก ประจำปี 2545 (ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด, 2546) พบว่า จำนวนหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า จังหวัดศรีสะเกษ สหกรณ์ออมทรัพย์ครูศรีสะเกษ มีจำนวนสมาชิก 14,501 คน จำนวนหนี้สิน 5,381,440,000 บาท จำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อคน 37,1108.20 บาท

การสำรวจสถานะการครองชีพของข้าราชการพลเรือนสามัญทุกระดับ ทุกจังหวัดทั่วประเทศในปี 2551 จากกลุ่มตัวอย่าง 12,945 ราย พบว่า ครอบครัวข้าราชการพลเรือนสามัญร้อยละ 84.0 มีหนี้สินรวมทั้งสิ้น 219,737 ล้านบาท คิดเป็นหนี้สินเฉลี่ย 749,771 บาทต่อครอบครัว โดยพบว่าข้าราชการระดับ 3-5 มีสัดส่วนการเป็นหนี้สูงสุด คิดเป็นร้อยละ 85.8 เฉลี่ย 614,109 บาท รองลงมาคือข้าราชการ ระดับ 6-8 เป็นหนี้ร้อยละ 83.6 เฉลี่ย 847,003 บาท โดยหนี้ส่วนใหญ่คือที่อยู่อาศัย รองลงมาคือหนี้จากการซ่อมแซมยานพาหนะ คิดเป็นร้อยละ 16.07 และค่าอุปโภคบริโภค ร้อยละ 12.4 (ข้อมูลจาก ข่าวสดออนไลน์ เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2552)

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) ในขณะนั้น วรากรณ์ สามโกเศศ เปิดเผยหลังจากการประชุมร่วมกับผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (สกสค.) ว่าขณะนี้ครูที่มีปัญหาหนี้สินกว่า 1 แสนคน เฉลี่ยเป็นหนี้รายละ 1.3 ล้านบาท ในจำนวนครู 1 แสนคนที่หนี้สินจำนวนมากและเป็นหนี้หลายทาง ส่วนใหญ่เป็นหนี้นอกระบบ (มติชน วันที่ 8 มกราคม 2551)

ปัญหาหนี้สินครู เป็นปัญหาหนึ่งที่มีอิทธิพลทำให้ประสิทธิภาพการทำงานและความศรัทธาในอาชีพครูลดลงอย่างมาก เพราะการที่ครูเป็นหนี้ได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพของคนในชาติ และมีผลต่อการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ดังนั้นรัฐบาลทุกยุคสมัยได้มีความพยายามที่จะแก้ปัญหาหนี้สินครูให้หมดสิ้นไป โดยมอบหมายให้หลายหน่วยงานร่วมรับผิดชอบดำเนินการแก้ปัญหาหนี้สินครู การดำเนินการที่ผ่านมาได้มีการสำรวจจำนวนหนี้สินครูหลายครั้ง รวมทั้งมีโครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาหนี้สินครูให้บรรเทาเบาบาง แม้รัฐบาลจะให้ความสนใจและมีนโยบายแก้ปัญหาหนี้สินครูโดยมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันแก้ไขก็ตาม แต่การดำเนินงานในแต่ละช่วงเวลายังขาดความชัดเจน และได้รับการสนับสนุนไม่ต่อเนื่อง การดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาหนี้สินครูยังขาดยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน ไม่ได้มีการวางทิศทางการดำเนินการที่เป็นระบบ ขาดการมองภาพรวมในการแก้ปัญหา โครงการที่ดำเนินการอยู่เป็นโครงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อบรรเทาหนี้ครูเพียงชั่วคราว ส่วนโครงการที่แก้ปัญหาแบบเบ็ดเสร็จนั้นยังมีค่อนข้างน้อย ขาดการระดมทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยกัน และขาดการวางมาตรการต่าง ๆ ที่ป้องกันไม่ให้ครูที่เคยมีหนี้และแก้ปัญหาหนี้สินได้แล้วกลับมาเป็นหนี้อีก ข้อมูลการเป็นหนี้สินของครู การสำรวจข้อมูลการเป็นหนี้ของครูที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นการสำรวจโดยสำนักงานก.ค.ศ. (สำนักงาน ก.ค. เดิม) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบให้ดำเนินการแก้ปัญหาหนี้ครู พบว่าในปี พ.ศ. 2539 พบว่า ข้าราชการครูมีหนี้จำนวน 507,607 ราย จากแหล่งเงินกู้ต่าง ๆ ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์ครู ธนาคาร สถาบันทางการเงินรวมทั้งสวัสดิการของหน่วยงาน การสำรวจดังกล่าว พบมูลหนี้ซึ่งเป็นหนี้ในระบบ (พิเศษ โพรธิกคดี :2548)

สรุปสาเหตุการเป็นหนี้ของครูได้ดังนี้ (สำนักงาน สกสศ, 2548)

1. เนื่องจากครูมีความต้องการที่อยู่อาศัย จำเป็นต้องกู้ยืมเงินเพื่อนำมาใช้จ่ายในการซื้อที่ดิน สร้าง ซ่อมแซมบ้านที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นสาเหตุของการเป็นหนี้ของครูมากที่สุด
2. การก่อหนี้เกิดจากความจำเป็นต้องการเงินมาใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวัน คือ ใช้จ่ายในครอบครัว เป็นค่าอาหาร ที่อยู่อาศัย ค่าพาหนะในการเดินทางไปทำงาน ฯลฯ ครูบางคนต้องรับผิดชอบดูแลบุตรและญาติพี่น้อง เมื่อครูมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายจำเป็นต้องกู้ยืมเงินจากแหล่งต่าง ๆ
3. ครูกู้เงินเพื่อใช้จ่ายในเรื่องการศึกษาของบุตรหลาน
4. การก่อหนี้เกิดจากความต้องการสร้างฐานะทางสังคมให้สูงขึ้นโดยการหารายได้เสริม ยกกระตือรือร้นการศึกษาของตนให้สูงขึ้น โดยมุ่งหวังความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน จึงนำไปสู่การกู้ยืมเงินเพื่อการลงทุนด้วยการทำอาชีพเสริม และพัฒนาตนเองด้วยการศึกษาต่อ

5. การก่อหนี้ของครูเกิดจากค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ค่านิยมฟุ่มเฟือย ชอบเที่ยวดื่มกินโดยขาดความพอดี ใช้จ่ายเงินเกินตัว เกินกำลังในการหารายได้ สร้างบ้านราคาสูงเกินฐานะซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกที่เกินความจำเป็น

จากการที่มนุษย์และครอบครัวต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการกระทำร่วมกันทางสังคม มีการอาศัยความช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน ทำให้ทุกคนต่างมีบทบาทหน้าที่ของตนเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้และสิ่งสำคัญที่จะทำให้การดำรงชีวิตอยู่ได้จำเป็นต้องมีปัจจัย 4 เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งปัจจุบันมีปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายประการที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของครอบครัวและมีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่าย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญ และมีความสนใจเพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการใช้จ่ายของครูที่สอนในระดับชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัด ศรีสะเกษ เพื่อให้ทราบข้อมูลปัจจัยที่เกี่ยวข้องทางด้านตัวบุคคลและด้านครอบครัวเพื่อใช้เป็นแนวทางในการลดปัญหาหนี้สินของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดที่ได้กล่าวข้างต้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ

2.2 เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ

3. กรอบแนวคิดของการวิจัย

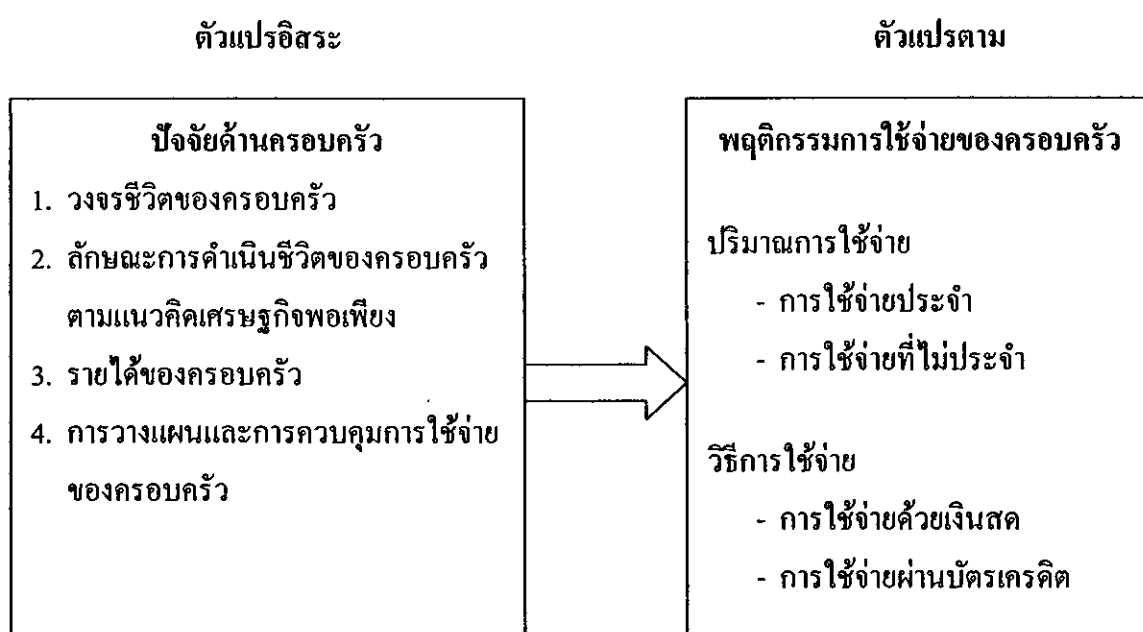
กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ ได้พัฒนาจาก ทฤษฎีการบริโภคของเคนส์ (Sir John Maynard Keynes) ซึ่งกล่าวไว้ว่าการบริโภคขึ้นกับปัจจัยรายได้แต่เนื่องจากมนุษย์เรามีขีดความสามารถในการบริโภคที่จำกัด ดังนั้นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ การบริโภคก็จะเพิ่มขึ้นตามไปด้วยแต่เพิ่มขึ้นช้ากว่ารายได้จึงทำให้มีเงินเหลือจากการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสามารถนำมาเก็บเป็นเงินออมได้ (ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย 2545 : 75) ครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ มีการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคนานหรือสั้นขึ้นอยู่กับรายได้และความต้องการของสมาชิกในครอบครัวเป็นสำคัญ ถ้าครอบครัวไหนมีรายได้สูง การบริโภคก็จะสูงตามไปด้วย ครอบครัวไหนที่มีการวางแผนการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคที่พอเพียงและเหมาะสมจะมีเงินเหลือออมไว้ใช้ในอนาคตหรือเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน ถึงแม้ว่า

รายได้ของครอบครัวจะไม่มากก็ตาม ถ้ามีการจัดการรายได้ที่ดีและเหมาะสม เป็นการสร้างความมั่นคงและมั่นคงให้กับครอบครัว เป็นสาเหตุที่ทำให้การบริโภคและพฤติกรรมการใช้จ่ายของแต่ละครอบครัวแตกต่างกันไป ซึ่งปัจจัยเหล่านี้สามารถนำไปทำนายพฤติกรรมการใช้จ่ายได้จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว ผู้วิจัยได้พัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายของข้าราชการครู ซึ่งครอบคลุมตัวแปรดังต่อไปนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ วงจรชีวิตของครอบครัว ลักษณะการดำเนินชีวิตครอบครัว ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง รายได้ของครอบครัว การวางแผนและการควบคุมการใช้จ่ายของครอบครัว

3.2 ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัว ปริมาณการใช้จ่าย ได้แก่ ปริมาณการใช้จ่ายและวิธีการใช้จ่าย คือ การใช้จ่ายประจำ การใช้จ่ายที่ไม่ประจำ วิธีการใช้จ่าย โดยการใช้จ่ายด้วยเงินสด และการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต

กรอบแนวคิดในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัว ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ ปรากฏดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตไว้ 4 ด้านคือ ขอบเขตด้านประชากรและพื้นที่ ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง ขอบเขตด้านเวลา ขอบเขตด้านตัวแปรดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านประชากร ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จังหวัดศรีสะเกษ ในปี 2553 มี จำนวน 8,788 ครอบครัว

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ เขตพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้คือจังหวัดศรีสะเกษ

4.3 ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้คือครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 390 ครอบครัว

4.4 ขอบเขตด้านเวลา ใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือน กรกฎาคม – สิงหาคม 2553

4.5 ขอบเขตด้านตัวแปร การวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) *ตัวแปรต้น* คือ ปัจจัยด้านครอบครัว ประกอบด้วย วงจรชีวิตของครอบครัว ลักษณะการดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง รายได้ของครอบครัว การวางแผนและการควบคุมการใช้จ่ายของครอบครัว

2) *ตัวแปรตาม* คือ พฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัว ประกอบด้วย ปริมาณการใช้จ่าย ได้แก่ การใช้จ่ายประจำ การใช้จ่ายที่ไม่ประจำ วิธีการใช้จ่าย โดยการใช้จ่ายด้วยเงินสด และการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 ครอบครัวข้าราชการครู หมายถึง ครอบครัวที่มีหัวหน้าครอบครัวหรือคู่สมรสเป็นข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นครูที่สอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 ในจังหวัดศรีสะเกษ

5.2 พฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัว หมายถึง ปริมาณการใช้จ่ายของครอบครัวที่ใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเช่น ค่าอาหาร การเดินทาง และการใช้จ่ายที่ไม่ประจำ

5.3 ค่าใช้จ่ายเป็นเงินที่จ่ายออกไปเพื่อซื้อของใช้และบริการ

5.4 ค่าใช้จ่ายประจำ คือค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายเป็นประจำแน่นอน เช่นค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าผ่อนรถ ผ่อนบ้าน ค่าผ่อนเครื่องใช้ต่าง ๆ ค่าสาธารณูปโภค และรายจ่ายส่วนตัวเป็นต้น

5.5 ค่าใช้จ่ายที่ไม่ประจำ คือค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้เกิดการใช้จ่ายทุกเดือน จ่ายบ้างไม่จ่ายบ้าง เช่นซ่อมแซมบ้าน ซ่อมรถ ค่าของขวัญ ค่ายา ฯลฯ

5.6 การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต เป็นการใช้จ่ายโดยใช้เป็นบัตรเครดิตเป็นเครื่องมือที่ใช้แทนเงินสดเพื่อการจับจ่ายใช้สอยในเรื่องต่าง ๆ

5.7 การวางแผนและการควบคุมการใช้จ่ายของครอบครัว หมายถึง ครอบครัวมีการวางแผนจัดหาควบคุมรายจ่ายให้สมดุลกับรายได้หรือให้รายจ่ายน้อยกว่ารายได้ เพื่อมีเงินออมโดยคำนึงถึงความต้องการของสมาชิกทุกคนในครอบครัวเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

5.8 รายได้ของครอบครัว หมายถึง เงินรายได้ทั้งหมดที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวนำมารวมกัน ซึ่งอาจได้มาในรูปแบบของค่าจ้าง เงินเดือน คอกเบี้ย เงินปันผลและอื่นๆ

5.9 วงจรชีวิตครอบครัว หมายถึง ระยะของการเปลี่ยนแปลงชีวิตครอบครัวจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง โดยเริ่มต้นจากการแต่งงานของชาย หญิงและสิ้นสุดลงที่การจากไปของกลุ่มสมรส แบ่งออกได้เป็น 4 ระยะคือ

1) ระยะครอบครัวเริ่มต้น เป็นระยะของการสร้างและตั้งต้นครอบครัวใหม่ ซึ่งเริ่มเมื่อหญิงชายมาอยู่ร่วมกันโดยการแต่งงานหรือการตกลงใจของทั้งสองฝ่าย ระยะนี้เริ่มตั้งแต่มีการแต่งงานจนกระทั่ง เตรียมมีบุตรคนแรก

2) ระยะครอบครัวขยายตัว เป็นระยะครอบครัวมีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นในครอบครัว เริ่มตั้งแต่การให้กำเนิดบุตรคนแรกและสิ้นสุดลงเมื่อบุตรคนสุดท้ายแยกจากบ้านหรือครอบครัวไป มีการดำเนินชีวิตของตนเอง

3) ระยะครอบครัวอยู่ตัว หรือเป็นระยะที่บุตรคนแรกเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น หรือมีอายุประมาณ 20 ปีขึ้นไป

4) ระยะครอบครัวหดตัว เป็นระยะที่สมาชิกในครอบครัวลดจำนวนลง เนื่องจากบุตรที่เข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้นทยอยกันออกจากบ้านไปมีการดำเนินชีวิตของตนเองทีละคนจนกระทั่งถึงบุตรคนสุดท้าย

5.10 ลักษณะการดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ครอบครัวที่มีการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะ

จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะสามารถนำผลการวิจัยจากการศึกษาค้นคว้าไปใช้ประโยชน์ดังนี้

6.1 ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบข้อมูลปัจจัยด้านส่วนบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครู

6.2 ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบข้อมูลปัจจัยด้านครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่าย เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดการ และวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครู

6.3 ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบข้อมูลที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยด้านครอบครัวกับพฤติกรรมการใช้จ่าย เพื่อเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่ต้องการศึกษาปัจจัยด้านครอบครัว เพื่อนำไปปรับปรุงพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูและสาเหตุการเกิดหนี้สิน

6.4 การวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์กับผู้ต้องการวิจัยในเรื่องใกล้เคียงกับเรื่องนี้เพื่อขยายองค์ความรู้ในด้านนี้ต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายข้าราชการครูและครอบครัวข้าราชการครู พร้อมทั้งหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านครอบครัวกับพฤติกรรมการใช้จ่าย ของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือข้าราชการครูที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นแบบอย่างในการปลูกฝังการเรียนรู้ให้กับเด็กในระดับชั้นพื้นฐาน การวิจัยได้อาศัยแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ
3. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภค
4. แนวคิดเกี่ยวกับรายได้
5. แนวคิดเกี่ยวกับการใช้จ่าย
6. แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนและการควบคุมการใช้จ่าย
7. แนวคิดเกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิต
8. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

ในบรรดาสถาบันต่าง ๆ ในสังคม ครอบครัวนับว่าเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดและมีความสำคัญมากที่สุดเพราะเป็นสถาบันพื้นฐานที่มีบทบาทแรกที่ทำหน้าที่ทางสังคมในการถ่ายทอดวิธีประพฤติปฏิบัติตนและเป็นบรรทัดฐานทางสังคมให้กับสมาชิกรุ่นใหม่และทำหน้าที่หล่อหลอมบุคลิกภาพของบุคคลให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการไปสู่การดำรงชีวิตให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นครอบครัวจึงมีความหมายและความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ หากครอบครัวมีความเข้มแข็งและมั่นคงย่อมนำพาประเทศชาติไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวในที่นี้กล่าวครอบคลุมหัวข้อดังต่อไปนี้

- 1) ความหมายของครอบครัว
- 2) ความสำคัญของครอบครัว
- 3) หน้าที่ของครอบครัว
- 4) การหน้าที่ของครอบครัวที่มีต่อหัวหน้าครอบครัว
- 5) วงจรชีวิตครอบครัว

1.1 ความหมายของครอบครัว

ครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มาอยู่ร่วมกันโดยสมรส โดยสายโลหิต หรือ โดยการรับเลี้ยงดู โดยที่บุคคลเหล่านี้มีความสัมพันธ์และมีปฏิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกันในฐานะที่เป็นสามีภรรยา เป็นพ่อและแม่ เป็นลูกชาย เป็นลูกสาว เป็นพี่ เป็นน้อง ฯลฯ เราถือกันว่าครอบครัวเป็นทั้งกลุ่มทางชีววิทยาและกลุ่มทางสังคม ทั้งนี้เพราะครอบครัวไม่เพียงแต่จะมีบทบาทในแง่ชีววิทยาซึ่งหมายถึงการให้กำเนิดบุตรการเลี้ยงดูบุตร เพื่อสร้างสรรค์สมาชิกใหม่สำหรับสืบตระกูลต่อไปเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ในการอบรม ถ่ายทอดและรักษาวัฒนธรรม ตลอดจนกำหนดมาตรฐานความประพฤติให้กับสมาชิกของครอบครัวอีกด้วย รูปแบบของครอบครัวที่สำคัญมี 2 ลักษณะคือ (ยุวดี กาญจนันฐิติและคณะ ,2540 : 173)

1.1.1 ครอบครัวเดี่ยว หมายถึง ครอบครัวที่ประกอบด้วยพ่อ แม่ และลูกเท่านั้น ครอบครัวเดี่ยวเป็นครอบครัวที่เราพบกัน โดยทั่วไปในสังคมปัจจุบันซึ่งคู่สมรสต้องการความเป็นอิสระมากขึ้น นอกจากนั้นการอยู่กันอย่างครอบครัวใหญ่ยังเป็นการสิ้นเปลืองเพราะค่าครองชีพมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไรก็ตามครอบครัวแบบนี้ทำให้เกิดความห่างเหินจากญาติพี่น้องซึ่งอาจทำให้เกิดความว้าเหวและขาดความอบอุ่นได้

1.1.2 ครอบครัวขยาย หมายถึง ครอบครัวที่ประกอบด้วยสมาชิกหลายชั่วอายุคน (generation) คือ มีทั้งพ่อ แม่ ลูก ซึ่งเป็นสมาชิกของครอบครัวเดี่ยว และมีทั้งปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา หลาน ฯลฯ สมาชิกของครอบครัวขยายอาจจะอยู่ในบ้านเดียวกัน หรืออยู่คนละบ้านแต่ปลูกอยู่ในอาณาเขตเดียวกันก็ได้ ครอบครัวขยายมักจะพบในสังคมชนบท โดยเฉพาะสังคมเกษตรกรรม ครอบครัวแบบนี้มีข้อดีตรงที่ครอบครัวมีความอบอุ่น และเป็นครอบครัวที่ญาติพี่น้องมีความผูกพันกันมาก และสมาชิกของครอบครัวแบบนี้บางคนอาจจะมีความรู้สึกลึกซึ้งเพราะจะต้องปฏิบัติตนให้เป็นพี่เป็นพ่อใจของสมาชิกที่มีอาวุโสสูงสุดซึ่งมีหน้าที่คอยควบคุมและดูแลทุกข์สุขของสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัว นอกจากครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยายดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ยังมีครอบครัวในอีกลักษณะหนึ่งคือ ครอบครัวซึ่งประกอบด้วยสามีหนึ่ง แต่ภรรยาหลายคน ครอบครัวแบบนี้จึงเป็นครอบครัวเดี่ยว 2 ครอบครัวที่มีสามี หรือพ่อร่วมกัน เช่นในสังคมจีนและสังคมไทยในสมัยก่อน หรือในสังคมอิสลาม เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายเกี่ยวกับครอบครัวไว้ดังนี้

นิยพรธ วรรณศิริ (2540) ครอบครัวคือ กลุ่มทางสังคมที่มีลักษณะเฉพาะคือ สมาชิกอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์ทางเพศและทางเศรษฐกิจเป็นหลัก มีลักษณะของการร่วมมือกันเสมอ ในครอบครัวจะต้องมีผู้ใหญ่ 2 เพศ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางเพศต่อกัน และเป็นที่ยอมรับกันในสังคมมีลูก 1 คนหรือมากกว่า 1 คนไม่ว่าจะเป็นลูกที่แท้จริงหรือเป็นบุตรบุญธรรมก็ตาม

ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย (2545) ครอบครัวหมายถึง บุคคล 2 คนหรือมากกว่า 2 คนขึ้นไป หรือเป็นหน่วยของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กัน อาจมีความสัมพันธ์กันทางสายโลหิต การเป็นเครือญาติกัน การแต่งงาน การนำ มาเลี้ยง การรับมาเป็นบุตรบุญธรรมการเกี่ยวข้องกันทางกฎหมายหรือทางเศรษฐกิจ เป็นต้น สมาชิกในครอบครัวอยู่ใกล้ชิดกันอาจอยู่บ้านหลังเดียวกันหรือไม่ก็ได้ สมาชิกในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันมีความใกล้ชิดกันทางอารมณ์ มีข้อผูกพันต่อกัน มีความรับผิดชอบ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงสิทธิหน้าที่ของการเป็นบิดามารดา และมีการถ่ายทอดค่านิยมและความเชื่อสืบต่อกันมา ชกเว้นเพื่อนร่วมห้องและกลุ่มคนที่มาอาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชนเดียวกัน

ครอบครัวไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก อันมีสาเหตุมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ และทิศทางการพัฒนาประเทศที่ขาดความสมดุล ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม จากสังคมชนบทมาเป็นสังคมเมือง ประกอบกับความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี อีกทั้งอิทธิพลของสื่อมวลชนและการรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามา โดยขาดการเลือกสรรคัดกรองรวมทั้งค่านิยมในการใช้ชีวิตแบบรักความสะดวกสบาย เหล่านี้ล้วนมีผลต่อสถาบันครอบครัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

คนทุกคนอาจมีสถานภาพเป็นได้ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคในระบบเศรษฐกิจ บางคนเป็นสมาชิกของครอบครัว บางคนอาจเป็นสมาชิกของครัวเรือน หรือบางคนอาจเป็นทั้งสมาชิกครอบครัวและครัวเรือน เมื่อพิจารณาความหมายของครอบครัวในเชิงเศรษฐศาสตร์แล้ว (ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย พูนศิริ วัจนะภูมิ 2545 : 5) ให้ค่านิยมของครอบครัวว่า ครอบครัวเป็นหน่วยเศรษฐกิจหน่วยหนึ่งที่สมาชิกอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน มีความสัมพันธ์กันทางสายโลหิตหรือกฎหมาย มีการใช้จ่ายร่วมกันจากงบเดียวกัน และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรครอบครัวตามลำดับความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว

ส่วนครัวเรือน (household) หมายถึงหน่วยเศรษฐกิจที่ประกอบด้วยบุคคลเพียงหนึ่งคนที่อาศัยเพียงลำพังหรือบุคคลมากกว่าหนึ่งคนที่อาศัยอยู่ได้หลังคาเดียวกัน มีการตัดสินใจร่วมกันในการใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยทางด้านการเงิน เพื่อให้เกิดประโยชน์และสวัสดิการแก่กลุ่มของคนมากที่สุด สมาชิกของครัวเรือนอาจเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต แรงงาน เป็นนักธุรกิจหรือ

เป็นผู้ประกอบการในกิจการใดกิจการหนึ่งก็ได้ ถ้าสมาชิกของครัวเรือนนำปัจจัยการผลิตที่เป็นที่ดิน ไปให้แก่ผู้ผลิตใช้ประโยชน์ก็จะได้รับผลตอบแทนที่เรียกว่า “ค่าเช่า” ถ้าสมาชิกผู้นั้นไปทำงานรับจ้างก็จะได้รับผลตอบแทนที่เรียกว่า “ค่าจ้าง” ถ้าสมาชิกของครัวเรือนนั้นมีเงินสะสมแล้วนำไปให้ผู้อื่นกู้ไปประกอบกิจการ และสิ่งที่เขาได้รับจากการใช้เงินจำนวนนั้นคือก็จะได้รับผลตอบแทนที่เรียกว่า “ดอกเบี้ย” และถ้าสมาชิกรับเงินมาเป็นผู้ประกอบการเองก็ได้รับผลตอบแทนในรูปของกำไร (ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย 2539 : 42 อ้างถึงใน พูนศิริ วัจนะภูมิ 2545 : 5)

กล่าวได้ว่า ครอบครัวเป็นหน่วยของสังคมที่เล็กแต่มีความสำคัญมากและมีปัญหาหลายอย่างที่เกิดขึ้นในครอบครัวปัจจุบัน ทั้งที่เกิดจากปัญหาภายในครอบครัวเองที่มีชีวิตที่เร่งรีบเนื่องจากการแข่งขันกันในการประกอบอาชีพทำให้ละเลยการดูแลลูกหลานของตัวเอง หรือเป็นผลกระทบมาจากปัจจัยภายนอกทั้งในเรื่องของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมายมีสิ่งอำนวยความสะดวกเกิดขึ้นทำให้ทุกคนต้องใช้จ่ายเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนต้องการมาครอบครองทั้งที่มีความจำเป็นและไม่จำเป็นจึงทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา และการที่ระบบสังคมจะมีสมาชิกที่มีคุณภาพหรือไม่นั้นครอบครัวจะเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดในการกำหนดคุณภาพของสมาชิกของสังคม สถาบันครอบครัวเป็นทั้งจุดเริ่มต้นในการสร้างการพัฒนาหรือก่อให้เกิดปัญหาของสังคมได้พร้อม ๆ กัน ดังนั้นหากครอบครัวไม่มีการวางแผนและจัดการวิถีทางในการดำเนินชีวิตให้ดีอาจเกิดปัญหาและเป็นภาระให้กับสังคมได้ในที่สุด แต่ถ้าครอบครัวเป็นครอบครัวที่อบอุ่น และเข้มแข็งก็จะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการที่นำพาประเทศชาติให้พัฒนาสืบไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสำคัญ บทบาทหน้าที่ของครอบครัวซึ่งจะได้กล่าวดังต่อไปนี้

1.2 ความสำคัญของครอบครัว

จากที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่าครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างและพัฒนาบุตรหลานของคนเพื่อให้เป็นคนที่มีคุณภาพก่อนที่จะออกไปสู่สังคม มีนักวิชาการ ได้กล่าวถึงความสำคัญของครอบครัวไว้ 5 ลักษณะดังนี้ (กัญญา ทองดี www.HUMAN.CMU.AC.TH ค้น วันที่ 2 เมษายน 2551)

1.2.1 ครอบครัวเป็นแหล่งอบรมทางบุคลิกภาพและคุณลักษณะของสมาชิก การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างสมาชิกในครัวเรือนเดียวกัน มีการถ่ายทอดนิยาม ความรู้สึกนึกคิดทัศนคติ ความเชื่อ ความศรัทธาและวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตจากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งตลอดจนมีการพักผ่อน สันทนาการ และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน บรรยากาศ และวิธีการ อบรมเลี้ยงดูการอบรมสั่งสอน การเป็นพ่อแบบ-แม่แบบทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการทั้งโดยที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัว สิ่งแวดล้อมภายในครอบครัวไม่ว่าจะในทางบวกหรือในทางลบได้ค่อย ๆ หล่อหลอมพื้นฐานทางบุคลิกภาพและคุณลักษณะทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และจิตใจของสมาชิกในครอบครัวในรูปแบบต่าง ๆ มีผลโดยตรงต่อการการแสดงบทบาททางสังคมของสมาชิกในสถาบันอื่นต่อไป

1.2.2 ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานทางการศึกษาของสังคม ครอบครัวเป็นแหล่งถ่ายทอดองค์ความรู้ฝึกฝนและอบรมให้สมาชิกได้เรียนรู้ระเบียบสังคมหรือการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ทั้งอย่างเป็นทางการ (Formal) และไม่เป็นทางการ (Informal)

1.2.3 ครอบครัวสร้างคุณภาพชีวิต คุณลักษณะต่าง ๆ ที่บ่งชี้ถึงลักษณะของชีวิต ที่มีคุณภาพข้างต้นนี้ครอบครัวจะเป็นสถาบันที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดขึ้นกับชีวิตของสมาชิกในครอบครัวได้

1.2.4 ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานในการพัฒนาสังคม สถาบันที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสังคมและชุมชน เช่นเดียวกับสถาบันทางสังคมอื่น ๆ วัฏจักรของการเกิดการเติบโต เข้าสู่วัยเรียน วัยทำงาน วัยแต่งงาน วัยเลี้ยงดูลูกของตนเอง วัยดูแลพ่อแม่เมื่อแก่ชราลง สอนและฝึกให้ทุกคนต้องมีบทบาทหน้าที่ในฐานะต่าง ๆ ในครอบครัว หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การเข้าไปมีบทบาทภาระหน้าที่และมีความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ

1.2.5 ครอบครัวเป็นหน่วยวางรากฐานการปกครองในระดับต่าง ๆ ครอบครัวทำหน้าที่ปฐมภูมิที่สำคัญที่สุดคือการให้กำเนิดเด็ก ให้การเลี้ยงดูผู้เยาว์ ให้การศึกษา สร้างคนให้รู้จักระเบียบสังคม ถ่ายทอดวัฒนธรรมให้คนรุ่นหลังรับไว้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมของชนกลุ่มนั้น เด็กที่เกิดและเจริญเติบโตมาจากครอบครัวแบบใดย่อมได้รับการถ่ายทอดแนวความคิด เจตคติและพฤติกรรมต่าง ๆ ดิฉันมาจากครอบครัวเดิมไม่มากนักน้อย และนำไปใช้ปฏิบัติในสังคมที่เขาอยู่อาศัย

1.3 หน้าที่ของครอบครัว

หน้าที่ของครอบครัว (Functions of the family) ที่จะมีผลต่อสมาชิกทุกคนในครอบครัวมีมากมาย แต่หน้าที่พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค โดยเฉพาะมี 4 ประการที่สำคัญดังนี้ คือ (Schiffman and Kanuk. 1997:347-352)

1.3.1 หน้าที่สร้างความกินดีอยู่ดี (Economic well - being) การสร้างความกินดีอยู่ดีให้กับสมาชิกทุกคนในครอบครัวเพื่อให้มีความสุข เป็นหน้าที่พื้นฐานของบิดามารดาทุกคนที่จะร่วมกันรับผิดชอบ แต่บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของทั้งสองฝ่าย ในช่วงระยะ 25 ปีที่ผ่านมา ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากในปัจจุบัน ในอดีตนั้นบทบาทของสามีมีภาระหน้าที่ในการหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว (economic provider) ส่วนบทบาทหน้าที่ของภรรยา นั้น ทำหน้าที่ในการดูแลบ้าน และการเลี้ยงดูบุตร (homemaker and child rearer) แต่ในปัจจุบันเมื่อโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปบทบาทของสตรีก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วยมีผลทำให้ภรรยาต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน เช่นเดียวกับสามี เพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัวเช่นเดียวกัน บทบาทของบุตรก็เปลี่ยนแปลงไป ในปัจจุบันแม้ว่าเด็กที่อยู่ในวัยรุ่นจะทำงานมีรายได้ ซึ่งมีอยู่

จำนวนมาก แต่มีน้อยเหลือเกินที่เด็กเหล่านี้จะหาเงินมาช่วยเหลือจนเจือครอบครัว ส่วนใหญ่เขาจะใช้เงินไปเพื่อความสนุกสนานและความเพลิดเพลินของเขาเอง

1.3.2 หน้าที่เสริมสร้างความอบอุ่นทางด้านอารมณ์ (Emotional support) อาจกล่าวได้ว่า หน้าที่พื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งของครอบครัวสมัยใหม่ในปัจจุบัน คือ การจัดหาสิ่งที่น่าสนใจ หรือหล่อหลอมอารมณ์ให้กับสมาชิกทุกคนในครอบครัว เพื่อให้ได้รับความอบอุ่นด้วย นั่นคือ การให้ความรัก ความชอบพอ และความใกล้ชิดสนิทสนมกับสมาชิกทุกคน ซึ่งอาจทำได้ด้วยการให้การสนับสนุนให้กำลังใจ และช่วยเหลือทางด้านการศึกษาจิตใจในปัญหาที่สมาชิกในครอบครัวเผชิญอยู่ ทั้งทางด้านปัญหาส่วนตัว และปัญหาทางสังคม เป็นต้น

1.3.3 หน้าที่กำหนดรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม (Suitable family lifestyles) หน้าที่ของครอบครัวที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค คือ การกำหนดรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมให้กับครอบครัว เช่น การสั่งสอนฝึกรอบรม การให้ประสบการณ์ การกำหนดเป้าหมายทางการศึกษาหรืออาชีพ การอ่านหนังสือ การดูโทรทัศน์ การฝึกทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์ การกำหนดเวลาไปรับประทานอาหารนอกบ้าน รวมทั้งการเลือกเข้าร่วมกิจกรรมบันเทิงและสันทนาการต่าง ๆ เป็นต้น

1.3.4 หน้าที่ด้านการขัดเกลาทางสังคมให้กับสมาชิก (Socialization of family members) หน้าที่ทางการขัดเกลาทางสังคม หรือการถ่ายทอดความรู้ระเบียบแบบแผนทางสังคมให้กับสมาชิกในครอบครัว จะเริ่มตั้งแต่ในวัยที่ยังเป็นเด็ก จนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ ในช่วงที่ยังเป็นเด็ก บิดามารดาจะเป็นผู้ให้การอบรม บอกให้ลูกได้รับรู้ และเข้าใจ ค่านิยม และบรรทัดฐานของพฤติกรรมเบื้องต้น ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของสังคม อะไรควรปฏิบัติหรือไม่ควรปฏิบัติ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะเกี่ยวข้องกับ หลักศีลธรรม จริยธรรม และหลักปฏิบัติทางศาสนา ทักษะทางการเข้าสมาคม การแต่งกายให้เหมาะสมกับกาลเทศะในโอกาสต่าง ๆ การแสดงกิจกรรมอาชีพที่เหมาะสม การพูดจา รวมทั้งการเลือกแนวทางการศึกษาและการวางแผนเป้าหมายงานอาชีพในอนาคต เป็นต้น

หน้าที่ของครอบครัวที่มีต่อสมาชิกครอบครัวดังกล่าวข้างต้น เป็นรากฐานในการดำเนินชีวิต หากครอบครัวปฏิบัติตามหน้าที่ของตนอย่างครบถ้วนต่อบุตรหลานของตนและเป็นแบบอย่างที่ดีมอบความรักความอบอุ่นใส่ใจดูแลสมาชิกในครอบครัว จะทำให้ครอบครัวประสบความสำเร็จและความสุขและความสมหวังในชีวิต อีกทั้งยังเป็นเครื่องประกันได้ว่า สมาชิกครอบครัวจะเป็นผู้มีคุณภาพทั้งในปัจจุบันและอนาคต และมีบทบาทหน้าที่ของครอบครัวที่มีต่อสมาชิกในครอบครัวจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวงจรชีวิตของครอบครัว ซึ่งแต่ละขั้นของวงจรชีวิตครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น ต้องพบเจออุปสรรคที่เข้ามาแตกต่างกันออกไป โดยจะอธิบายแต่ละขั้นของวงจรชีวิตครอบครัวดังนี้

1.4 วงจรชีวิตครอบครัว

ความหมายของวงจรชีวิตครอบครัว วงจรชีวิตครอบครัว (family life cycle) หมายถึง ระยะของการเปลี่ยนแปลงชีวิตครอบครัวจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่งเริ่มต้นจากการแต่งงานของหญิงชายและสิ้นสุดลงที่การจากไปของกลุ่มสมรส โดยมีลำดับขั้นของการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตครอบครัวที่เกิดขึ้นชัดเจนตั้งแต่การเริ่มสร้างครอบครัว เมื่อครอบครัวมีสมาชิกใหม่ เมื่อครอบครัวมีสมาชิกลดลง จนกระทั่งเมื่อครอบครัวสูญเสียชีวิตของกลุ่มสมรสหรือด้วยเหตุผลอื่นที่ทำให้ไม่สามารถอยู่ร่วมกันในฐานะของครอบครัวต่อไปได้อีก (จิตตินันท์ เศษะคุปต์ 2545: 7) การดำเนินชีวิตครอบครัวจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลาเช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงชีวิตมนุษย์ โดยมีลำดับขั้นตอนตามพัฒนาการของครอบครัว เริ่มตั้งแต่การสร้างครอบครัวจากการแต่งงานหรืออยู่ด้วยกันของกลุ่มสมรส ไปสู่การมีบุตรและการอบรมเลี้ยงดู จนกระทั่งบุตรสามารถพึ่งตนเองได้ และออกจากครอบครัว กลุ่มสมรสจึงเข้าสู่การใช้ชีวิตคู่ที่ปลอดภัยอีกครั้ง ต่อเนื่องไปจนถึงบั้นปลายชีวิตของกลุ่มสมรส ซึ่งการดำเนินชีวิตครอบครัวจะสิ้นสุดลงเมื่อกลุ่มสมรสทั้งสองฝ่ายตายจากกัน สำหรับครอบครัวที่ไม่มีบุตรก็มีวงจรชีวิตครอบครัวที่แตกต่างกันออกไปกับครอบครัวที่มีบุตร กล่าวคือไม่มีระยะครอบครัววัยชรา แต่มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดชีวิตครอบครัวเช่นเดียวกัน

จิตตินันท์ เศษะคุปต์ (2545: 10-12) ได้อธิบายการแบ่งระยะของวงจรชีวิตครอบครัวแบ่งเป็นระยะหลัก ๆ 4 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะครอบครัวเริ่มต้น 2) ระยะครอบครัววัยชราตัว 3) ระยะครอบครัวอยู่ตัวเริ่มหดตัว 4) ระยะครอบครัวหดตัว

1.4.1 การดำเนินชีวิตครอบครัวในระยะครอบครัวเริ่มต้น ระยะเริ่มต้นของชีวิตครอบครัวเป็นระยะของการสร้างและตั้งต้น (period of establishment) ครอบครัวใหม่ ซึ่งเริ่มเมื่อหญิงชายมาอยู่ร่วมกัน โดยการแต่งงานหรือการตกลงใจของทั้งสองฝ่าย ระยะนี้เริ่มตั้งแต่มีการแต่งงานจนกระทั่ง เตรียมมีบุตรคนแรก เป็นระยะที่คู่สามีภรรยาสร้างความคุ้นเคยซึ่งกันและกัน (getting acquainted stage) มากขึ้น ในระยะนี้คู่สมรสจะเริ่มสร้างตัวเองโดยแยกครอบครัวไปตั้งครอบครัวใหม่และคิดวางแผนชีวิตครอบครัวของตนเอง ทั้งในเรื่องของการมีบุตร แบบแผนในการใช้จ่าย การจัดการงานบ้านการสร้างความสัมพันธ์กับเครือญาติและเพื่อน ตลอดจนการตั้งเป้าหมายชีวิตในอนาคตทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทั้งนี้ช่วงระยะนี้ของแต่ละครอบครัวจะใช้เวลาสั้นยาวแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและความสามารถในการปรับตัวเข้าหากันของกลุ่มสมรสเป็นสำคัญ เนื่องจากเป็นช่วงเปลี่ยนผ่าน (transition period) ของการแยกจากครอบครัวเดิม การละทิ้งความเป็นอิสระของการเป็นโสด และการเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาทของการเป็นสามีภรรยา แต่โดยทั่วไปจะใช้เวลาประมาณ 2 ปี

1.4.2 การดำเนินชีวิตครอบครัวในระยะครอบครัวขยายตัว ระยะครอบครัวขยายตัวเป็นระยะครอบครัวมีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นในครอบครัว นับเป็นระยะของวงจรชีวิตครอบครัวที่ยาวนานและยาวนานกว่าระยะอื่น เริ่มตั้งแต่การให้กำเนิดบุตรคนแรกและสิ้นสุดลงเมื่อบุตรคนสุดท้ายแยกจากบ้านหรือครอบครัวไปมีการดำเนินชีวิตของตนเอง ช่วงระยะนี้คู่สมรสต้องปรับตัวต่อบทบาทใหม่ของการเป็นพ่อแม่ นอกเหนือจากบทบาทของการเป็นสามีภรรยา และการเป็นพ่อแม่จะเพิ่มมากขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงอายุของบุตรและจำนวนบุตรที่มี ซึ่งนับเป็นระยะที่คู่สามีภรรยามีความเครียดสูง เนื่องจากเป็นช่วงชีวิตครอบครัวที่มีความซับซ้อนมากในการทำหน้าที่ต่างๆตามสภาพที่เพิ่มขึ้นทั้งต่อตนเอง คู่ครอง และบุตรที่ต่างมีความต้องการเฉพาะที่แตกต่างกัน

1.4.3 การดำเนินชีวิตครอบครัวในระยะครอบครัวอยู่ตัวหรือเริ่มหดตัว ระยะครอบครัวอยู่ตัวหรือเรียกได้ว่าเริ่มหดตัวเป็นระยะที่บุตรคนแรกเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น หรือมีอายุประมาณ 20 ปีขึ้นไป บุตรมักแยกตัวออกจากบ้านเพื่อประกอบอาชีพหารายได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาการเงินของพ่อแม่อีกต่อไป เป็นการแบ่งเบาภาระทางการเงินของครอบครัวและยังอาจส่งเงินจากรายได้ที่ได้รับมาจุนเจือครอบครัวเพื่อตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่ หรือบางคนอาจแต่งงานมีครอบครัวใหม่ของตนเองและแยกครอบครัวออกไป ช่วงระยะนี้พ่อแม่เริ่มมีเวลาให้แกกันและกัน เป็นที่ปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ ของลูก และเตรียมตัวเองเข้าสู่ช่วงเกษียณอายุ ถือได้ว่าเป็นระยะที่ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ตัวมากขึ้นและภาระหนี้สินค่อย ๆ ลดลง

1.4.4 การดำเนินชีวิตในครอบครัวในระยะครอบครัวหดตัว ระยะครอบครัวหดตัวเป็นระยะที่สมาชิกในครอบครัวลดจำนวนลง เนื่องจากบุตรที่เข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้นทยอยกันออกจากบ้านไปมีการดำเนินชีวิตของตนเองที่ละคนจนกระทั่งถึงบุตรคนสุดท้าย ช่วงระยะนี้เป็นช่วงที่พ่อแม่ต้องเผชิญกับการปรับตัวที่จะยอมรับการแยกจากของลูกแต่ละคนไปจนหมด พร้อม ๆ กับการปรับตัวเข้าหากันของคู่สามีภรรยาที่กลับมาใช้ชีวิตคู่ตามลำพังร่วมกันอีกจนกระทั่งฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจากไป ซึ่งทั้งคู่ต้องทำใจเตรียมพร้อมในการเผชิญกันสภาวะของการสูญเสียที่จะเกิดขึ้นและเตรียมวางแผนการเงินสำหรับบั้นปลายชีวิต เมื่อคู่สมรสเสียชีวิตหมด ทั้งคู่จึงจะถือเป็นการสิ้นสุดของชีวิตครอบครัวนั้น

คงที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการดำเนินชีวิตครอบครัวในระยะเริ่มต้นนั้นยังไม่พบอุปสรรคปัญหามากนักพอมาถึงระยะครอบครัวขยายตัวเป็นระยะครอบครัวมีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นในครอบครัว นับเป็นระยะของวงจรชีวิตครอบครัวที่ยาวนานและยาวนานกว่าระยะอื่นในขณะเดียวกันจะต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกันเมื่อมาถึงระยะครอบครัวอยู่ตัวถึงจะมีเวลาให้กันและกันไปจนถึงครอบครัวระยะหดตัว ถึงอย่างไรก็ตามถ้าหากครอบครัวมีการวางแผนในการดำเนินชีวิตเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นย่อมนำพา

ครอบครัวไปสู่การมีชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยไม่เป็นภาระให้กับสังคมและประเทศชาติ

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

ความต้องการ (Wants) คือ ความต้องการชวนขวยหรือหาวิธีการที่จะได้สิ่งนั้นมาบำบัด เพื่อให้เกิดความสุข ความพอใจ หรือพุดง่าย ๆ ก็คือความอยากได้และพยายามหามาบำบัดความอยาก นอกจากนี้สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมยังเป็นมูลเหตุที่กระตุ้นความอยากหรือความต้องการของมนุษย์ จึงเป็นมูลเหตุทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของตนเองและครอบครัวและพฤติกรรมการใช้จ่ายก็เป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตในที่นี้จึงขอยกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความต้องการไว้ดังนี้

2.1 ความหมายของความต้องการและความต้องการทรัพยากร ของครอบครัว

2.1.1 ความหมายของความต้องการ

ความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด มีความหลากหลายแตกต่างกันออกไป มีนักวิชาการได้อธิบายความต้องการของครอบครัวในการบริโภคไว้คือ

ประหยัด สายวิเชียร (2545 :112) ได้วิเคราะห์ความต้องการของครอบครัวในการบริโภคเอาไว้ว่า ในสังคมปัจจุบันมีความต้องการด้านปัจจัยสี่ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานของครอบครัว ประกอบด้วย อาหาร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคสามารถอธิบายได้ 4 ด้านดังนี้

1) **อาหาร เป็นปัจจัยสำคัญของครอบครัว** การกินคืออยู่ดีของครอบครัว เป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน ซึ่งสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของครอบครัว การที่ครอบครัวจะมีอาหารเพียงพอหรือไม่ขึ้นอยู่กับขนาดของครอบครัว ระดับรายได้และการบริโภค คุณภาพอาหาร สิ่งแวดล้อม การประเมินความจำเป็นด้านอาหารและแหล่งอาหารที่มีอยู่ในครอบครัว ชุมชนหรือภายนอกชุมชนเป็นสิ่งจำเป็นรวมทั้งทักษะของครอบครัวที่มีต่ออาหารและสุขภาพด้วย

2) **เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกันแต่จะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับอาชีพของครอบครัว สภาพแวดล้อมรวมทั้งกิจกรรมที่ครอบครัวเกี่ยวข้องและทักษะของครอบครัวในเรื่องการแต่งกายด้วยเช่นกัน**

3) **ที่อยู่อาศัย** แม้ว่าจะเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานแต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาขนาดและอาชีพของครอบครัว เปลี่ยนไปเป็นครอบครัวขนาดเล็ก ดังนั้นที่อยู่อาศัยเป็นความจำเป็นที่มีปัจจัยอื่นเป็นตัวกำหนด เช่น อาชีพ หากทำอาชีพในหน่วยงานต่างถิ่นมีการเดินทางไปทำงาน ที่อยู่อาศัยอาจเปลี่ยนแปลงจากบ้านส่วนตัวมาเป็นบ้านเช่า ห้องเช่า หรือหอพัก

ถ้าเป็นอาชีพที่สามารถทำได้ในบ้านที่อยู่อาศัย จะมีความสำคัญ 2 บทบาทในเวลาเดียวกันนั่นคือ เป็นทั้งที่อยู่อาศัยและเป็นแหล่งผลิตด้วย

4) *ยารักษาโรค* เป็นความต้องการพื้นฐานที่ทุกคนต้องต้องการ ซึ่งปัจจุบัน มีทั้งบริการของรัฐ และเอกชน การแพทย์ทางเลือกอีกมากมายที่ครอบครัวสามารถเลือกใช้บริการได้ รวมทั้งการประกันสุขภาพที่ดำเนินงานโดยภาครัฐและเอกชน มีให้เลือกหลายรูปแบบ ครอบครัวต้องประเมินก่อนตัดสินใจใช้บริการ จะทำให้มีปัญหา น้อยที่สุด

การที่มนุษย์เราเกิดความต้องการ ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นย่อมมีสาเหตุมาจาก มีสิ่งเร้าเข้ามาจูงใจเลยทำให้มนุษย์เกิดความต้องการ ดังที่นักวิชาการ ได้สรุปไว้คือ

สุชา จันทน์เอม (2544 :112) ได้ให้คำจำกัดความการจูงใจไว้ว่า ในการศึกษา พฤติกรรมของบุคคลเรามักได้ยินคำถามที่เป็นต้นเหตุของพฤติกรรมอยู่บ่อย ๆ เช่น ทำไมเราจึง ตื่นน้ำ ทำไมเราจึงอ่านหนังสือ ทำไมเราต้องทำงาน ทำอย่างไรจึงจะมีคนชอบ เหล่านี้เป็นคำถาม ให้เราต้องนึกถึงสาเหตุของพฤติกรรม ในการศึกษาทางจิตวิทยา การจูงใจเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่ง เพราะการที่มนุษย์เรามีพฤติกรรมอย่างไร หรือทำอะไรแล้วต้องเกิดจากแรงจูงใจ (Motive) เป็นตัว ผลักดันก่อน และการจูงใจ โดยทั่ว ๆ ไปหมายถึง

1) *สภาวะที่อินทรีย์ถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อบรรลุ* *สู่เป้าหมายปลายทาง (Goal) ที่ตั้งไว้*

2) *พฤติกรรมที่สนองความต้องการของมนุษย์ และเป็นพฤติกรรมที่นำไปสู่จุดหมายปลายทาง*

3) *พฤติกรรมที่ถูกกระตุ้นด้วยแรงขับ (Drive) ของแต่ละคน มีแนวโน้มไปสู่* *จุดหมายปลายทางอย่างใดอย่างหนึ่ง และร่างกายอาจจะสมประสงค์ในความปรารถนาอันเกิดจาก* *แรงขับ นั้น ๆ ได้*

เมื่อร่างกายเกิดความต้องการ (Need) ขึ้น ก็จะเกิดแรงขับซึ่งทำให้เกิดความ ตึงเครียดขึ้น มนุษย์และสัตว์จะต้องค้นหาทางบำบัดความต้องการนี้ ตัวอย่างเช่น เด็กคนหนึ่งหิวจัด ความหิวเป็นแรงขับที่สำคัญประการหนึ่ง แรงขับที่เกิดจากความหิวจะรบกวนและกระตุ้นให้ร่างกาย ต้องค้นหา โดยการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา สมมุติว่าไปที่โรงอาหารซื้อข้าวรับประทาน เมื่ออิ่มแล้วร่างกายก็อยู่ในสภาวะที่สมประสงค์ หรือแรงขับที่ตอบสนอง (ความหิวลดลง) ซึ่งกระบวนการทั้งหมดนี้คือแรงจูงใจ

ความหมายของ *ความต้องการ* นั้น อาจจะมองได้เป็น 2 ลักษณะคือ (อ้างใน พรทิพย์ สัมปัตตะวนิช 2546 : 6-7)

1) *ความต้องการเป็นเรื่องวัตถุวิสัย (Objective)* ความต้องการในลักษณะนี้ หมายถึง การเรียกร้องของมนุษย์ให้มีการตอบสนอง เพื่อให้มนุษย์ดำรงชีวิตและเพื่อทำให้มนุษย์มีการพัฒนาขึ้นอยู่ในสังคมนั้น ๆ ได้ (Masini,1980 อ้างใน Lederer,1980 หน้า 3) หรืออาจหมายถึง สภาพของภาวะที่จำเป็นต้องได้รับการตอบสนองให้เพียงพออย่างน้อยในบางส่วน เพื่อทำหน้าที่ของมนุษย์ต่อไปได้ (Gaitung,1980 อ้างใน Lederer,1980 : 3) หรืออาจหมายถึง การเรียกร้องเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะความเจ็บป่วย ดังนั้นความต้องการจึงเป็นวัตถุวิสัยและเป็นสากล เพราะภาวะความเจ็บป่วยเป็นลักษณะสากล (Mallmann และ Maecus,1980 อ้างใน Lederer,1980 : 3)

จะเห็นได้ว่าการให้คำจำกัดความดังกล่าวลักษณะนี้ จะเป็นเรื่องของความจำเป็นที่มนุษย์ทุกคนเผชิญและต้องตอบสนองเพื่อดำรงความเป็นมนุษย์ต่อไป และเมื่อมนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้สังคมนั้น ๆ ก็จะอยู่ได้เช่นกัน

2) *ความต้องการเป็นเรื่องของจิตวิสัย (Subjective)* คือเป็นลักษณะของจิตใจเฉพาะบุคคล ซึ่งไม่สามารถให้คำจำกัดความที่แน่นอนได้ แต่สามารถสรุปออกมาเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการได้ว่า ความต้องการจะแตกต่างกันไปตามสังคมสิ่งนี้ทำให้การกำหนดลำดับก่อน-หลังในความต้องการเป็นไปไม่ได้ที่จะบอกว่าความต้องการสามารถประยุกต์ใช้ได้เหมือนกันหมดหรือมีลักษณะเป็นสากล (Roy,1980 อ้างใน Lederer,1980 : 3) หรือความต้องการถูกสร้างขึ้นโดยโครงสร้างทางสังคมและไม่มีความเป็นวัตถุวิสัย (Rist,1980 อ้างใน Lederer,1980 : 3)

อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะมองความต้องการในแง่มุมใด ความต้องการก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์เป็นความต้องการที่บุคคลรู้สึก และต้องการให้มีการตอบสนองความต้องการนั้น ๆ ดังที่ อิงเกิล แบล็ก เวล และ ไมเนียร์ด (Engle,Blackwell และ Miniard,1993 : 268-269) ได้สรุปความต้องการหรือสิ่งกระตุ้น จะถูกกระตุ้นให้เกิดขึ้นเมื่อความแตกต่างอย่างมากพอระหว่างสภาวะที่มนุษย์คนนั้นดำรงอยู่จริงกับสภาวะที่มนุษย์คนนั้นต้องการให้เป็น เมื่อสภาวะความแตกต่างเพิ่มมากขึ้น ก็จะก่อให้เกิดการปลุกเร้า (arouse) หรือแรงขับหรือแรงผลักดัน ซึ่งความต้องการที่มนุษย์รู้สึก (felt needs) สามารถกระตุ้นให้เกิดได้หลายวิธีด้วยกัน เช่น การกระตุ้นทางกายภาพ อาทิ ความกระหาย ความหิว ฯลฯ นอกจากนั้นมนุษย์ยังสามารถกระตุ้นความต้องการโดยการคิดถึงวัตถุหรือบุคคลที่มีตัวตนอยู่ในขณะนั้นหรือใช้วิธีจินตนาการนั่นเอง โดยจินตนาการถึงผลที่อาจเกิดขึ้นดังที่ตนเองต้องการเมื่อได้กระทำพฤติกรรมใด ๆ กระบวนการทางความคิดในลักษณะนี้เองที่เราเรียกว่าการปลุกเร้า (arousing)

2.1.2 ความต้องการทรัพยากร ของครอบครัวในระยะต่าง ๆ ตามวงจรชีวิตครอบครัว

ในการดำเนินชีวิตของครอบครัวยังมีความต้องการทรัพยากรเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตและความต้องการทรัพยากรนั้นยังมีองค์ประกอบที่มีผลต่อระยะต่าง ๆ ของครอบครัว ซึ่งแต่ละช่วงชีวิตของครอบครัวนั้นย่อมมีความต้องการทรัพยากรมากน้อยแตกต่างกัน

นับตั้งแต่คู่สมรสเริ่มแต่งงานกันนั้นในระยะแรกความต้องการทรัพยากรยังไม่มาก เพราะมีเพียง 2 ปาก 2 ท้อง ความสิ้นเปลืองในการใช้ทรัพยากรก็น้อยอยู่ การวางแผนเกี่ยวกับเศรษฐกิจของครอบครัว จำเป็นต้องกระทำในระยะนี้ เพราะจะเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรในทุกระยะของครอบครัวอย่างแน่นอน จะต้องคิดว่าทั้งสองฝ่ายจะทำงานอะไรให้ครอบครัวอยู่รอด ควรจะเตรียมทรัพยากรต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนที่จะมีบุตรคนแรก อย่างน้อยก็สักหนึ่งหรือสองปีผ่านไปก่อน จึงค่อยมีบุตร และก็ควรกำหนดไว้ที่เดียวว่าควรจะมีบุตรสักกี่คน เช่น หนึ่งหรือ สองคนก็พอ วิธีนี้จะช่วยให้คู่สมรสไม่ต้องมีการระงับการเจริญพันธุ์ในการหาทรัพยากรไว้ใช้ในครอบครัว และมีเวลาที่จะใช้ชีวิตเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ หรือหาความสุขให้แก่ครอบครัว ได้อย่างสมบูรณ์ มีเวลาที่จะอบรมบุตรที่เกิดมาให้มีคุณภาพชีวิตได้มากกว่าครอบครัวใหญ่อีกด้วย (ยูวดีและคณะ 2539 : 38-40) ได้อธิบายเกี่ยวกับความต้องการทรัพยากรของครอบครัวไว้เป็น 3 ระยะดังนี้

1) ระยะครอบครัวขยายเป็นระยะที่ต้องใช้ทรัพยากรมาก

ปีที่คู่สมรสเริ่มมีบุตร คือระยะครอบครัวขยาย นั้นย่อมเป็นปีที่ครอบครัวจะต้องใช้ทรัพยากรมาก ทั้งในด้านการเงิน แรงงาน เวลา ฯลฯ ซึ่งรวมถึงทรัพยากรทางด้านอารมณ์ และจิตใจของคู่สมรสด้วย โดยเฉพาะฝ่ายภรรยาที่ต้องรับภาระในด้านครอบครัวหนักกว่าปกติ ดังนั้น หากปล่อยให้มิบุตรมากเท่าใดจะเพิ่มภาระในการสะสมทรัพยากรไว้ให้ครอบครัวใช้มากขึ้นเท่านั้น เช่น ต้องเตรียมเงินค่าคลอด ค่ารักษาพยาบาล ค่าเลี้ยงดู เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ฯลฯ ถึงระยะบุตรเข้าโรงเรียน ก็ยังต้องมีการเตรียมทรัพยากรมากยิ่งขึ้นไปอีก เด็กที่อยู่ในวัยเจริญเติบโต ต้องบริโภคมากในเรื่องอาหารก็ต้องกินอาหารที่มีคุณค่า ร่างกายจึงจะแข็งแรงเรื่องเสื้อผ้าก็ต้องเปลี่ยนบ่อยเพราะเด็กเจริญเติบโตเร็ว เมื่อเข้าโรงเรียนก็มักมีการเปรียบเทียบกับเพื่อนในโรงเรียนเดียวกันอยากมีของใช้เท่าเทียมกับเพื่อน พ่อแม่ก็ต้องพยายามขวนขวายหามาให้ ในขณะที่เดียวกันพ่อแม่ก็ต้องเตรียมหาเนื้อที่ให้อยู่ ถ้าบ้านคับแคบ และมีบุตรหลายคนก็ต้องเบียดเสียดกันอยู่ ถ้าเนื้อที่ไม่พอก็ต้องขยายห้อง ก็ต้องใช้ทรัพยากรเพิ่มอีก ในปัจจุบันนี้ค่าก่อสร้างแพงขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่คู่สมรส จะต้องคิดล่วงหน้า และเตรียมทรัพยากรไว้ทุกระยะเพื่อเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

2) ระยะเวลาที่บุตรเข้าเรียนเป็นระยะที่ใช้ทรัพยากรมากที่สุด

เมื่อบุตรเริ่มเข้าโรงเรียน เป็นระยะที่พ่อแม่ต้องใช้ทรัพยากรมากที่สุด เพราะระยะนี้กินเวลายาวนานกว่าระยะอื่น ลูกคนหนึ่งกว่าจะจบระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับก็ต้องใช้เวลา 6 ปี ถ้าต่อมัธยมก็อีก 6 ปี ถ้าพ่อแม่ตั้งเป้าหมายให้ลูกทุกคนจบปริญญาตรี ก็ต้องใช้เวลาคนละ 16 ปี เป็นอย่างน้อย ถ้าเรียนระดับอนุบาลด้วย ก็ต้องใช้เวลา 18 ปี ซึ่งคนจำนวนมากปฏิบัติกันอยู่เพราะไม่มีเวลาจะเลี้ยงลูกเองในวัยก่อนเข้าเรียนประถม จึงพากันนำบุตรหลานไปเข้าโรงเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาล ยกเว้นในกรณีไม่สามารถจะหาโรงเรียนหรือสถานที่รับเลี้ยงเด็กได้ จึงต้องเลี้ยงเอง

เมื่อบุตรเข้าโรงเรียนมัธยม ค่าใช้จ่ายยิ่งทวีคูณมากยิ่งขึ้น เช่นค่าหนังสือ ค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า ค่าวัสดุอุปกรณ์ ในการเรียนชนิดต่าง ๆ ฯลฯ มีพ่อแม่จำนวนมากที่ไม่สามารถส่งเสียบุตรให้เรียนในระดับมัธยมได้ จึงให้เด็กออกจากโรงเรียนเพียงแค่จบระดับประถม เพื่อช่วยพ่อแม่ประกอบอาชีพเพื่อหารายได้

ระยะนี้เป็นระยะที่เด็กเติบโตเร็ว และต้องใช้ทรัพยากร 2 หรือ 3 ของระยะอื่นทั้ง ๆ ที่ตนเองไม่สามารถหรือมีโอกาสน้อยที่จะช่วยครอบครัวหาทรัพยากร แต่จะเป็นผู้บริโภคเสียมากกว่า ยิ่งครอบครัวที่ต้องการให้บุตรเข้าศึกษาถึงระดับอุดมศึกษาแล้ว ก็ยังต้องใช้ทรัพยากรเพิ่มขึ้นในทุกด้าน เช่น ค่าหนังสือ ค่าหน่วยกิต ค่ารถ ค่าหอพัก เสื้อผ้า ค่าใช้จ่ายส่วนตัว ฯลฯ ผู้เป็นพ่อแม่ ผู้ปกครองจึงจำเป็นต้องคิดไว้ล่วงหน้าว่าจะเตรียมทรัพยากรต่าง ๆ ให้พอเพียงสำหรับลูกแต่ละคนได้อย่างไร และโดยทางใดบ้าง

3) ระยะเวลาบุตรได้ทำงานและแต่งงานเป็นระยะที่ใช้ทรัพยากรน้อยลง

เมื่อพ่อแม่ได้ส่งเสียบุตรเรียนจนสำเร็จแล้ว บุตรควรจะมียานทำเพื่อสามารถเลี้ยงตนเองได้ก็จะปลดเปลื้องภาระในการเลี้ยงดูของพ่อแม่ ยิ่งถ้าแต่งงานแยกครอบครัวออกไปตั้งครอบครัวของตนเองแม้จะแยกบ้าน หรือไม่แยกก็ตามก็จะลดการใช้ทรัพยากรของครอบครัวพ่อแม่ไปได้มาก ในระยะนี้เมื่อพ่อแม่หลุดพ้นภาระการเลี้ยงดูบุตรแล้ว จากนั้นมีโอกาสจะได้ปลดหนี้ที่เคยกู้ยืมมาใช้จ่ายในระยะบุตรเข้าโรงเรียน หลังจากนั้นจึงจะมีเงินทองเหลือไว้ใช้จ่ายสำหรับตนเองบ้าง

เมื่อถึงระยะนี้พ่อแม่ต้องเตรียมทรัพยากร เพื่อการเจ็บไข้ได้ป่วยและดูแลรักษาสุขภาพของคน ลดการใช้ทรัพยากรด้านแรงงานในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ให้น้อยลงหรือประกอบกิจกรรมภายในขอบเขตที่กำหนดเท่าที่สามารถจะทำได้ เช่น ไปวัดสัปดาห์ละครั้ง พบปะเพื่อนฝูงหรือญาติสนิทเดือนละครั้ง ฯลฯ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงชีวิตของครอบครัวมีความต้องการและเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรกันทั้งสิ้น ในระยะที่เพิ่งแต่งงานใหม่นั้น ยังมีความต้องการทรัพยากรน้อย ส่วนปีที่เริ่มมีบุตรก็เริ่มที่จะมีการใช้ทรัพยากรมากขึ้น จนถึงระยะที่บุตรเข้าโรงเรียนนั้นเป็นระยะที่ยาวนานมากและจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรมากที่สุด และกว่าจะประสบความสำเร็จที่ครอบครัวจะต้องประสบและผ่านการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในระยะสุดท้ายของวัฏจักรชีวิตไปได้นั้น ขึ้นอยู่กับการพิจารณาตัดสินใจและค่านิยมที่จะวางแผนไว้ตั้งแต่ระยะแรกของชีวิต

2.2 ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์

ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of needs) มาสโลว์ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ระดับ ตามลำดับความสำคัญ โดยกล่าวว่ามนุษย์ทุก ๆ คน ไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพใดจะมีความต้องการ ดังนี้ (อ้างใน อุษณีย์ จิตตะปาโล 2541: 131-132)

1) ความต้องการด้านสรีรวิทยา (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (Survival Needs) ได้แก่ ความต้องการในเรื่องอากาศ ความต้องการปัจจัยสี่ (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค) รวมถึงความต้องการทางเพศ เป็นต้น

2) ความต้องการความมั่นคงและปลอดภัยของชีวิต (Safety and Security Needs) ได้แก่ ความต้องการที่อยู่อย่างมั่นคง ปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูกขโมยทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงาน และการมีชีวิตอย่างมั่นคงในสังคม

3) ความต้องการด้านสังคม (Social Needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ไม่ว่าจะจากครอบครัวหรือคู่รัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Belonging Needs)

4) ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem Needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการด้านนี้ เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตนเอง ความต้องการระดับนี้มนุษย์ได้มาจากความพยายาม การขวนขวายหาความสำเร็จ หน้าที่การงาน ซึ่งโดยทั่วไปเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ หรืออีกประการหนึ่งได้มาจากชาติตระกูลที่เกิดมาพร้อมสมบูรณ์แบบร่ำรวย ได้รับการยอมรับจากสังคมโดยอัตโนมัติ และเป็นการให้ความสำคัญของมนุษย์

5) ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการในระดับสูง ซึ่งเป็นความต้องการที่อยากจะทำให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่าง ตามความนึกคิดของตนเอง เพื่อที่จะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความต้องการด้านนี้จึงเป็นความต้องการพิเศษของบุคคล (Self Fulfillment Needs) ที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นไปในแนวทางที่ดีที่สุดตามที่ตนคาดหวังเอาไว้ เช่น ต้องการเป็นนายกรัฐมนตรี ต้องการเป็นสมาชิก

สภาผู้แทนราษฎร ต้องการเป็นคุณหญิง ต้องเป็นคุณนาย ต้องการเป็นนักกีฬาระดับโลก (อุษณีย์ จิตตะปาโล 2541: 131-132)

ความต้องการของครอบครัวเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานในเรื่องของปัจจัย 4 แต่เนื่องจากปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารข้อมูลซึ่งมีความหลากหลายที่ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองและครอบครัวให้เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ให้ตนเองและครอบครัวมีชีวิตความเป็นอยู่ที่มั่นคงและมั่งคั่ง นอกจากครอบครัวจะมีความต้องการแล้วยังมีความจำเป็นที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิตประจำวัน ดังที่ความจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์ก็คงหลีกเลี่ยงการทำงานไม่ได้ การทำงานเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ก็จริง แต่การทำงานก็ไม่ใช่ส่วนสำคัญทั้งหมดของชีวิต ถ้าเราแบ่งส่วนต่าง ๆ ในชีวิตของมนุษย์ออกอย่างคร่าว ๆ แล้วจะพบว่าชีวิตของเรานั้นน่าจะมี 4 ส่วนด้วยกันคือ ชีวิตส่วนตัว สังคม การทำงาน และการเพิ่มความรู้ (พรรณราย ทรัพย์ะประภา, 2548: 4-6)

1. ชีวิตส่วนตัว : เป็นส่วนที่เราทำอะไรให้ตนเองหรือให้ครอบครัว เช่น พักผ่อน หย่อนใจ ออกกำลังกาย ไปเที่ยวสนุกสนานตามลำพังหรือพร้อมครอบครัว ฯลฯ คนเราจำเป็นต้องมีชีวิตหนึ่งที่เป็นของตนเองและของครอบครัวจึงจะเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ ผู้ที่ไม่เคยจัดเวลาให้กับตนเองหรือครอบครัวเลย โดยอ้างว่า “ไม่มีเวลา” เพราะต้องทำงานตลอดเวลา นั่นคือผู้ที่ใช้เวลาไม่เป็นจริงๆ แล้วทุกคนมีเวลาเท่าเทียมกัน คือวันละ 24 ชั่วโมง แต่ทว่าแต่ละคนจะใช้เวลาอย่างไรนั้นมักจะแตกต่างกันออกไป

2. ชีวิตสังคม : คนเราจะใช้ชีวิตทั้งหมดเพื่อส่วนตัวเพื่อครอบครัวแต่เพียงอย่างเดียวหาได้ไม่ เราจำเป็นต้องทำอะไรให้ผู้อื่นด้วยเช่นเดียวกัน ในส่วนหนึ่งของชีวิตเรานั้น บางครั้งเราจำเป็นต้องสละเวลาหรือสละความสุขสบายส่วนตัวเพื่อทำประโยชน์ให้แก่สังคม โดยส่วนรวมด้วยจึงจะทำให้ชีวิตของเรามีคุณค่า ทั้งนี้เพราะว่าเราไม่สามารถมีชีวิตอยู่ตามลำพังโดยโดดเดี่ยวได้ จำเป็นต้องคบหาสมาคมหรือติดต่อ สัมพันธ์กับผู้อื่นไม่ว่าจะในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมและวัฒนธรรมไทยประเพณีต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งที่ชักนำให้คนเข้ามาสมาคมกันอยู่ตลอดเวลา

3. ชีวิตการทำงาน : ผู้ที่ทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น โดยสิ้นเชิง จนกระทั่งไม่มีเวลาเป็นของตัวเองหรือไม่มีเวลาประกอบอาชีพเลยก็ยังคงนับว่าเป็นผู้ที่มีชีวิตไม่เต็มสมบูรณ์นั่นเอง ผู้ที่มีชีวิตเต็มสมบูรณ์จำเป็นต้องทำงาน งานนี้อาจเป็นงานอดิเรกซึ่งทำเพื่อความเพลิดเพลินก็ได้ แต่เราพบว่างานอดิเรกนั้น ๆ ได้เป็นงานอาชีพก็มีการทำงานประกอบอาชีพนั้นเป็นสิ่งที่ทุกคนเมื่อถึงเวลาอันสมควรจำเป็นต้องทำ แม้ว่าคนบางคนนั้นจำเป็นต้องประกอบอาชีพตั้งแต่อายุในวัยไม่สมควร แต่ถูกความบีบคั้นทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัวบังคับให้ต้องทำเช่นนั้น บางครั้งการประกอบอาชีพดังกล่าวก็เสี่ยงอันตรายต่อชีวิตก็มี เช่น เด็กที่ต้องวิ่งขายพวงมาลัย ดอกไม้ หรือ

หนังสือพิมพ์ตามสี่แยก เป็นต้น แต่คนที่ไม่ทำงานประกอบอาชีพใด ๆ เลยย่อมนับว่าเป็นคนไร้ค่า เป็นคนที่มีชีวิตส่วนหนึ่งบกพร่องไปนอกจากนั้น งานบ้าน ที่จำเป็นต้องทำประจำวันก็นับว่าอยู่ในชีวิตส่วนนี้ด้วยเช่นเดียวกันการทำงานเป็นส่วนสำคัญเพียงส่วนเดียวในชีวิตของมนุษย์นั้น เป็นสิ่งที่ควรตระหนักอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะคนบางคนที่ทุ่มเทตนเองให้แก่การทำงาน โดยทอดทิ้งส่วนอื่น ๆ ไปทั้งหมดทำให้การทำงานกลายเป็นภัยที่บั่นทอนชีวิตของตนเองโดยไม่จำเป็น กลายเป็นคนสุขภาพเสื่อมโทรม มีโรคภัย เช่น โรคหัวใจ โรคกระเพาะอาหาร โรคมะเร็ง หรือ โรคจิต โรคประสาท แล้วเสียชีวิตก่อนวัยอันสมควร ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง ดังนั้นเราควรจัดแบ่งเวลาและใช้ชีวิตให้เหมาะสมและอย่างคุ้มค่า นอกจากการทำงานจะทำให้ชีวิตของมนุษย์มีค่าที่เต็มสมบูรณ์แล้ว การทำงานก็ยังสามารถตอบสนองความต้องการขั้นต่าง ๆ ของชีวิตมนุษย์ เพราะการทำงานให้ผลตอบแทนทั้งด้านวัตถุและทางด้านจิตใจควบคู่กันไปเสมอ ถ้าพิจารณาตามทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์ (Maslow, 1960) จะเห็นได้ว่า การทำงานสามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ กล่าวคือ การทำงานให้ได้ผลตอบแทนที่เป็นเงิน และนำเงินมาใช้จ่ายใช้สอยเพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกาย (Physiological Need) เช่น นำมาซื้อเสื้อผ้า อาหาร ซื้อเช่าหรือผ่อนบ้านที่อยู่อาศัย และใช้เงินเพื่อรักษาตัวยามเจ็บไข้ได้ป่วย คนทำงานที่มีรายได้น้อย มักจะเน้นที่ “ปัญหาปากท้อง” ของตนเป็นใหญ่ คำนึงการทำงานเพื่อ “กินอยู่” เป็นหลัก ในสมัยโบราณจึงมีคำกล่าวที่ว่า “ทำมาหากิน” ไม่เคยมีคำว่า “ทำมาหาเก็บ” ส่วนคนทำงานที่มีรายได้ปานกลางขึ้นไปจนถึงรายได้สูงก็มักจะแสวงหาวัตถุต่าง ๆ มาตอบสนองความต้องการทางกายภาพ เช่น ซื้อรถยนต์หรือเครื่องอำนวยความสะดวกอื่นๆเข้ามามากมาย จนกระทั่งบางที่เป็นหนี้สินล้นพ้นตัวจนไม่มีโอกาสได้ใช้วัตถุที่ดูดีแต่สูญหายนั้นเลย เพราะต้องทำงานหนักเพื่อใช้หนี้สินเหล่านั้น

4. ชีวิตที่เป็นการเพิ่มพูนความรู้ : คนเรานั้นนอกจากจะมีชีวิตส่วนตัว สังคมและการทำงานแล้วก็ยังไม่เพียงพอจำเป็นต้องแสวงหาความรู้อยู่เสมอ การแสวงหาความรู้นั้นไม่ได้หมายถึงการเข้าไปเรียนในระบบโรงเรียนหรือสถานศึกษาเสมอไป เราสามารถแสวงหาความรู้ด้วยการเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง ด้วยการสังเกต ด้วยการพูดคุยสนทนากับผู้อื่น ด้วยการอ่านหนังสือ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ หรือเข้าฟังการอภิปรายและการสัมมนาทางวิชาการต่าง ๆ การเข้าฝึกอาชีพในสถานศึกษานอกระบบโรงเรียน รวมทั้งการลงทะเบียนเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยเปิด การเพิ่มพูนความรู้เป็นสิ่งที่กระทำได้หลายทาง และช่วยให้ชะลอการเสื่อมสลายของเซลล์สมองของมนุษย์ให้ช้าลงอีกด้วย

3. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริโภคน

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริโภคน ได้แบ่งเนื้อหาเพื่อให้ครอบคลุมถึงความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภค และ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผู้บริโภค อธิบายได้ดังนี้

3.1 ความหมายของพฤติกรรมกรรมการบริโภคน

นักวิชาการ ได้อธิบายความหมายของพฤติกรรมกรรมการบริโภคนไว้ดังนี้

ศุกร เสรีรัตน์ (2544 : 7)กล่าวว่ากรรมการบริโภคนที่นิยามกันมาแต่เดิมนั้น หมายถึงรายจ่ายปัจจุบันทั้งหมดของครัวเรือนในการซื้อสินค้าและบริการ ไม่ว่าจะใช้เพื่อบริโภคจริง (actually consumed) ระหว่างระยะเวลานั้นหรือไม่ก็ตาม และกรรมการบริโภคนที่นิยามไว้เช่นนั้นจะถูกสมมุติขึ้นอยู่กับรายได้สุทธิส่วนบุคคล (disposable personal income) แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ส่วนพฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริโภคแสดงออกในการแสวงหาสำหรับการซื้อ การใช้ การประเมิน และการจับจ่ายใช้สอย ซึ่งสินค้าและบริการที่เขาคาดหวังจะทำให้ความต้องการของเขาได้รับความพอใจ

อนุกุล พลศิริ (2533 : 18) กล่าวว่าพฤติกรรมกรรมการบริโภคน หมายถึง การซื้อ การใช้ จ่ายเงินแลกอาหาร สิ่งของ เครื่องใช้ เพื่อสนองความต้องการของเรา ทั้งในด้านความจำเป็นและด้านจิตใจ เพื่อบำบัดความต้องการของมนุษย์ เช่น การรับประทานอาหาร การรักษาพยาบาล การศึกษา การพักผ่อนในโรงแรม การท่องเที่ยว การจับจ่ายซื้อของ กรรมการบริโภคนั้นอาจเป็นการบริโภคโดยตรง คือผู้บริโภคได้รับความพอใจในขณะที่บริโภคสินค้านั้น ๆ เช่น การรับประทานอาหาร ได้รับความเอร็ดอร่อยในขณะที่บริโภค การดูการแสดงดนตรี ไซว์ตลก ได้รับความพึงพอใจในด้านจิตใจและอารมณ์ การทัศนศึกษาท่องเที่ยวได้รับความพอใจที่ได้เห็นทิวทัศน์ ได้รับการเอาอกเอาใจ ในขณะที่เดินทาง ส่วนกรรมการบริโภคโดยอ้อมได้แก่ การที่ผู้บริโภคไม่ได้รับความพึงพอใจในทันทีทันใด แต่จะได้รับความพอใจในเวลาต่อมา เช่น การบริหารการศึกษา นักเรียนจะได้รับความรู้ ประสบการณ์และความชำนาญ ซึ่งสามารถนำไปประกอบอาชีพเมื่อเรียนจบหลักสูตรแล้ว การธนาคารทำให้เราได้รับความปลอดภัยในการฝากเงินและได้รับดอกเบี้ยด้วย การประปา ไฟฟ้า ช่วยให้เราได้รับความสะดวกสบายเมื่อเราต้องการใช้น้ำและใช้ไฟฟ้า

ประพันธ์ เสวตนันท์ และ ไพศาล เล็กอุทัย (2544:55) กล่าวว่า เมื่อรายได้ของผู้บริโภคจำกัด และสินค้าทุกชนิดล้วนต้องจ่ายเป็นเงิน ผู้บริโภคจึงสามารถซื้อสินค้าได้ในจำนวนจำกัดตามไปด้วย เสรีภาพในการจับจ่ายซื้อสินค้าของผู้บริโภค จึงต้องจำกัดด้วยอำนาจซื้อ (purchasing power) เมื่อไม่สามารถซื้อสินค้าทุกอย่างตามที่ตนเองต้องการ ผู้บริโภคจึงจำเป็นต้องเลือกสินค้าที่ตนเองจำเป็นมากที่สุดเรียงตามลำดับความสำคัญลงไปเปรียบเสมือนเราจะเดินทางต้องขึ้นเขา

ลงท้าย สัมภาระที่เราจะคิดตัวไปก็ต้องจำกัดไปด้วยเราจะต้องเลือกสิ่งของที่จำเป็นที่สุดนำติดตัวไปจะนำสิ่งของทุกอย่างนำติดตัวไปคงไปไม่ได้เพราะความสามารถในการแบกบรรทุกของร่างกายจำกัดนั่นเอง

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2534 : 64) กล่าวถึงความหมายของพฤติกรรมการบริโภคที่คล้ายคลึงกัน เช่น พฤติกรรมการบริโภคหมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริโภคทำการค้นหา การซื้อ การใช้ การประเมินผล และการใช้สอยผลิตภัณฑ์และบริการที่คาดว่าจะสนองความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้น การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคจึงครอบคลุมการศึกษากระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคแต่ละคนว่า จะทำการเลือกซื้อสินค้าและบริการอะไร อย่างไรจึงจะเหมาะสม และสร้างความพอใจในการซื้อให้แก่ตนเองมากที่สุด ซึ่งกระบวนการนี้จะเกี่ยวข้องข้องกับการรับรู้เสาะหาข่าวสารและการประเมินทางเลือกเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่เขาสนใจ

พฤติกรรมการบริโภคเป็นการแสวงหาสินค้าหรือบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยสินค้าหรือบริการนั้นอาจเป็นสิ่งจำเป็นหรือไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตก็ตาม แต่ขอให้ตนเองได้รับความพึงพอใจหรือความสะดวกสบาย เพื่อที่จะได้รับสินค้าหรือบริการที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริโภคควรมีข้อมูลและศึกษาเกี่ยวกับสินค้าและบริการนั้นก่อน ที่จะตัดสินใจเลือกซื้อและเลือกใช้บริการเหล่านั้น

3.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภค

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคนอกจากรายได้แล้วยังประกอบด้วยปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งอาจจำแนกเป็น 2 ชนิดคือ 1) ปัจจัยที่เป็นรูปธรรม (Objective factors) 2) ปัจจัยที่เป็นนามธรรม (Subjective factors) (ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย 2545 : 76)

1. ปัจจัยที่เป็นรูปธรรม (Objective factors) ได้แก่

- ระดับราคาสินค้า ถ้าราคาสินค้าต่ำ ระดับการบริโภคจะเพิ่มขึ้น แต่ถ้าระดับราคาสินค้าสูงขึ้นผู้บริโภคนั้นก็จะลดการบริโภคลง
- การให้สินเชื่อในการบริโภคหรือระบบการผ่อนส่ง ซึ่งจะช่วยให้บุคคลที่มีรายได้ไม่เพียงพอ สามารถบริโภคสินค้าได้โดยการผ่อนส่ง
- ขนาดของทรัพย์สิน ผู้ที่มีทรัพย์สินมาก สามารถกำหนดการบริโภคได้มากกว่าผู้ที่มีสินทรัพย์น้อย
- การกระจายรายได้ของสังคม บุคคลที่มีรายได้สูงมักใช้จ่ายรายได้ในการบริโภคเป็นสัดส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับรายได้ ตรงกันข้ามกับผู้ที่มีรายได้ต่ำแต่ใช้จ่ายที่ในการบริโภคเป็นสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับรายได้ที่เขาได้รับ

2. ปัจจัยที่เป็นนามธรรม (Subjective factors) ได้แก่

- ปณิธานของบุคคล บางคนทำตัวฟุ่มเฟือยมีรสนิยมในการบริโภคสูงมีการใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย มีรายได้เท่าไรใช้หมดโดยไม่คำนึงถึงอนาคต บุคคลเหล่านี้จะมีการบริโภคค่อนข้างสูงอาจเป็นหนี้สินเพราะไม่มีเงินสำรองเก็บไว้ในอนาคต

ยุทธนา ธรรมเจริญ (2537 : 23-24) อธิบายถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกและการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ไว้ 3 ปัจจัย คือ

1. รายได้
2. แนวโน้มในการบริโภคและการออมของผู้บริโภค
3. ขนาดของครอบครัวและรายได้

(1) รายได้ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคที่สำคัญมากเพราะถือว่าเป็นแหล่งของอำนาจซื้อ เช่น รายได้ส่วนบุคคลจะเป็นรายได้ของผู้บริโภคทั้งหมด ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่ผู้บริโภคจะใช้จ่ายในการบริโภค การออมและเสียดาย

(2) แนวโน้มในการบริโภคและการออมของผู้บริโภค เพราะแนวโน้มจะมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับรายได้ เช่น ผู้บริโภคมีรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้อัตราการบริโภคเพิ่มขึ้นเช่นกัน

(3) ขนาดของครอบครัวและรายได้ จำนวนคนในครอบครัวมีผลต่ออัตราการบริโภคหรือการใช้ผลิตภัณฑ์และรายได้มีอิทธิพลต่อการซื้อ

นอกจากนี้ ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ประกอบด้วยปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยส่วนบุคคล สามารถอธิบายได้ดังนี้ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ 2534 : 70)

1. ปัจจัยด้านวัฒนธรรม (cultural factor) เป็นลักษณะและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เป็นที่ยอมรับจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่งโดยปัจจัยด้านวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดและควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมหนึ่ง (Stanton and Futrell, 1987, p.664) ค่านิยมในวัฒนธรรมจะกำหนดลักษณะของสังคมและกำหนดความแตกต่างของสังคม วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่กำหนดความต้องการและพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งนักการตลาดต้องคำนึงถึงความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม และนำลักษณะการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น ไปใช้กำหนดโปรแกรมการตลาด

2. ปัจจัยด้านสังคม (social factor) เป็นปัจจัยเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและมีอิทธิพลต่อการซื้อ ครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อบุคคลในกลุ่มทางด้านค่านิยม พฤติกรรมรูปแบบการดำรงชีวิต รวมทั้งเจตคติและแนวความคิดของบุคคล เนื่องจากบุคคลต้องการให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มลักษณะทางสังคม

3. ปัจจัยส่วนบุคคล (personal factor)

การตัดสินใจของผู้ซื้อได้รับอิทธิพลจากลักษณะส่วนบุคคลของคนทางด้านต่าง ๆ และได้กล่าวถึงด้านประชากรศาสตร์ ซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญในความต้องการบริโภคของมนุษย์ที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ 2538 : 41-42)

อายุ (age) ผู้บริโภคที่อายุแตกต่างกันจะมีความต้องการผลิตภัณฑ์แตกต่างกัน การแบ่งกลุ่มผู้บริโภคตามอายุประกอบด้วย ต่ำกว่า 6 ปี, 6 – 11, ปี 12 – 19 ปี, 20 – 34 ปี, 35 – 49 ปี, 50 – 64 ปี และ 65 ปีขึ้นไป กลุ่มวัยรุ่นชอบสิ่งของแปลกใหม่ ชอบสินค้าประเภทแฟชั่น

อาชีพ (occupation) อาชีพแต่ละบุคคลจะนำไปสู่ความจำเป็นและความต้องการสินค้าและบริการที่แตกต่างกัน เช่น ข้าราชการจะซื้อชุดทำงานและสินค้าจำเป็น นักรถกิจจะซื้อเสื้อผ้าวางราคาสูงซึ่งนักการตลาดจะศึกษาว่าผลิตภัณฑ์ของบริษัทมีบุคคลในอาชีพไหนสนใจ เพื่อที่จะจัดกิจกรรมทางการตลาดให้สนองความต้องการได้อย่างเหมาะสม

เศรษฐกิจ (economic circumstances) หรือรายได้ (income) โอกาสทางเศรษฐกิจของบุคคลก็คือรายได้ของบุคคลซึ่งมีผลต่ออำนาจการซื้อและเจตคติเกี่ยวกับการจ่ายเงิน

การศึกษา (education) ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะบริโภคผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำ

ค่านิยมหรือคุณค่าและรูปแบบการดำรงชีวิต ค่านิยมหรือคุณค่าหมายถึงความนิยมในสิ่งของหรือบุคคลหรือความคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรืออัตราส่วนของผลประโยชน์ที่รับรู้ต่อราคาสินค้า ส่วนรูปแบบการดำรงชีวิตหมายถึงรูปแบบการดำรงชีวิตในโลกมนุษย์ โดยแสดงออกในรูปของกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็น

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นคนเราจะต้องอยู่ในฐานะผู้บริโภคด้วย การเป็นผู้ซื้อเราควรซื้อสิ่งที่เราต้องการในสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต อย่างไรก็ตามความต้องการของคนเรา ย่อมเปลี่ยนแปลงกันได้ ขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสินค้าหรือบริการ ราคาของสินค้า สินค้าที่สามารถใช้ทดแทนกันได้ และที่สำคัญคือรายได้ของผู้บริโภคนั้นเอง ดังนั้นการเป็นผู้บริโภคที่ดีจะต้องมีการวางแผนในการซื้อ มีการพิจารณาก่อนตัดสินใจเพื่อจะได้เป็นผู้บริโภคที่ดีต่อไป

4. แนวคิดเกี่ยวกับรายได้

ในสังคมที่ใช้เงินตราการวัดความกินคืออยู่ที่ วัดกันด้วยรายได้ เพราะถ้ามีรายได้มากย่อมจะนำไปใช้จ่ายใช้สอย ซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่จำเป็นและที่จะอำนวยความสะดวกสบายให้กับผู้ที่มีรายได้ คนที่มีรายได้มากย่อมมีโอกาสที่จะเลือกซื้อสินค้าและบริการที่จะสร้างความพึงพอใจให้แก่ตนเองได้มากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย อย่างไรก็ตามทุก ๆ สังคมสมาชิกของสังคมย่อมมีรายได้ที่แตกต่างกัน ในที่นี้จะเสนอแนวคิดเกี่ยวกับรายได้ของครอบครัวที่มีเนื้อหาครอบคลุมดังนี้

- 4.1 ความหมายของรายได้
- 4.2 แหล่งที่มาของรายได้
- 4.3 ความสำคัญของรายได้
- 4.4 ประเภทของรายได้
- 4.5 ปัจจัยที่กำหนดขนาดของรายได้

4.1 ความหมายของรายได้

คณะกรรมการ วิชาเศรษฐศาสตร์เพื่อการดำเนินชีวิตที่ดี (2551:95-96) ได้อธิบายความหมายของรายได้ของครัวเรือน เศรษฐศาสตร์เพื่อการดำเนินชีวิตที่ดี และแหล่งที่มาของรายได้ไว้ดังนี้

4.1.1 ความหมายของรายได้ของครัวเรือน ในทางเศรษฐศาสตร์ ได้จำแนกให้ครัวเรือนเป็นหน่วยหนึ่งในระบบเศรษฐกิจที่ทำหน้าที่เป็นทั้งผู้บริโภค และเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตซึ่งการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตดังกล่าวทำให้ครัวเรือนมีรายได้มาใช้จ่ายในฐานะผู้บริโภค และยังมีรายได้อีกประเภทหนึ่งของครัวเรือน ได้แก่ เงินโอน เงินบำนาญ เงินค่าสำรองเลี้ยงชีพ เงินค่าประกันการว่างงาน ฯลฯ ในทางเศรษฐศาสตร์รายได้ดังกล่าวหมายถึงรายได้ทั้งที่เป็นตัวเงิน (money income) และรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน (nonmoney income)

4.1.2 รายได้ที่เป็นตัวเงิน หมายถึง ผลตอบแทนที่ได้รับ ในรูปเงินตรา ส่วนรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงินนั้นหมายถึงผลตอบแทนที่ได้รับเป็นผลประโยชน์ในรูปอื่น ๆ (fringe benefits) แทนที่จะเป็นเงินตรา แต่สามารถประเมินค่าเป็นเงินได้ เช่น ที่พักอาศัยที่นายจ้างจัดให้ลูกจ้างฟรีรถยนต์ประจำตำแหน่ง การให้บริการประกันสุขภาพและลูกจ้าง สำหรับประเทศไทย จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนไทยในปี พ.ศ. 2547 พบว่ารายได้ของครัวเรือนไทยเป็นรายได้ที่เป็นตัวเงินร้อยละ 84.3 ของรายได้ทั้งหมด และเป็นรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงินร้อยละ 15.7 ของรายได้ทั้งหมด

อนุกุล พลศิริ (2533 : 34-35) อธิบายไว้ว่าในทางเศรษฐศาสตร์ คำว่า รายได้ครอบคลุมทั้งรายได้ที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน แต่มีมูลค่าที่สามารถตีค่าออกมาเป็นตัวเงินได้

สาเหตุที่รายได้ของแต่ละบุคคลไม่เท่ากัน สามารถแบ่งได้ 7 ลักษณะดังนี้

- 1) ความแตกต่างของแต่ละคนในด้านสติปัญญา ความสามารถ
- 2) วิชาความรู้ หรือความชำนาญในการปฏิบัติงาน โอกาสในการศึกษาต่างกัน
- 3) อาชีพต่างกัน อาชีพที่มีการแข่งขันน้อย จะมีรายได้มากกว่า เช่น แพทย์ หรืออาชีพที่ตลาดมีความต้องการมาก เช่น วิศวกร นักคอมพิวเตอร์

4) สถานที่ประกอบอาชีพต่างกัน งานบางอย่างอยู่ในที่เสี่ยงอันตราย ใ้รายได้มากกว่า

5) โอกาสในการเข้าประกอบอาชีพ เช่น วงธุรกิจกับวงราชการ แม้จะทำหน้าที่รับผิดชอบเหมือนกันแต่รายได้ไม่เท่ากัน

6) ฐานะของครอบครัว วงศ์ตระกูล ทำให้มีรายได้ต่างกัน

7) แนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล ซึ่งมุ่งพัฒนาโดยใช้เทคโนโลยี ดังนั้นผู้ที่มีความรู้ในการใช้เครื่องมือ ใช้เทคโนโลยีจะมีรายได้ดีกว่าผู้ที่มีความรู้ด้านเทคนิค

อนึ่ง การมีรายได้ที่แตกต่างกันอาจก่อให้เกิดปัญหาสังคม เช่นผู้ที่ร่ำรวยสามารถซื้อที่ดิน ซื้อกิจการ และเป็นเจ้าของกิจการมากมาย ขยายกิจการไปเรื่อย ๆ และสามารถควบคุมเศรษฐกิจของชุมชนหรือส่วนรวมได้ ส่วนผู้ที่มีฐานะยากจน จะถูกเอารัดเอาเปรียบไม่มีอำนาจที่จะต่อรอง รายได้ไม่พอกับรายจ่าย เกิดปัญหาความยากจน ขาดอาหาร ขาดการศึกษาเป็นภาระที่รัฐบาลจะต้องช่วยเหลือต่อไป

4.2 แหล่งที่มาของรายได้

เดิมบุญ (2549 : 33-35) กล่าวว่า รายรับหรือรายได้คือเงินที่ไหลเข้ากระเป๋าของเรา โดยแหล่งที่มาของรายรับ แบ่งเป็น 4 ด้านคือ

4.2.1 รายได้จากการเป็นลูกจ้าง (employee)

4.2.2 รายได้จากการทำธุรกิจส่วนตัว (self-employ)

4.2.3 รายได้จากการเป็นเจ้าของกิจการ (entrepreneur)

4.2.4 รายได้จากการลงทุน (invester)

โดยธรรมชาติของรายได้จากทั้ง 4 แหล่งจะแตกต่างกันตามลักษณะคือ

4.2.1 รายได้จากการเป็นลูกจ้าง (employee) โดยส่วนใหญ่และส่วนมากจะเป็นรายเดือนในรูปแบบของเงินเดือน โบนัส หรือค่าล่วงเวลา

4.2.2 รายได้จากการทำธุรกิจส่วนตัว (self-employ) ขึ้นอยู่กับลักษณะของธุรกิจที่ทำ ตัวอย่างเช่น แพทย์เปิดคลินิกรักษาโรค สถาปนิกอิสระรับออกแบบ ตัวแทนขายประกัน ผู้ทำธุรกิจขายตรง เป็นต้น

4.2.3 รายได้จากการเป็นเจ้าของกิจการ (entrepreneur) มีความแตกต่างหลากหลาย เช่นเดียวกับรายได้จากการทำธุรกิจส่วนตัว สิ่งหนึ่งที่แตกต่างจากการทำธุรกิจส่วนตัวนั้นคือการเป็นเจ้าของกิจการมีการลงทุนในระดับที่สูงกว่า แต่ความเป็นไปได้ของจำนวนเงินก็รับมากกว่าเช่นกัน

4.2.4 รายได้จากการลงทุน (*invester*) ลักษณะพิเศษของรายรับจากแหล่งนี้คือ รายได้ที่ไม่ต้องเหนี่ยหรือใช้น้ำพักน้ำแรงของเราไปแลกมา แต่รายได้มาจากสินทรัพย์ที่ครอบครอง อยู่ นั่นก่อให้เกิดรายได้กับตัวเจ้าของผู้ถือครองสินทรัพย์

4.3 ความสำคัญของรายได้

ความสำคัญของรายได้นั้นมีต่อการดำเนินชีวิตของตัวบุคคลและครอบครัว ดังนั้นจึงมีผู้ให้คำจำกัดความของคำว่ารายได้ไว้ ดังนี้

ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย (2545 : 69-70) กล่าวว่ารายได้ของสมาชิกในครอบครัวที่เกิดจากประกอบกิจการและการมีรายได้จากการรับจ้างทำงานซึ่งรายได้เหล่านี้จำเป็นต้องมีเพื่อนำไปใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ เช่น ค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า ค่ารักษาโรคและที่อยู่อาศัย เป็นต้น รายได้แบ่งออกเป็น 2 อย่างคือ

4.3.1 รายได้ถาวร (*permanent income*)

4.3.2 รายได้ชั่วคราว (*transitory income*)

4.3.1 รายได้ถาวร หมายถึง รายได้ที่ได้จากค่าจ้างหรือเงินเดือน เช่น ข้าราชการครู ตราบไคที่ยังทำงานอยู่โดยไม่ถูกให้ออกหรือเกษียณอายุการทำงานไม่ว่าก่อนหรือตามกำหนดก็จะได้รับเงินเดือนทุก ๆ เดือน หรือลูกจ้างทำงานในสถานประกอบการได้รับเงินค่าจ้างทุกเดือนจนกว่าสถานประกอบการจะบอกเลิกกิจการหรือบอกเลิกการจ้างงาน

4.3.2 รายได้ชั่วคราว หมายถึง รายได้ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดหมายหรือเกิดขึ้นเพียงบางครั้ง บางโอกาส จำนวนเงินที่ได้รับในแต่ละครั้งก็ไม่เท่ากันด้วย เช่น การถูกรางวัลสลากกินแบ่งรัฐบาล หรือการได้รับเงินอุดหนุนช่วยเหลือ เป็นต้น

4.4 ประเภทของรายได้

วรรณิ ชลนภาสถิตย์ (2545 : 84-85) การจัดการเงินของครอบครัวมีจุดมุ่งหมายคือ เพื่อสร้างความมั่งคั่งและมั่นคง ซึ่งต้องเกิดจากการจัดการให้มีรายได้นั้นมากกว่ารายจ่าย แต่เนื่องจากมีปัจจัยหลายอย่างเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อนซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้และรายจ่ายของครอบครัวที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสร้างเงินออมและการลงทุน รายได้ของครอบครัวแบ่งได้สองลักษณะ คือ รายได้ประจำ และ รายได้ที่มีไ้รายได้ประจำ

4.4.1 รายได้ประจำ หมายถึง รายได้ที่เกิดจากการทำงานประจำหรือจากการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันทำให้มีรายได้ประจำมีลักษณะแตกต่างกันเช่น อาชีพรับจ้างหรือรับราชการและการทำธุรกิจ

1) *อาชีพรับจ้างหรือรับราชการ* บุคคลในครอบครัวอาจมีอาชีพเป็นพนักงานของบริษัทหรือเป็นพนักงานในรัฐวิสาหกิจ ค่าตอบแทนที่ได้รับ โดยคำนวณตามชั่วโมงหรือจำนวนวันที่ทำงานจะถือว่าเป็นค่าแรง หากคำนวณโดยหมายจ่ายเป็นรายเดือนจะถือว่าเป็นเงินเดือน โดยอาชีพของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน ทำให้ครอบครัวมีรายได้ที่แตกต่างกันด้วย โดยทั่วไปแล้ว เงินเดือนขององค์กรภาครัฐบาลจะต่ำกว่าเงินเดือนขององค์กรภาคเอกชน แต่เมื่อเปรียบเทียบถึงความมั่นคงในอาชีพซึ่งเชื่อว่าภาครัฐบาลมีสูงกว่า ทำให้หลายครอบครัวเลือกที่จะให้บุคคลในครอบครัวประกอบอาชีพที่มีทั้งสองภาคประกอบกันเพื่อให้มีรายได้และความมั่นคง โดยในส่วนของราชการนั้นบุคคลที่เกษียณอายุจะมีรายได้เกิดขึ้นในลักษณะของเงินบำนาญ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมั่นคงของรายได้นั่นเอง

2) *อาชีพทำธุรกิจ* การประกอบธุรกิจเป็นอาชีพที่หลายครอบครัวเลือกทำ โดยเหตุผลที่ต่าง ๆ กัน เช่น เห็นช่องทางหรือโอกาส เป็นมรดกตกทอด ต้องการความอิสระ เป็นต้น ครอบครัวที่ประกอบอาชีพทำธุรกิจจึงมีทั้งทำการค้าขายและการทำธุรกิจการเกษตร รายได้ประจำของผู้ประกอบอาชีพคือกำไรจากการประกอบอาชีพ หลายครอบครัวประกอบอาชีพรับจ้างแต่ประสบการณ์ทำให้เห็นช่องทางการค้าที่มีโอกาสสร้างรายได้และความเป็นอิสระมากกว่า จึงเปลี่ยนอาชีพไปทำธุรกิจ โดยลักษณะของธุรกิจอาจเป็นการผลิตเพื่อค้าขายเอง หรือซื้อมาขายไป หรืออาจทำการเกษตรและขายผลผลิตจากการเกษตรดังกล่าว กำไรที่เกิดจากการทำธุรกิจจึงถือว่าเป็นรายได้หลักของครอบครัว

4.4.2 *รายได้ที่มีใช้รายได้ประจำ* หมายถึง รายได้ที่มีได้เกิดขึ้นเป็นประจำจากการดำเนินอาชีพตามปกติ รายได้ที่มีใช้รายได้ประจำนั้น แม้จะเกิดขึ้นบ่อยและสม่ำเสมอแต่ก็ยังไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นรายได้ประจำ รายได้ที่มีใช้รายได้ประจำของครอบครัวเป็นรายได้ที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากรายได้ประจำ เช่น รายได้จากงานในอาชีพ รายได้จากการลงทุน และรายได้อื่น ๆ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันดังต่อไปนี้ (วรรณิ ชลนภาสติศย์ 2545 : 87-89)

1) *รายได้จากงานในอาชีพ* ส่วนหนึ่งที่ได้เสมอ ๆ คือ เงินโบนัสและเงินคอมมิสชันเป็นรายได้ที่เกิดจากการทำงานในองค์กรและในหน้าที่ รายได้พิเศษจากการทำงานล่วงเวลา นอกจากนี้หลายอาชีพที่ครอบครัวสามารถหารายได้เพิ่มในลักษณะงานพิเศษ เช่น พนักงานเขียนโปรแกรม รับจ้างเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ รับจ้างสอนคอมพิวเตอร์ นักบัญชี รับจ้างทำบัญชี สอนพิเศษ พยาบาลรับจ้างเฝ้าไข้ ทำงานพิเศษนอกเวลาในงานในโรงพยาบาลต่าง ๆ ครูและอาจารย์ รับจ้างสอนพิเศษ ทำงานวิจัย ทำหนังสือขาย เป็นต้น

2) *รายได้จากการลงทุน* การลงทุนสามารถทำได้หลายรูปแบบครอบครัวอาจลงทุนทำธุรกิจนอกเวลาเป็นประจำ ลงทุนในทรัพย์สิน ลงทุนในหลักทรัพย์ หรือลงทุนทางปัญญา ดังนี้

(1) การลงทุนทำธุรกิจนอกเวลางานประจำ ครอบคลุมอาจซื้อสินค้ามาขายดังเช่นใน ยุคปัจจุบันนิยมการขายตรง ซึ่งมีข้อดีคือมีความเป็นอิสระในการทำงาน

(2) การลงทุนในสินทรัพย์ ครอบคลุมอาจใช้เงินออมไปลงทุนซื้อสินทรัพย์เพื่อหารายได้จากการให้ผู้อื่นใช้ประโยชน์ เช่น ซื้อบ้าน ที่ดิน อาคาร หรือรถยนต์ แล้วให้ผู้อื่นเช่า หรืออาจซื้อแล้วนำมาใช้ในการหารายได้ เช่น ซื้อรถยนต์เพื่อใช้เองและเวลาว่างใช้เป็นรถแท็กซี่ หรือลงทุนซื้อเครื่องซักผ้าเพื่อให้บริการซัก-รีดแก่บุคคลทั่วไป

(3) การลงทุนในหลักทรัพย์ เป็นการลงทุนในตราสารทางการเงินต่าง ๆ เช่น ตั๋วสัญญาใช้เงินตราสารพาณิชย์ หุ้นกู้ หุ้นสามัญ เป็นต้น รายได้ที่เกิดจากการลงทุน ได้แก่ ดอกเบี้ย เงินปันผลและกำไรจากการขายหลักทรัพย์

(4) การลงทุนทางปัญญา เป็นการใช้ความสามารถเฉพาะด้านร่วมกับความพยายามในการศึกษาค้นคว้าเพื่อสร้างความชำนาญในวิชาชีพและคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ที่มีค่าซึ่งสามารถนำไปขายต่อในลักษณะของการขายสิทธิ์ให้ผู้อื่นใช้ประโยชน์ การลงทุนวิธีนี้บางครั้งต้องใช้ทั้งเวลาและความพยายามอย่างสูงเช่นเดียวกับการใช้จ่ายที่อาจมีจำนวนสูงที่ต้องลองผิดลองถูก แต่หากประสบความสำเร็จก็มีโอกาสที่ได้รับผลตอบแทนที่สูงอย่างคุ้มค่าเช่นกัน

3) รายได้อื่น ๆ หมายถึงรายได้ในลักษณะอื่น ๆ ทั้งหมดที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เช่น เงินช่วยเหลือ เงินสงเคราะห์ เงินบำนาญ เงินชดเชยการออกจากงาน เงินรับจากการประกันภัย เงินรางวัลจากลอตเตอรี่ เป็นต้น รายได้อื่น ๆ นี้จะมีมากหรือน้อยไม่มีเกณฑ์กำหนด ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง รายได้อื่น ๆ จึงเป็นรายได้ที่มีความไม่มั่นคงแน่นอนสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ชนิดอื่น

4.5 ปัจจัยที่กำหนดขนาดของรายได้

การที่จะมีรายได้เข้ามานั้นย่อมขึ้นอยู่กับตัวบุคคลที่มีจะศักยภาพในการนำมาซึ่งรายได้แตกต่างกันออกไป ซึ่งจะอธิบายความแตกต่างทางด้านต่าง ๆ ดังนี้

4.5.1 รายได้และการศึกษา มีการศึกษาจากหลายแหล่งที่แสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่ผู้ที่มีการฝึกฝนอบรมจนมีความชำนาญกว่า รายได้จึงควรจะสูงกว่า

4.5.2 รายได้และประสบการณ์ โดยทั่วไปบ่อยครั้งที่ผู้มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่าอาจได้รับค่าจ้างสูงกว่า เพราะนายจ้างเห็นว่าผู้มีประสบการณ์มากจะทำงานให้ได้รับผลสำเร็จดังนั้นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่าจึงอาจมีรายได้มากกว่า โดยที่ระดับการศึกษาไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญต่อรายได้ในกรณีนี้

4.5.3 รายได้และอาชีพ เนื่องจากแต่ละอาชีพมีลักษณะงานที่ต่างกัน บางอาชีพต้องมีความรับผิดชอบสูง บางอาชีพต้องมีการทำงานที่เสี่ยง เช่น แพทย์ นักบิน เป็นต้น รายได้ก็มักจะสูงกว่าอาชีพอื่น ดังนั้น จะเห็นกันโดยทั่วไปว่าการศึกษาและประสบการณ์ในระดับเดียวกัน

แต่ต่างอาชีพกันรายได้ อาจแตกต่างกันได้ อาชีพจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดขนาดของรายได้ของครัวเรือน

4.5.4 รายได้และอายุ ช่วงอายุคนจะมีระดับรายได้แตกต่างกัน ผู้ที่เริ่มเข้าทำงานใหม่จะมีรายได้ต่ำ เมื่ออายุมากขึ้นระดับของรายได้จะสูงขึ้นไปตามเวลาและประสบการณ์ ต่อมาเมื่อถึงวัยเกษียณอายุการทำงานระดับรายได้จะลดลงอีก เพราะมีแต่รายได้จากบำเหน็จบำนาญเท่านั้น จึงสรุปได้ว่าในช่วงอายุของคนจะมีระดับรายได้ไม่เท่ากัน ในช่วงอายุน้อยและอายุในวัยเกษียณจะมีรายได้ต่ำกว่าช่วงอายุวัยกลางคน(คณะกรรมการวิชาเศรษฐศาสตร์เพื่อการดำเนินชีวิต ที่ 2551: 147)

รายได้ของครอบครัวส่วนใหญ่จะมีแหล่งรายได้มากกว่า 1 แหล่งขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตาม รายได้ของบุคคลโดยภาพรวมที่ถือเป็นรายได้ครอบครัวสำหรับการดำเนินชีวิตในระยะยาวเพราะรายได้ในอนาคตจะขึ้นอยู่กับความก้าวหน้าของบุคคลที่มีความพยายาม ความขยัน ความสนใจใฝ่เรียนรู้เพื่อหาประสบการณ์ในการจัดการรายได้ไม่ว่าจะเป็นรายได้ประจำหรือรายได้ที่ไม่ประจำล้วนต้องอาศัยองค์ประกอบของปัจจัยหลักที่สำคัญของแต่ละบุคคลในหารายได้เพื่อความมั่นคงของครอบครัว

5. แนวคิดเกี่ยวกับรายจ่าย

รายจ่ายประจำของแต่ละครอบครัวอาจแตกต่างกันมากในจำนวนของรายจ่ายที่เกิดขึ้นของรายจ่ายจะแตกต่างกันน้อยมากโดยทั่วไปรายจ่ายประจำของครอบครัว ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าเครื่องนุ่งห่ม ค่าสาธารณูปโภค ค่าพาหนะ ค่าการศึกษา และรายจ่ายส่วนตัว ส่วนรายจ่ายที่มีใช้ค่าใช้จ่ายของครอบครัวซึ่งหมายถึงมิได้เกิดขึ้นเป็นประจำนั้น อาจเกิดขึ้นในลักษณะที่แตกต่างกันทั้งชนิดและจำนวนของรายจ่ายในแต่ละครอบครัวอย่างชัดเจน ครอบครัวที่มีฐานะการเงินดีย่อมมีโอกาสหาความสุขสบายได้มากกว่าครอบครัวที่มีฐานะการเงินหรือมีรายได้ที่ต่ำกว่า แนวความคิดของการจัดการรายจ่ายของครอบครัว (วรรณิ ชลนภาสถิตย์, 2545 : 92 – 96) ได้สรุปไว้ว่ารายจ่ายของครอบครัวสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ รายจ่ายประจำของครอบครัวและรายจ่ายที่มีใช้รายจ่ายประจำของครอบครัว

5.1 รายจ่ายประจำของครอบครัว

รายจ่ายประจำของครอบครัว ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าเครื่องนุ่งห่ม ค่าสาธารณูปโภค ค่าพาหนะ และรายจ่ายส่วนตัว โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1.1 รายจ่ายเกี่ยวกับอาหาร เพราะอาหารเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อการดำรงชีวิต บางครอบครัวใช้จ่ายเงินที่หามาได้เป็นค่าอาหารในสัดส่วนที่สูง หรือเมื่อเปรียบเทียบกับรายจ่ายอื่น อาจพบว่ามีส่วนสูงที่สุด หรืออาจเทียบเคียงกับรายจ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ซึ่งโดยปกติมักจะเป็น รายจ่ายที่มีสัดส่วนสูงในอันดับต้นของรายจ่ายทุกชนิด จากข้อมูลสถิติจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจ และสังคมของครัวเรือน โดยกองสถิติเศรษฐกิจสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า อัตราส่วนค่าใช้จ่าย เกี่ยวกับค่าอาหารของครัวเรือนคนไทยมีส่วนสูงคือเฉลี่ยประมาณ 37.8% ของรายได้เฉลี่ย ในปี 2541 และคิดเป็น 35.4% ของรายได้เฉลี่ยในปี 2543 โดยรายจ่ายดังกล่าวรวมถึงค่าอาหาร เครื่องดื่มและยาสูบ การใช้จ่ายเพื่ออาหารที่สูงนั้นมิได้หมายความว่าทำให้ครอบครัวมีชีวิตและ สุขภาพที่ดีเสมอไป

5.1.2 รายจ่ายค่าเครื่องนุ่งห่ม เครื่องนุ่งห่มเป็นสิ่งจำเป็นที่สร้างเสริมบุคลิกภาพ ของบุคคล เสื้อผ้าและรองเท้าเป็นสินค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงตามแฟชั่น กระแสนิยมมีอิทธิพลต่อ การใช้จ่าย การเลือกใช้ตามความนิยมของสังคมย่อมต้องเปลี่ยนบ่อยทำให้สิ้นเปลืองมากขึ้น เช่นเดียวกับการเลือกใช้ของคิยอมต้องจ่ายแพงขึ้น

5.1.3 รายจ่ายเกี่ยวกับสาธารณูปโภค รายจ่ายเกี่ยวกับสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่มาจากการใช้เครื่องใช้และอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการอำนวยความสะดวกและความสะดวกสบาย ให้แก่ครอบครัว เช่น เครื่องปรับอากาศ เครื่องทำน้ำอุ่น เตาอบ ไมโครเวฟ เป็นต้น ค่าน้ำ ค่าไฟและ ค่าโทรศัพท์เป็นค่าใช้จ่ายที่ผันแปรตามลักษณะการใช้งาน

5.1.4 รายจ่ายเกี่ยวกับการเดินทาง คนจำนวนไม่มากนักที่โชคคิมที่อยู่อาศัยใกล้ สถานที่ทำงาน หลายคนต้องใช้เวลามากกับการเดินทางไปทำงาน ซึ่งอาจเป็นเพราะบ้านไกล อยู่ในบริเวณที่มีการจราจรคับคั่งหลาย ๆ คนตัดสินใจเช่าอพาร์ทเมนต์อยู่ใกล้ที่ทำงานเพื่อประหยัด ค่าใช้จ่ายในการเดินทางขณะที่อีกหลายครอบครัวหาซื้อบ้านใหม่ให้อยู่ในบริเวณที่สะดวกกับ การเดินทางของสมาชิกทุกคนในครอบครัว ครอบครัวชนบทอาจมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพาหนะที่ไม่สูง มากนัก เพราะสามารถใช้ยานพาหนะเป็นรถจักรยานถีบ รถจักรยานยนต์ หรือแม้แต่รถยนต์ โดยไม่ต้องเผชิญสภาวะการจราจรคับคั่งมากนัก ให้ลดภาวะค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพาหนะไปได้มาก

5.1.5 รายจ่ายส่วนตัว รายจ่ายส่วนบุคคลประกอบด้วยรายการต่าง ๆ มากมาย เช่น ค่าตรวจสุขภาพ ค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง ค่าเสริมสวย ค่าสมาชิกศูนย์สุขภาพ ค่านิตยสารหรือ วารสาร ค่าใช้จ่ายอุปกรณ์การเล่นกีฬา ค่าของขวัญ ค่าภาษีสังคม เป็นต้น ค่าใช้จ่ายแต่ละรายการ แม้จะมีจำนวนไม่มากนักแต่เมื่อรวมหลาย ๆ รายการเข้าด้วยกันแล้ว ค่าใช้จ่ายส่วนตัวอาจมีส่วน ที่สูงกว่าค่าเครื่องนุ่งห่ม

อนึ่ง รายจ่ายส่วนตัวนั้นอาจมีการกำหนดขอบเขตของค่าใช้จ่ายแตกต่างกันไป โดยบางครอบครัวอาจกำหนดให้มีเพียงรายการเฉพาะที่เกี่ยวกับบุคคลเท่านั้น เช่น การเสริมสวย ที่ประกอบด้วยค่าทำผม คัดผม เครื่องสำอาง ส่วนที่เหลือถือเป็นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ โดยการจัดกลุ่ม ในวิธีหลังค่าใช้จ่ายอื่น ๆ จึงอาจมีสัดส่วนที่สูงเพราะรวมรายการต่าง ๆ ที่ยังมีได้ถูกกำหนดมาก่อน การใช้จ่ายเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมในลักษณะของการเข้าเรียนในหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม หรือพัฒนาอาชีพจึงถูกจัดอยู่ในกลุ่มนี้ด้วย

5.2 รายจ่ายที่ไม่ประจำของครอบครัว

รายจ่ายที่ไม่ประจำของครอบครัว ได้แก่ รายจ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ยานพาหนะ และเครื่องใช้จำเป็น บ้านเป็นทรัพย์สินที่ทุกคนต้องการจัดหาเพื่อเป็นที่พักอาศัย การซื้อก่อให้เกิดภาวะผูกพันที่สูงตามมูลค่าของทรัพย์สิน รถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นพาหนะเพื่อการเดินทาง ในอดีตครอบครัวยังไม่จำเป็นต้องซื้อรถยนต์เป็นของตนเอง แต่ภาวะสังคมที่เติบโตและการขยายตัวของชุมชนที่ต้องมีบ้าน ไกลจากเมืองหรือไกลจากสถานที่ทำงาน รถยนต์และจักรยานยนต์ต้องกลายเป็นปัจจัยสำคัญจนกล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยที่ 5 และต้องจัดหามาเป็นทรัพย์สินส่วนตัวเช่นเดียวกับเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น ตู้เย็น เครื่องปรับอากาศ โทรทัศน์ เครื่องซักผ้า – อบผ้า และไมโครเวฟ เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องใช้จำเป็นของครัวเรือนในยุคปัจจุบัน เนื่องจากทรัพย์สินแต่ละชนิดมีลักษณะที่สำคัญเหมือนกันคือ มีมูลค่าสูง การจัดหาต้องอย่างระมัดระวังเพื่อให้การใช้จ่ายเกิดประโยชน์สูงสุดด้วยการวางแผนก่อนการใช้จ่าย (วรรณิ ชลนภาสถิต, 2545 : 97)

6. แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนและการควบคุมการใช้จ่าย

การใช้จ่ายของครอบครัวนั้นต้องขึ้นอยู่กับรายได้ของครอบครัวดังนั้นครอบครัวจึงต้องมีการวางแผนก่อนการใช้จ่ายและการใช้จ่ายอย่างฉลาดให้เหมาะสมกับรายได้ของครอบครัว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

6.1 การวางแผนก่อนการใช้จ่าย

รายจ่ายของครอบครัวนั้นมีมากมายหลายชนิด กล่าวได้ว่ามีทั้งรายจ่ายที่จำเป็นและไม่จำเป็น หลายคนไม่เคยวางแผนการใช้จ่าย แม้จะมีรายได้มากเพียงใดก็ยังรู้สึกว่ามีรายได้อันไม่พอกับรายจ่าย ขณะที่อีกหลายๆคนรู้จักและทำการวางแผนการใช้จ่าย แม้ว่าจะมีรายได้อันไม่สูงมากนัก แต่ก็สามารถสร้างความมั่นคง (Wealth) และบรรลุเป้าหมายทางการเงินของตนเองได้ ครอบครัวควรคิดอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าและบริการ การใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นเมื่อสามารถตอบคำถามตามกระบวนการดังนี้คือ ซื้ออะไร ซื้ออย่างไร ซื้อเมื่อไรและซื้อที่ไหน

ซื้ออะไร เป็นการค้นหาคำตอบว่าควรซื้อหรือไม่ เพราะเหตุใดหรือเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านใด หากมีเหตุผลของการตัดสินใจจะช่วยหลีกเลี่ยงการซื้อโดยไม่จำเป็นหรือซื้อเพราะแรงโฆษณา

ซื้ออย่างไร เมื่อรู้เหตุผลและความจำเป็นว่าต้องการซื้อแล้ว บุคคลต้องค้นหาคำตอบแก่ตนเองต่อไปว่าจะซื้อสินค้าและบริการดังกล่าวอย่างไร แนวทางการซื้อที่ชาญฉลาด คือ ต้องรู้จักทำการเปรียบเทียบโดยการเก็บข้อมูลจากผู้ขายแต่ละแหล่ง ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับราคา คุณภาพ การบริการเงื่อนไข หรืออาจต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมโดยการศึกษาจากผู้รู้ เช่น คอลัมน์ต่าง ๆ ที่เขียน โดยผู้เชี่ยวชาญหรือคุยกับผู้ให้คำแนะนำ หรืออ่านจากสลากของสินค้า เป็นต้น การศึกษาเพิ่มเติมเหล่านี้จะช่วยให้ซื้อสินค้าที่มีคุณค่าและประหยัด เช่น ต้องการซื้อเครื่องปรับอากาศ การค้นหาข้อมูลตามแนวทางข้างต้นจะช่วยในการตัดสินใจถึงตราหรือยี่ห้อและวิธีการซื้อ ซึ่งโดยทั่วไปจะพบว่า ซื้อเป็นเงินสดจะดีกว่าซื้อเงินผ่อน เป็นต้น

ซื้อเมื่อไหร่และซื้อที่ไหน การซื้อสินค้าและบริการบางประเภทซื้อในฤดูกาลที่ใช้ อาจต้องซื้อแพงกว่าการซื้อนอกฤดูกาลที่ใช้ ขณะที่สินค้าและบริการบางชนิดการซื้อในช่วงปลายปี ซึ่งเป็นช่วงเวลาใกล้ปิดบัญชีของกิจการจะเป็นวิธีการที่ทำให้ได้ของดีราคาถูก การศึกษาข้อมูลของแหล่งผู้ขายมาล่วงหน้าจะช่วยในการตัดสินใจว่าควรซื้อจากที่ไหน ในหรือนอกฤดูกาล การวางแผนล่วงหน้าจะช่วยให้เกิดการใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพ (วรรณิ ชลนภาสถิต, 2545 : 98)

6.2 การใช้จ่ายที่ฉลาด

การใช้จ่ายที่ฉลาด คือการซื้อสินค้าและบริการตามคุณภาพที่ต้องการด้วยค่าใช้จ่ายที่ต่ำที่สุดรวมทั้งคุณภาพของสินค้าและบริการที่ซื้อต้องคุ้มค่างับค่าใช้จ่ายทั้งในด้านความคงทนและประโยชน์จากการใช้สอย ได้มีข้อเสนอแนะบางประการที่เกี่ยวกับวิธีการใช้จ่ายที่ฉลาด โดยรวมมาสรุปได้ดังนี้

6.2.1 สินค้าที่มีราคาแพงและค่อนข้างแพงอย่างรถยนต์ ควรมีการวางแผนซื้อไว้ล่วงหน้าเพื่อจะได้มีเวลาพิจารณาทั้งคุณภาพและราคาให้เหมาะสม รวมทั้งอาจจะคอยช่วงที่ลดราคา

6.2.2 ศึกษาข้อมูลก่อนตัดสินใจจ่ายซื้อสินค้าและบริการ เพื่อจะให้มีคามผิดพลาดในการตัดสินใจน้อยที่สุด สำหรับแหล่งข้อมูลประกอบการตัดสินใจได้แก่ โฆษณา ผู้ขาย หน่วยงานอิสระซึ่งให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับสินค้านั้น ๆ กลุ่มบุคคลที่เป็นมืออาชีพในสินค้านั้น ๆ วารสาร เฉพาะทาง เพื่อนฝูง ฉลากบนหีบห่อ และเกณฑ์มาตรฐานตามที่รัฐบาลกำหนดไว้

6.2.3 วิเคราะห์ก่อนซื้อ เมื่อศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ แล้วควรพิจารณาก่อนซื้อ ซึ่งวิเคราะห์ได้แก่ การวิเคราะห์ยี่ห้อ ว่าสินค้านี้ยี่ห้อใดมีคุณสมบัติสอดคล้องตามที่ต้องการ และ การวิเคราะห์ร้าน ว่าควรซื้อสินค้านี้จากร้านใดจึงจะได้ของที่มีคุณภาพ

6.2.4 พิจารณาราคาสินค้าให้เหมาะสมกับคุณภาพ เพราะสินค้าที่ผู้ขายตั้งราคาไว้สูง ๆ เพื่อให้ผู้ซื้อเข้าใจคิดว่าเป็นสินค้าคุณภาพดี แต่ความจริงอาจไม่เป็นเช่นนั้นก็ได้ ในการซื้อสินค้าจึงควรนำคุณภาพและราคาไปเปรียบเทียบกับสินค้าอื่น ๆ ในระดับเดียวกันจะเป็นการซื้อที่ฉลาดกว่า

6.2.5 พยายามลดค่าใช้จ่ายในการซื้อ โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหาร กล่าวคืออย่าซื้อสินค้ากินเล่นที่ขาดคุณค่าทางอาหาร ลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องดื่มที่ไม่มีคุณค่าทางอาหาร (soft drink) ซื้อสินค้าประเภทอาหารสดลดราคา หลีกเลี่ยงการซื้ออาหารร้านที่บริการพิเศษ เช่น บริการ 24 ชั่วโมง เลือกซื้อสินค้าในร้านที่ต่อราคา (bargain) ได้

6.2.6 อย่าพยายามเป็นผู้ซื้อเพราะ “แรงกระตุ้น” แต่จะซื้อเพราะความจำเป็น

6.2.7 อย่าซื้อสินค้าตามแฟชั่นมาก เพราะจะหมดสมัยเร็ว

6.2.8 อย่าอายที่จะต่อราคาสินค้า เพราะร้านที่ต่อราคาได้จะตั้งราคาให้ต่ออยู่แล้ว

6.2.9 สินค้าที่ใช้บ่อย ๆ ควรซื้อจำนวนมาก เพราะราคาจะถูกกว่าซื้อจำนวนน้อย เช่น สบู่ ยาสีฟัน แชมพู ฯลฯ

6.2.10 ผู้บริโภคต้องพยายามคุ้มครองผลประโยชน์ของตนเอง เช่น การเรียกร้องสิทธิตามใบประกันสินค้า

6.2.11 ไม่ควรซื้อเพราะการโฆษณา โดยไม่พิจารณาคุณสมบัติที่แท้จริงของสินค้า

6.2.12 ระวังการหลอกลวงในการส่งเสริมการขาย เช่น ซื้อสินค้าตามมูลค่าแล้วจะได้ของแถม แต่ของแถมนั้นมีคุณภาพด้อยมาก

6.2.13 จงประเมินเวลาและแรงงานในการซื้อสินค้า เข้ากับราคาของสินค้าที่ซื้อด้วย

6.2.14 การซื้อสินค้าแบบผ่อนส่งหรือการ ใช้บัตรเครดิตในการซื้อสินค้าควรคำนึงถึงมูลค่าของสินค้าที่ต้องจ่ายในอนาคตด้วยว่าตนเองมีความสามารถจะจ่ายได้หรือไม่

6.2.15 ผู้บริโภคควรรู้ว่าหน่วยงานที่คุ้มครองผู้บริโภคเป็นหน่วยงานใดและอยู่ที่ใดเพื่อที่จะร้องเรียนได้ถ้าถูกเอาเปรียบจากผู้ขาย สำหรับประเทศไทย หน่วยงานของรัฐที่ตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ของผู้บริโภค ได้แก่ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข สำนักมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักนายกรัฐมนตรี ทางด้านเอกชน ได้แก่ องค์การพิทักษ์ประโยชน์ของผู้บริโภค และสมาคมผู้บริโภค (จิรพรรณ ชีรานนท์, 2525:397 อ้างใน คณะกรรมการวิชาเศรษฐศาสตร์เพื่อการดำเนินชีวิตที่ดี , 2551:155-156)

เงินเป็นปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่สำคัญมากต่อการดำเนินชีวิตของครอบครัว ในปัจจุบัน นับตั้งแต่สังคมได้เปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม เงินจึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่บุคคลต้องใช้เป็นสิ่งแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนเองต้องการ

ยิ่งความต้องการของบุคคลมีมากเท่าใด ความต้องการเงินก็มีมากเท่านั้น การใช้จ่ายของครอบครัวมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เนื่องจากปัจจุบันพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวมีการใช้จ่ายเกินตัว การใช้จ่ายของครอบครัวที่คิ่่นควรให้สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้จ่ายอย่างจริงจังเพื่อให้รับรู้ถึงรายรับรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริงทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทำให้ครอบครัวสามารถป้องกันการเกิดความเสี่ยงไม่สมดุลทางการเงินของครอบครัวและนำพาครอบครัวให้ดำรงชีวิตความเป็นอยู่อย่างปกติสุขไม่เดือดร้อนไม่เป็นภาระของสังคมและประเทศชาติ

7. แนวคิดเกี่ยวกับการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต

วรรณิ ชลนภาสถิตย์ (2545 : 123) อ้างว่าสินเชื่อกที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบันคือการใช้บัตรเครดิตหรือที่รู้จักกันทั่วไปว่าเครดิตการ์ด (credit card) ซึ่งเป็นเสมือนเครื่องมือที่ใช้แทนเงินเพื่อการจับจ่ายใช้สอยในเรื่องต่าง ๆ เช่น อุปโภค บริโภค สาธารณูปโภค เป็นต้น ซึ่งมีความสะดวกสบายและปลอดภัยโดยไม่ต้องพกพาเงินสดติดตัวไปเป็นจำนวนมาก พร้อมทั้งมีกำหนดระยะเวลาในการจ่ายเงินภายในระยะเวลา 30 - 45 วัน โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ยจึงเป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบันและกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญของการขายเชื่อ

ในขณะที่เดียวกันด้านธนาคารแห่งประเทศไทย (กรุงเทพธุรกิจ 2547 อ้างถึงใน สุภัทรา อภัยวงศ์ 2540) รายงานสถานการณ์บัตรเครดิตในปี 2547 เปลี่ยนไปจากเมื่อปีก่อนหน้านี้ โดยในช่วงที่ประสบภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ลดเงื่อนไขของผู้ใช้บัตรลง โดยกำหนดรายได้ต่อเดือนเพียง 10,000 บาท กระตุ้นให้คนทำบัตรเครดิตทำให้มีการใช้จ่ายมากขึ้น ช่วยให้กำลังซื้อในระบบเศรษฐกิจของประเทศในช่วงนั้นสถาบันการเงินต่างกระตุ้นให้มีการทำบัตรเพิ่มขึ้น เมื่อต้นปี 2547 เมื่อเศรษฐกิจได้ฟื้นตัวขึ้นชัดเจน ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ตั้งเกณฑ์ผู้ขอบัตรจะต้องมีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 15,000 บาททำให้ยอดการขอบัตรลดลง สถาบันการเงินเจ้าของบัตรเครดิตต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์กระตุ้นให้ผู้ถือบัตรใช้เงินผ่านบัตรมากกว่ากระตุ้นยอดบัตร

สังคมในยุคปัจจุบัน ได้เปลี่ยนไปจากเมื่อก่อนมาก เนื่องจากเทคโนโลยีได้เข้ามา มีบทบาทสำคัญในการดำเนินธุรกิจและการดำเนินชีวิต การใช้บัตรเครดิตแทนเงินสดก็เป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในกลุ่มชนทุกระดับชั้น มีส่วนทำให้เกิดการกระตุ้นการใช้จ่ายโดยนำเงินในอนาคตมาใช้ก่อนจึงมักเกิดปัญหาตามมาในเรื่องของรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย โดยเฉพาะข้าราชการครูเป็นกลุ่มที่มีระดับเงินเดือนอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถทำบัตรเครดิตได้นั้นก็เป็นกลุ่มอาชีพที่นิยมหันมาใช้บัตรเครดิตแทนเงินสดเช่นกันแต่เนื่องจากขาดความระมัดระวังและไม่มีการวางแผนในการใช้จ่ายที่ดีจึงก่อให้เกิดปัญหาด้านการเงินตามมา

ในที่นี้จะกล่าวครอบคลุมถึง ความหมายของบัตรเครดิต ลักษณะบัตรเครดิต ข้อดีของการใช้เครดิต ข้อเสียของการใช้เครดิต รวมถึงการให้คำแนะนำในการใช้บัตรเครดิต

7.1 ความหมายของบัตรเครดิต (Credit Card)

บัตรเครดิต หมายถึง บัตรหรือสิ่งอื่นใดที่ผู้ประกอบการออกให้แก่ลูกค้าเพื่อใช้ชำระค่าสินค้า ค่าบริการหรือค่าอื่นใดแทนการชำระด้วยเงินสด หรือเพื่อเบิกถอนเงินสด โดยลูกค้าต้องชำระค่าธรรมเนียม ค่าบริการ ดอกเบี้ย หรือค่าอื่นใด แต่ไม่รวมถึงบัตรที่ได้มีการชำระสินค้า ค่าบริการหรือค่าอื่นใดไว้ล่วงหน้าแล้ว (พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลบัตรเครดิต พ.ศ.2545,2545) Credit เป็นคำภาษาอังกฤษ ที่มีรากศัพท์มาจากคำภาษาละตินว่า Credo (เกรโด) หมายความว่า “ข้าพเจ้าไว้ใจ” ซึ่งก็คือความน่าเชื่อถือในการชำระหนี้ Card แปลเป็นไทยว่า “บัตร” หมายถึงแผ่นเอกสาร ปึก หรือสิ่งที่ใช้สำหรับการเขียนหรือการพิมพ์ข้อความลงไป เพื่อสื่อความหมายหรือบันทึกข้อมูลหรือข้อความ

ดังนั้น บัตรเครดิต ก็คือเครื่องมือในการชำระค่าสินค้าที่ทำให้ผู้ถือบัตรสามารถได้สินค้าหรือบริการจากร้านค้า อันเนื่องมาจากการเตรียมการของผู้ออกบัตรซึ่งตกลงรับชำระหนี้ค่าสินค้าหรือบริการให้แก่ลูกค้า โดยผู้ถือบัตรมีหน้าที่ในการชำระหนี้แก่ผู้ออกบัตรตามเงื่อนไขที่ตกลงไว้และบางกรณีบัตรเครดิตสามารถนำไปเบิกเงินสดได้ด้วย(สุรเชษฐ ชีรวินิจ,2542:1)

7.2 ลักษณะบัตรเครดิต

บัตรเครดิตหรือการให้สินเชื่อเพื่อการบริโภคในการซื้อสินค้าและบริการการขายสินค้าก่อนชำระเป็นการกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายมากขึ้น โดยการซื้อสินค้าแล้วนำไปใช้ก่อนได้ โดยยอมชำระค่าซื้อสินค้าในภายหลัง ลักษณะการให้เครดิตแบ่งออกได้ 2 ลักษณะคือ (ปิยะฉัตร รัตนวิบูลย์ 2542 :28 – 35)

7.2.1 เครดิตการ์ด (Credit Card) จะจำกัดวงเงินในแต่ละเดือนหรือวงการชำระหนี้ ได้แก่ บัตรของธนาคารกสิกรไทย บัตรของธนาคารกรุงไทย บัตรมาสเตอร์การ์ดและบัตรวีซ่าการ์ด เป็นต้น

7.2.2 ชาร์จการ์ด (Charge Card) จะไม่จำกัดวงเงินการใช้จ่าย ได้แก่ บัตรอเมริกันเอ็กซ์เพรส บัตรโคเนอร์สคลับ บัตรซิตีแบงก์วีซ่า เป็นต้น

ศิรินุช อินละคร (2548:50-51) ได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของบัตรเครดิตไว้ว่า บัตรเครดิตเป็นบัตรที่ผู้ออกบัตรออกให้แก่ผู้บริโภค เพื่อใช้สินค้าและบริการต่าง ๆ แทนเงินสด โดยผู้ถือบัตรสามารถใช้บัตรเครดิตซื้อสินค้าและบริการได้ในร้านที่มีเครื่องหมายแสดงว่ารับบัตรนั้น และเมื่อครบรอบบัตรในแต่ละเดือนผู้ออกบัตรจะส่งใบแจ้งยอดการซื้อสินค้าหรือบริการที่ใช้บัตรเครดิต (Credit card statement) ของผู้ใช้บัตรเครดิตในรอบระยะเวลาที่ผ่านมาเพื่อให้ผู้ใช้บัตรเครดิตรู้รอบระยะเวลาที่ผ่านมาเพื่อให้ผู้ใช้บัตรไปชำระหนี้ตามใบแจ้งยอดดังกล่าว

วงเงินสูงสุด (Maximum limit) คือวงเงินที่ผู้ออกบัตรเครดิตให้ผู้ถือบัตรเครดิตใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตได้ วงเงินสูงสุดสำหรับแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับรายได้และคุณลักษณะทางเครดิตของแต่ละบุคคลด้วย

ระยะปลอดดอกเบี้ย (Grace period) เป็นระยะที่ผู้ออกบัตรเครดิตจะยังไม่คิดดอกเบี้ยจากยอดค้างชำระบัตรเครดิต นั่นคือหากผู้ใช้บัตรเครดิตมาชำระยอดค้างชำระบัตรเครดิตในช่วงระยะเวลาที่ปลอดดอกเบี้ย ผู้ออกบัตรเครดิตจะไม่คิดดอกเบี้ยจากยอดค้างชำระนั้น แต่หากผู้ใช้บัตรเครดิตชำระหลังจากช่วงระยะเวลาดังกล่าวผู้ออกบัตรเครดิตจะทำการคิดดอกเบี้ยตามยอดค้างชำระ

ยอดชำระขั้นต่ำ (Minimum balance) คือจำนวนเงินขั้นต่ำที่ผู้ออกบัตรเครดิตกำหนดให้ผู้ถือบัตรเครดิตที่มียอดค้างชำระสามารถชำระได้ นั่นคือผู้ที่มียอดค้างชำระบัตรเครดิตสามารถชำระหนี้เพียงบางส่วนก่อนได้แต่จำนวนเงินที่ชำระต้องไม่ต่ำกว่ายอดชำระขั้นต่ำที่ผู้ออกบัตรเครดิตกำหนดและยอดค้างชำระส่วนที่เหลือนั้นผู้ออกบัตรเครดิตจะทำการคิดดอกเบี้ยจากยอดค้างชำระนั้น

ค่าธรรมเนียมรายปี (Annual fee) คือค่าธรรมเนียมที่ผู้ออกบัตรเครดิตคิดจากผู้ถือบัตรเครดิตผู้ออกบัตรเครดิตแต่ละแห่งจะกำหนดค่าธรรมเนียมรายปีแตกต่างกันออกไป ในปัจจุบันผู้ออกบัตรเครดิตมีการแข่งขันกันค่อนข้างสูง ดังนั้นผู้ออกบัตรเครดิตบางแห่งจึงมีการจูงใจให้มาเป็นสมาชิกบัตรโดยไม่คิดค่าธรรมเนียมรายปี

การเบิกเงินสดล่วงหน้า (Cash advance) นอกจากผู้ใช้บัตรเครดิตจะสามารถใช้บัตรเครดิตในการซื้อสินค้าหรือบริการต่าง ๆ แล้วผู้ออกบัตรเครดิตส่วนใหญ่ยังให้สิทธิผู้ใช้บัตรเครดิตสามารถเบิกเงินสดมาใช้ล่วงหน้าได้อีกด้วย โดยสามารถเบิกเงินสดล่วงหน้าได้จากตู้เอทีเอ็มทั่วไป ในการเบิกเงินสดล่วงหน้านั้นผู้ออกบัตรเครดิตจะทำการคิดค่าธรรมเนียมในการเบิกเงินสดล่วงหน้า (Cash advance fee) พร้อมทั้งคิดดอกเบี้ยจากยอดเงินที่เบิกล่วงหน้าตั้งแต่วันที่ทำการเบิกเงินสดล่วงหน้าอีกด้วย

7.5 ข้อดีของการใช้บัตรเครดิต

การใช้บัตรเครดิตมีข้อดีดังต่อไปนี้ (ศิรินุช อินละคร 2548:53)

7.5.1 มีความสะดวกสบายและปลอดภัยในการซื้อสินค้าหรือบริการ การใช้บัตรเครดิตซื้อสินค้าหรือบริการทำได้ด้วยวิธีง่าย ๆ และสามารถใช้ได้จากร้านค้าที่รับบัตรเครดิตนั้นซึ่งมีอยู่แพร่หลายทั่วไป และบัตรเครดิตบางใบยังสามารถใช้ได้ต่างประเทศอีกด้วย นอกจากนี้ยังใช้บัตรเครดิตในการซื้อสินค้าและบริการยังมีความปลอดภัยกว่าการซื้อเสี่ยงต่อการสูญหายหรือถูกโจรกรรม

7.5.2 เป็นแหล่งเงินทุนไว้ใช้ยามฉุกเฉิน การใช้บัตรเครดิตมีบริการเบิกเงินสดล่วงหน้าสำหรับผู้บัตรเครดิตสามารถเบิกเงินสดมาใช้ได้ โดยบริการเบิกเงินสดล่วงหน้านั้นจะช่วยให้บุคคลมีแหล่งเงินทุนไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน เช่น กรณีที่เกิดเจ็บป่วยต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล และต้องเสียค่ารักษาพยาบาลจำนวนมาก เป็นต้น

7.5.3 เป็นแหล่งเงินทุนที่ไม่มีดอกเบี้ย การใช้บัตรเครดิตจะกำหนดระยะเวลาปลอดดอกเบี้ยไว้ หากผู้บัตรเครดิตชำระยอดค้างชำระในแต่ละงวดครบตามจำนวนและชำระภายในระยะเวลาปลอดดอกเบี้ยผู้บัตรเครดิตไม่ต้องเสียดอกเบี้ยแต่อย่างใด

7.5.4 สะดวกในการควบคุมค่าใช้จ่าย เนื่องจากผู้บัตรเครดิตสามารถทราบรายการและยอดการใช้ผ่านบัตรเครดิตของตนในแต่ละเดือนได้ โดยดูจากใบแจ้งยอดการซื้อสินค้าหรือบริการที่บัตรเครดิตของตนในแต่ละเดือนได้ โดยดูจากใบแจ้งยอดซื้อสินค้าและบริการที่บัตรเครดิตในแต่ละรอบบัญชีที่ผ่านมาซึ่งจะสรุปยอดซื้อสินค้าและบริการในแต่ละเดือนให้ทราบ

7.5.5 มีสิทธิพิเศษ นอกจากผู้ที่ใช้บัตรเครดิตจะใช้บัตรเครดิตในการซื้อสินค้าหรือบริการได้แล้วบัตรเครดิตบางใบมีการเสนอสวัสดิการพิเศษต่าง ๆ ให้แก่ผู้บัตรเครดิตด้วย เช่น หากผู้บัตรเครดิตซื้อสินค้าหรือบริการแล้วจะให้คะแนนสะสมตามจำนวนเงินที่ซื้อสินค้าและเมื่อสะสมคะแนนได้ตามกำหนดจะได้รับของรางวัล หรือหากใช้บัตรเครดิตซื้อสินค้าหรือบริการในร้านค้าต่าง ๆ ที่กำหนดจะได้รับส่วนลด เป็นต้น

7.6 ข้อเสียของการใช้บัตรเครดิต

การใช้บัตรเครดิตมีข้อเสียดังต่อไปนี้ (ศิรินุช อินละคร 2548:54-55)

7.6.1 การใช้เงินเกินตัว เนื่องจากการใช้บัตรเครดิตทำให้บุคคลสามารถซื้อสินค้าหรือบริการได้อย่างสะดวกสบายด้วยวิธีง่าย ๆ จึงทำให้บุคคลใช้จ่ายเกินตัวโดยขาดการวางแผนได้ง่าย ในปัจจุบันมีบุคคลจำนวนไม่น้อยที่ใช้บัตรเครดิตจนเกิดปัญหาไม่มีเงินมาชำระหนี้

7.6.2 ต้นทุนสูง บัตรเครดิตเป็นบัตรเครดิตเพื่อการบริโภคประเภทหนึ่งที่มีต้นทุนค่อนข้างสูง เนื่องจากมีต้นทุนทั้งเป็นดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ นั่นคือในกรณีผู้บัตรเครดิตไม่สามารถชำระยอดค้างชำระของบัตรเครดิตได้ภายในช่วงระยะเวลาปลอดดอกเบี้ยแล้วจะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูงมาก อัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยของบัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารไทยพาณิชย์ไทย (ประจำวัน 28 ก.ย.2548) เท่ากับร้อยละ 17.75 และอัตราดอกเบี้ยของบัตรเครดิตที่ออกโดยสาขาของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศเท่ากับร้อยละ 18 (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2548) นอกจากนี้การมีบัตรเครดิตไม่ว่าบุคคลนั้นจะใช้เครดิตหรือไม่ก็ตามผู้ถือบัตรต้องจ่ายค่าธรรมเนียมรายปีตลอดเวลาที่ถือบัตร และหากผู้บัตรเครดิตทำการเบิกเงินสดล่วงหน้าของบัตรเครดิตซีดีแบงก์ไทยแลนด์เท่ากับร้อยละ 3 ของจำนวนเงินสดที่เบิกถอน (ซีดีแบงก์ไทยแลนด์จำกัด, 2548) รวมทั้ง

ผู้ออกบัตรเครดิต จะทำการคิดดอกเบี้ยจากยอดเงินที่เบิกตั้งแต่วันที่ทำการเบิกเงินสดล่วงหน้า อีกด้วย (ศิรินุช อินละคร, 2548 : 54)

7.7 คำแนะนำในการใช้บัตรเครดิต

การใช้บัตรเครดิตให้มีประสิทธิภาพควรคำนึงถึงประเด็นดังต่อไปนี้ (ศิรินุช อินละคร 2548 : 56)

7.7.1 เพื่อป้องกันการใช้จ่ายเงินเกินตัวจนทำให้บุคคลต้องประสบปัญหาทางการเงิน ดังนั้น ก่อนที่จะใช้บัตรเครดิต บุคคลควรวางแผนการใช้จ่ายเงินของตนเองก่อน โดยบุคคลควรใช้บัตรเครดิตในจำนวนเงินที่สามารถจ่ายชำระหนี้คืนได้เท่านั้น

7.7.2 เมื่อซื้อสินค้าและบริการ โดยใช้บัตรเครดิตทางร้านค้าจะให้สลิปบัตรเครดิตเพื่อเป็นหลักฐานในการซื้อสินค้าหรือบริการ บุคคลควรเก็บสลิปหรือบัตรเครดิตนั้นไว้ทุกครั้ง เพื่อนำมาตรวจสอบกับใบแจ้งยอดการซื้อสินค้ารายเดือนว่าถูกต้องตรงกันหรือไม่ ทั้งนี้หากไม่ถูกต้อง เช่น มีรายการบางรายการที่ไม่ได้ใช้จ่ายจะได้แจ้งให้ผู้ออกบัตรเครดิตทำการตรวจสอบและแก้ไขให้ถูกต้อง

7.7.3 ในการใช้บัตรเครดิตต้องมีความระมัดระวังอย่างมาก เนื่องการใช้บัตรเครดิตในการซื้อสินค้าหรือบริการสามารถทำได้ง่ายเพียงแค่แสดงบัตรเครดิตแก่ผู้ขายและเซ็นชื่อในสลิปบัตรเครดิตที่ร้านค้าเตรียมให้ ดังนั้นหากมีการขโมยบัตรเครดิตไป ก็สามารถนำไปซื้อสินค้าหรือบริการได้โดยง่ายเช่นกัน นอกจากนั้น ร้านค้าที่รับบัตรเครดิตอาจจะสแกนข้อมูลบัตรเครดิตของลูกค้าไว้แล้วไปทำบัตรเครดิตปลอมมาซื้อสินค้าหรือบริการก็ได้ ดังนั้นหากพบว่าร้านค้าใดไม่น่าไว้วางใจก็ไม่ควรใช้บัตรเครดิต

7.7.4 ในกรณีที่บุคคลมีหนี้สินหลายประเภท เช่น หนี้บัตรเครดิต หนี้ผ่อนชำระค่าบ้าน หนี้ผ่อนชำระค่ารถยนต์ และบุคคลมีเงินชำระหนี้ในจำนวนจำกัด บุคคลควรจะจ่ายชำระหนี้บัตรเครดิตก่อนที่จะจ่ายชำระหนี้ประเภทอื่น ทั้งนี้เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยของบัตรเครดิตมักจะสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยของหนี้ประเภทอื่น

อย่างไรก็ตามบัตรเครดิตก็มีทั้งประโยชน์และโทษในเวลาเดียวกัน ถ้าเรารู้จักใช้มันอย่างเกิดประโยชน์เราก็จะมีความสุขกับการมีมันอยู่ใกล้ ๆ แต่ถ้าเมื่อใดที่เราขาดวินัยในการใช้จ่าย บัตรเครดิตบัตรเครดิตก็จะกลับกลายมาเป็นโทษกับตัวเราได้เช่นกัน บัตรเครดิตที่กล่าวมาข้างต้นส่วนใหญ่จะมีแต่ด้านลบ จึงขอกล่าวถึงด้านดีบ้างเพื่อให้สมดุลกัน โดยประโยชน์ของการใช้บัตรเครดิตมีดังนี้ (เต็มบุญ, 2549 : 78)

1. ช่วยเสริมสภาพคล่องเวลาที่เราต้องการใช้เงินแต่มีเงินสดติดตัวไม่พอ
2. ไม่ต้องพกเงินสดติดตัวเป็นจำนวนมาก ๆ ก็อุ่นใจ
3. เวลาสมัครแล้วมักจะได้ของแถม

4. เป็นตัวแทนหาลูกค้าบัตรเครดิตให้กับธนาคาร ทำให้มีรายได้เสริมด้วย
5. สะสมแต้มแลกของรางวัล
6. ใช้เป็นส่วนลดเวลาซื้อสินค้า

การให้สินเชื่อเพื่อการบริโภคโดยใช้บัตรเครดิตที่ธนาคารไทยพาณิชย์หรือองค์กรต่าง ๆ ออกให้ในการซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ โดยการผ่อนชำระในภายหลังซึ่งเป็นวิธีการกระตุ้นให้มีการใช้จ่ายสะดวกสบายเพิ่มมากขึ้น เป็นสาเหตุทำให้ผู้ที่มีรายได้น้อยต้องนำเงินในอนาคตมาใช้ซื้อสินค้าและบริการก่อนโดยไม่มีการจัดการและการวางแผนการใช้จ่ายจึงทำให้เกิดการก่อหนี้คือรายได้ไม่สมดุลกับรายจ่ายทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา แต่ถ้ามีการจัดการและการวางแผนการใช้จ่ายที่ดีการใช้บัตรเครดิตก็มีประโยชน์มากในเรื่องของความสะดวกและปลอดภัยโดยที่ไม่ต้องถือเงินสด ดังนั้นหากผู้ใช้มีระเบียบวินัยในการใช้จ่ายและชำระค่าสินค้าและบริการต่าง ๆ ย่อมเป็นสิ่งที่ดีสำหรับบุคคลและครอบครัว

การใช้บัตรเครดิตเพื่อการบริโภคมีข้อดีคือ ช่วยให้บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความสะดวกในการใช้จ่าย เป็นแหล่งเงินหมุนเวียนฉุกเฉิน และช่วยป้องกันความเสี่ยงจากภาวะเงินเฟ้อ ส่วนข้อเสียคือ ทำให้บุคคลใช้จ่ายเงินเกินตัวได้ง่าย จำนวนเงินที่บุคคลสามารถใช้จ่ายได้ในอนาคตลดลง และมีต้นทุนสูง บุคคลควรควบคุมระดับการใช้บัตรเครดิตให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เพื่อที่จะได้รับประโยชน์จากการใช้เครดิตโดยที่ไม่ส่งผลเสียต่อบุคคลโดยระดับการใช้เครดิตที่เหมาะสมของบุคคลควรไม่เกินร้อยละ 20 ของรายได้สุทธิต่อเดือน ทั้งนี้ไม่รวมหนี้สินที่ต้องผ่อนชำระเพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์

8. แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เนื่องจากมีผู้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงหลากหลายแง่มุมแม้มีจุดประสงค์เดียวกันดังนั้นเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาในที่นี้จะกล่าวถึงหัวข้อต่อไปนี้

- 8.1 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 8.2 ความหมายเศรษฐกิจพอเพียง
- 8.3 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- 8.4 เศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัว

8.1 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตอยู่กับความเป็นจริง โดยยึดหลักการที่ว่า “คนเป็นที่พึ่งแห่งตน” หากคนเรามี ความพอ ในความต้องการจะลดความโลภ ลดการเบียดเบียนตนเองและการเบียดเบียนผู้อื่น ปรัชญาสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงคือ ยึดความประหยัด ตัดทอนรายจ่ายที่ไม่จำเป็น มีความเป็นอยู่ที่ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความพอ ไม่ทำลายตนเอง

หรือผู้อื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดเวลานานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นวิกฤตการณ์ และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำ แนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลง โดยมีหลักพิจารณา ดังนี้

กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นบันได

คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความพากเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี กั้นคืนวันที่ 23 ธันวาคม 2553 http://www.inspect9.moe.go.th/economic_king80.htm

เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของคน ทั้งระดับบุคคลและระดับครอบครัว โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความพอ อันเป็นภูมิคุ้มกันตนเอง เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

8.2 ความหมาย เศรษฐกิจพอเพียง ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายในทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียรมีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคมสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี สำนักราชเลขาธิการ พระบรมมหาราชวัง กทม. 2542)

ความหมาย “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่พระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานให้ไว้เมื่อปี 2540 และ พ.ศ. 2541 มีหลายท่าน ทั้งที่เป็นผู้รู้และผู้ไม่รู้ ได้วิพากษ์วิจารณ์กันไปต่าง ๆ นานา จนเกิดความไม่เข้าใจหรือความเข้าใจผิด ไปก็มี แต่มีท่านผู้รู้ระดับปราชญ์อยู่ 4 ท่าน ที่ได้ให้ความหมายของ “เศรษฐกิจพอเพียง” ไว้อย่างลึกซึ้งคือ (อุคมพร อมรธรรม, 2549: 24-29) คำว่าเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ การมีชีวิตอย่างพอดินน้เอง เมื่อพอดิแล้ว ต่อไปจะขยับขยายให้มากขึ้นอีกก็ได้ขอเพียงแต่ต้องหามาได้โดยชอบธรรมเป็นลำดับ

8.3 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่ให้คนและสังคมพึ่งพาตนเอง ตามฐานะตามสภาพที่เป็นจริง ไม่เปลี่ยนหรือหลงไหลไปตามกระแสหรือวัตถุนิยม ชี้หลักการพึ่งพาตนเอง ซึ่งมีหลักสำคัญ 5 ประการ ตามที่ (ประหยัด สายวิเชียร, 2545 : 93) ได้สรุปไว้ 5 ด้านคือ

8.1.1 **ด้านจิตใจ** ทำคนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทรและประนีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

8.1.2 **ด้านสังคม** แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ชุมชนที่เข้มแข็งเป็นอิสระ

8.1.3 **ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ให้มีการใช้และจัดการอย่างฉลาด รวมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากรนั้น โดยยึดหลักของความยั่งยืน

8.1.4 **ด้านเทคโนโลยี** เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและเทคโนโลยีที่เข้ามามีทั้งดีและไม่ดี เหมาะสมและไม่เหมาะสม ต้องรู้จักแยกแยะบนพื้นฐานภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม รวมทั้งควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของตนเองและท้องถิ่น

8.1.5 **ด้านเศรษฐกิจ** ที่ผ่านมานักพัฒนามักมุ่งไปที่การเพิ่มรายได้ที่เป็นตัวเงิน ขาดแนวทางวิธีการลดรายจ่าย ในสถานะเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือ จะต้องมุ่งมั่นในการลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งยึดหลัก พออยู่ พอกิน พอใช้

ปรัชญาและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการดำเนินชีวิตที่อยู่กับสภาพความเป็นจริง ใช้ชีวิตความเป็นอยู่ตามกำลัง ตามความสามารถของตนเองให้มากกว่าพึ่งพาคนอื่น คุณภาพชีวิตของครอบครัวเป็นเป้าหมายที่ทุกครอบครัวต้องการ ซึ่งรวมทั้งการที่มีความสมบูรณ์ทางร่างกาย สุขภาพจิตดี เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการและกลไกที่มีความสำคัญที่ทุกครอบครัวสามารถนำไปปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินชีวิตของครอบครัวก้าวไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวอย่างยั่งยืน

8.4 เศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัว ครอบครัวจะมีความสุขในการดำเนินชีวิตให้อยู่กับปัจจุบัน อยู่กับสิ่งที่ครอบครัวมี และสมาชิกมีความสุขดี ครอบครัวนั้นต้องปรับตัวสามารถใช้ได้อย่างเหมาะสมอย่างสมดุล นอกจากนี้ครอบครัวที่มีความรัก มีความเข้าใจ ตระหนักและรับรู้ในบทบาทหน้าที่ของกันและกัน พร้อมทั้งจะตอบสนอง เมื่อไม่พอใจก็ระงับได้ เมื่อไม่พอใจก็ร่วมกระทำ สื่อสารกันด้วยเหตุและผลร่วมแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยเน้นความสุข ความพอใจของสมาชิกครอบครัวส่วนรวมเป็นเกณฑ์ ผลที่ตามมาคือ พลังความเข้มแข็งของครอบครัวครอบครัวที่มีโครงสร้างและพลังครอบครัวที่พร้อม สมบูรณ์ จะเป็นครอบครัวที่แข็งแกร่ง การตัดสินใจอยู่บนเหตุผล การพัฒนาเปลี่ยนแปลงจะมีความร่วมมือเป็นไปในทิศทางที่ครอบครัววางเป้าหมายไว้

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวว่า มีปัจจัย 3 ประการที่เป็นตัวชี้วัด คือ

- 1) ครอบครัวมีสุข สุขภาพกายและสุขภาพจิตดี
- 2) ครอบครัวประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ
- 3) สมาชิกของครอบครัวประสบความสำเร็จ (ประหยัด สายวิเชียร, 2545 : 98)

สมาชิกของครอบครัวจะมีสุขภาพกาย – จิตดีได้นั้น จะต้องเกิดจากความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีการยอมรับ มีการให้อภัย การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ร่วมกันแก้ปัญหา รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของสมาชิกทุกคน มีความมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมกันและกันอย่างแท้จริง มีความรู้สึกเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน นับเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยให้ครอบครัวมีความสุขและมีสุขภาพจิตดี ครอบครัวจะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพได้ เกิดจากอาชีพที่พ่อแม่ทำเพื่อมีรายได้เลี้ยงดูครอบครัว เป็นการเสริมสร้างชีวิตครอบครัวให้มั่นคง การช่วยกันทำมาหากินเป็นสิ่งที่จำเป็นเนื่องจากความมั่นคงของครอบครัวส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ นอกจากความรักความเข้าใจซึ่งกันและกันแล้ว การที่ครอบครัวมีการอยู่ดี กินดี ย่อมทำให้ครอบครัวมั่งคั่ง เข้มแข็งขึ้น จึงเป็นหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวที่จะช่วยให้ครอบครัวประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ อยู่บนพื้นฐานของความเป็นธรรม ความซื่อสัตย์ และไม่เน้นการค้ากำไรเกินควร ละเลิกแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันในทางค้าขายหรือประกอบอาชีพแบบต่อสู้อย่างรุนแรง ส่วนสมาชิกของครอบครัวจะประสบความสำเร็จได้ ก็เกิดจากความสำเร็จของสมาชิกในครอบครัว นับจากความสำเร็จในการเรียน ความสำเร็จในการทำงานและประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ สิ่งที่ทุกครอบครัวสามารถทำให้ประสบความสำเร็จได้ เพื่อแสดงถึงความสำเร็จของครอบครัว อยู่ที่การดูแลสมาชิกให้สามารถพัฒนาไปได้สูงสุดตามความสามารถและศักยภาพของสมาชิกแต่ละคน สมาชิกสามารถรับผิดชอบตนเองได้ เป็นคนดีที่สังคมยอมรับ นับเป็นพื้นฐานเบื้องต้นในความสำเร็จของสมาชิก

ดังนั้น เมื่อครอบครัวและสมาชิกในครอบครัวมีอยู่ดี กินดี มีความมีความสุขกาย และจิตดีมีสมาชิกในครอบครัวมีความเอื้ออาทรต่อกัน การที่ทุกคนมีความสามารถพึ่งพาตนเองได้ ย่อมเป็นสิ่งที่สนับสนุนว่าครอบครัวมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เข้มแข็ง สร้างความมั่นคง และมั่งคั่งให้กับสมาชิกในครอบครัว นำพาครอบครัวให้ประสบความสำเร็จและไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

9. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้พบผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

พูนศิริ วัจนะภูมิ สุชาดา สถาาวรพงศ์ และ สุภมาศ อังสุโชติ (2552) ศึกษาการจัดการรายได้และรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า 1) ครอบครัวข้าราชการครูมีการจัดการรายได้ประจำที่เป็นเงินเดือนให้เพียงพอกับรายจ่ายครอบครัวหลายวิธี โดยส่วนใหญ่หารายได้เสริมโดยการสอนพิเศษ ประดิษฐ์

ของชำร่วย และกู้เงินจากสถาบันการเงิน ส่วนครอบครัวที่มีรายได้เหลือหลังจากใช้จ่ายในครอบครัวแล้วจะนำมาลงทุน ทั้งฝากธนาคาร สหกรณ์ออมทรัพย์ ซื้อสลากออมสิน ซื้อกองทุน ซื้อที่ดิน ทำสวน และปลูกห้องแถวให้เช่า 2) การจัดการรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครุ นั้นจะให้ความสำคัญในเรื่องการวางแผนรายจ่ายในแต่ละเดือน การกำหนดสัดส่วนการออมว่าในแต่ละเดือนจะเก็บออมไว้เท่าไรและมีการจดบันทึกรายจ่าย แล้วนำมาเปรียบเทียบรายได้ โดยนำมาสรุปคอนสแตนต์เดือนว่ามีการใช้จ่ายเกินรายได้หรือไม่ 3) สำหรับแนวทางการจัดการรายได้และรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครุตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นครอบครัวข้าราชการครุต้องมีความประหยัด อุดหนุน ไม่ฟุ้งเฟ้อ ใช้จ่ายอย่างรู้คุณค่า พอกอยู่พอกิน คำนึงถึงความมีเหตุผลในการใช้จ่าย และการลงทุน มีการดำเนินชีวิตโดยมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวทั้งการมีภูมิปัญญาและการมีภูมิธรรม โดยเฉพาะการระมัดระวังในการใช้จ่าย ชื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน และแบ่งปัน รวมทั้งเตรียมตัวให้พร้อมที่จะเผชิญผลกระทบต่อครอบครัวโดยการออมเงิน การทำประกันชีวิต การเป็นสมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์

พูนศิริ วัจนะภูมิ สุชาดา สดาวรรณ และ สุภมาส อังสุโชติ (2550) ศึกษา ตัวแปรที่สัมพันธ์กับเงินออมของครอบครัวข้าราชการครุที่สอนระดับช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า (1) ข้าราชการครุมีการรับรู้คุณค่าการออมในระดับปานกลาง สูง และค่าคิดเป็นร้อยละ 48.88, 49.63 และ 1.49 ตามลำดับ (2) ข้าราชการครุ มีการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวในระดับสูง ปานกลาง และค่าคิดเป็นร้อยละ 16.9, 25.8 และ 57.3 ตามลำดับ (3) การรับรู้คุณค่าการออมกับการวางแผนการใช้จ่ายของครุมีความสัมพันธ์กันในทางบวกในระดับต่ำ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.271 มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 (4) สัดส่วนเงินออมกับอัตราส่วนหนี้สินต่อรายได้ของครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กัน (5) สัดส่วนเงินออมของครอบครัวที่มีปริมาณรายได้ในระดับที่ต่างกัน จะมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครอบครัวข้าราชการครุที่มีรายได้ของครอบครัวระหว่าง 40,000-55,000 บาท จะมีสัดส่วนเงินออมของครอบครัวน้อยกว่าครอบครัวข้าราชการครุที่มีรายได้มากกว่า 55,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (6) สัดส่วนเงินออมของครอบครัวที่มีการรับรู้คุณค่าการออมในระดับสูง สูงกว่าสัดส่วนเงินออมของครอบครัวที่มีการรับรู้คุณค่าการออมในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (7) ครอบครัวที่มีระดับการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวต่างกันจะมีสัดส่วนเงินออมต่างกัน โดยครอบครัวที่มีการวางแผนการใช้จ่ายในระดับต่ำจะมีสัดส่วนเงินอมน้อยกว่าครอบครัวข้าราชการครุที่มีระดับการวางแผนการใช้จ่ายในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สามารถ เคจีวงศ์ (2545) ศึกษา ค่านิยมและพฤติกรรมในการดำรงชีวิตของข้าราชการ จำนวน 12 ราย โดยสุ่มตัวอย่างจากข้าราชการครุที่มีหนี้สินจำนวน 50 ราย พบว่าในส่วน

ของพฤติกรรมการดำรงชีวิตของข้าราชการครูที่มีหนี้สิน มีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปหลายลักษณะ โดยมีลักษณะที่จะพยายามที่จะแสวงหารายได้มาจุนเจือตนเองและครอบครัว แม้ว่าข้าราชการครูที่ประกอบอาชีพเสริมจะรู้สึกเห็นเคหนือต่อการทำอาชีพเสริมก็ยังคงดำเนินต่อไป เพราะมีค่าใช้จ่ายมากและมีหนี้สินกับสถาบันการเงินมาก เมื่อถูกหักเงินกู้ ณ ที่จ่ายแล้วเงินเดือนเหลือรับสุทธิไม่มากนัก และไม่พอกับค่าใช้จ่ายประจำวันตลอดทั้งเดือน ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวได้ตอบสนองความต้องการของตนเองทั้งจำเป็นและไม่จำเป็น ทำให้เกิดการเป็นหนี้ในวงเงินที่มาก ใช้เวลาผ่อนชำระระยะยาว

เกษรา มานันตพงศ์ (2546) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (R.I.T.) ภาคเหนือ ปรากฏว่าครอบครัวข้าราชการครูโดยภาพรวมมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีความถี่ของการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความถี่สูงสุดในการปฏิบัติคือ การซื้อของตามห้างสรรพสินค้า รองลงมาคือซื้อของแบรนด์เนมหรือมีเยื่อราคาสูง ครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่มีรูปแบบการดำเนินชีวิตระดับปานกลาง และปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการรายได้ของครอบครัวคือวงจรชีวิตครอบครัวแต่ละระยะ รวมทั้งจำนวนสมาชิกในครอบครัว เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการรายได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุขใจ น้ำมุด (2543 : 12) กล่าวว่าจำนวนสมาชิกในครอบครัวยิ่งเพิ่มมากขึ้นเท่าไร ค่าใช้จ่ายก็จะเพิ่มตามไปด้วย โดยเฉพาะครอบครัวที่มีบุตรกำลังศึกษาเล่าเรียนหลายคน ถ้าครอบครัวไหนไม่มีการจัดการรายได้ที่ดีจะทำให้ครอบครัวประสบปัญหาในเรื่องรายได้ไม่พอกับรายจ่าย เช่นเดียวกัน

ประเคิม แสณสิงห์ (2547) ศึกษาภาวะหนี้สินของข้าราชการครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอท่ามะดุม จังหวัดสุรินทร์ พบว่า สาเหตุของการเป็นหนี้อันดับแรกเกิดจากการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน รองลงมาใช้จ่ายเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย ตัวเลขค่าใช้จ่ายและประเภทของค่าใช้จ่ายภายในครัว ที่ไม่รวมค่าใช้จ่ายที่เป็นการสะสมทุน เช่น การซื้อ/เช่าซื้อบ้าน ที่ดินและของมีค่า เช่น เพชร พลอย ต่าง ๆ พบว่าค่าใช้จ่ายหมวดที่สำคัญคือ อาหารและเครื่องคั้ม รองลงมา คือหมวดที่อยู่อาศัย นอกจากนั้นเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะค่าบริการสื่อสาร และอื่น ๆ ส่วนประเภทหนี้สินด้านสินค้าฟุ่มเฟือยและสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ คอมพิวเตอร์ เครื่องซักผ้า เครื่องรับโทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องเล่น DVD/VCD และเครื่องเสียง

ปิยรัตน์ พรหมงาม (2550) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี พบว่าครอบครัวพนักงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีหนี้สินร้อยละ 81.9 ไม่มีหนี้สินร้อยละ 18.1 ค่าเฉลี่ยของจำนวนหนี้สินของครอบครัวพนักงานเท่ากับ 207,795.99 บาท โดยมีหนี้สินอยู่ในจำนวนที่มากกว่า 5,000 บาท มากที่สุด แหล่งที่ครอบครัวพนักงานเป็นหนี้มากที่สุดคือ ธนาคาร (ร้อยละ 50.5) และสาเหตุที่เป็นหนี้มากที่สุดคือ

นำไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน (ร้อยละ 37.2) รองลงมานำไปใช้จ่ายในการปลูกบ้าน (ร้อยละ 32.2) ซื้อรถยนต์ (ร้อยละ 20.6) (2) บัญชีที่มีอิทธิพลต่อหนี้สิน พบว่าครอบครัวพนักงานมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 22,865.87 บาท รายจ่ายที่เฉลี่ยต่อเดือน 15,673.64 บาท มีการใช้บัตรเครดิตน้อยกว่าไม่ใช้บัตรเครดิตส่วนใหญ่มีบัตรเครดิต 1 ใบ และสาเหตุส่วนใหญ่ที่ใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตเพราะสามารถซื้อสินค้าได้ก่อนแล้วชำระภายหลัง และพบว่าส่วนใหญ่สามารถจ่ายเงินคืนตามจำนวนที่เรียกเก็บในแต่ละเดือนได้มีการวางแผนการใช้จ่ายในแต่ละเดือนนั้น พบว่าอยู่ในระดับน้อย การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงนั้นอยู่ในระดับปานกลาง และครอบครัวมีอัตราการพึงพิงมากกว่าครอบครัวที่ไม่มีอัตราการพึงพิงโดยที่อัตราพึงพิงเป็นผู้มีอายุมากกว่า 60 ปี มากที่สุด สำหรับบัญชีที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินสามารถพยากรณ์หนี้สินของครอบครัวพนักงานได้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 คือการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต รายได้ของครอบครัว และรายจ่ายของครอบครัว โดยสามารถรวมพยากรณ์หนี้สินได้ ร้อยละ 14 ($R^2 = .141$)

กรรณิการ์ ชีใจงาม (2542) ศึกษาค่านิยมในการดำเนินชีวิตของครูสังกัดกรมสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่าค่านิยมในการดำเนินชีวิตจะแตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา / ค่านิยมในการดำเนินชีวิตด้านวิถีปฏิบัติของครู ได้แก่ ความกตัญญูรู้คุณ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ตามลำดับ จะแตกต่างกันก็ค่านิยมในการดำเนินชีวิตด้านจุดหมายปลายทางชีวิตของครูไม่แตกต่างกัน ได้แก่ ความสุขในชีวิตครอบครัว ความสงบสุขทางใจ การมีมิตรที่ดีตามลำดับ เมื่อจำแนกตามสถานภาพสมรสคือ เพศ อายุ ประสบการณ์ในอาชีพครูและภูมิลำเนา การดำเนินชีวิตของครูจะแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรสและภูมิลำเนา ค่านิยมในการดำเนินชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดำเนินชีวิตของครู

สมพงษ์ ไทรงาม : (2544) ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและการใช้จ่ายของข้าราชการในกองพลทหารราบที่ 9 ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างนายทหารชั้นสัญญาบัตรกับนายทหารชั้นประทวน พบว่ารายได้นายทหารชั้นสัญญาบัตรมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 24,780 บาท ส่วนนายทหารชั้นประทวนมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 13,429 บาท ซึ่งสูงกว่ารายได้เฉลี่ยของครัวเรือนทั่วประเทศที่มีค่าอยู่ที่ 12,167 บาทต่อเดือน การใช้จ่ายพบว่านายทหารชั้นสัญญาบัตรร้อยละ 22.72 ใช้จ่ายด้านอาหาร ร้อยละ 13.25 ใช้จ่ายด้านการศึกษา ร้อยละ 12 ใช้จ่ายในการชำระหนี้เงินกู้ ส่วนนายทหารชั้นประทวนร้อยละ 28.29 ใช้จ่ายเป็นค่าอาหาร ร้อยละ 11.02 ใช้จ่ายด้านการศึกษา ร้อยละ 15.24 ใช้จ่ายด้านการชำระเงินกู้ ด้านหนี้สินพบว่า นายทหารชั้นสัญญาบัตรมีหนี้สินค้างชำระเฉลี่ยต่อครัวเรือน 256,741 บาท นายทหารชั้นประทวนมีหนี้สินค้างชำระต่อครัวเรือน 116,845 บาท ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีรายได้สูงย่อมมีโอกาสที่จะก่อหนี้ได้สูงกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ และเมื่อเปรียบเทียบหนี้สินต่อรายได้ พบว่านายทหารชั้นสัญญาบัตรมีหนี้สินสูงกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ

ธีรศักดิ์ ตีมมงคล : (2545) การศึกษา การวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการออมของข้าราชการในสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม สำหรับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการออม อันได้แก่ รายได้ วุฒิการศึกษา ระดับชั้นยศ ขนาดครัวเรือนและจำนวนผู้พึ่งพิงพบว่า ข้าราชการที่มีรายได้มากกว่าคือมีระดับยศและวุฒิทางการศึกษาสูงมีการออมมากกว่าข้าราชการที่มีรายได้น้อย และวุฒิการศึกษา และระดับยศต่ำ นอกจากนั้นครอบครัวที่มีจำนวนผู้พึ่งพิงมากทำให้มีการอมน้อยลงด้วย ข้าราชการส่วนใหญ่นิยมออมทรัพย์สินด้วยการฝากธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์ออมทรัพย์ หรือเก็บเป็นเงินสด มีจำนวนน้อยที่ฝากเงินลงทุนหลักทรัพย์ หรือซื้อกรรมธรรม์ประกันชีวิต นอกจากนี้บางรายที่ออมทรัพย์สินด้วยการซื้อของที่มีค่าหรือสังหาริมทรัพย์ ข้าราชการส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายของการออมเพื่อไว้ใช้จ่ายยามเจ็บป่วยและเพื่อไว้ใช้สำหรับยามฉุกเฉิน

ชุมพร ศาสตราวาหะ (2540) ศึกษาการออมของครัวเรือนและความสำคัญทางการเงิน พบว่ารูปแบบการออมของครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นการออมในรูปสินทรัพย์ทางการเงิน ในระบบการเงิน ซึ่งมีมูลค่าเฉลี่ย 74.53 ของมูลค่าการออมในรูปสินทรัพย์ทั้งหมดของครัวเรือน การออมในรูปสินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นการฝากธนาคารร้อยละ 55.07 ส่วนการออมในรูปของการทำประกันชีวิต เงินกองทุนบำเหน็จ หลักทรัพย์รัฐบาล เงินให้กู้และอื่น ๆ มีสัดส่วนน้อยมาก ผลการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ พบว่าตัวแปรสำคัญในการกำหนดการออมรวมที่แท้จริงของครัวเรือนคือ รายได้ (รายได้ถาวรและรายได้ชั่วคราว) ที่แท้จริงของครัวเรือนเพิ่มขึ้น มีผลทำให้ความสามารถในการออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้น

ปิยะฉัตร รัตนวิบูลย์ (2542) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้จ่ายของผู้ถือบัตรเครดิต กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนกับข้าราชการ เมื่อพิจารณาสัดส่วนค่าใช้จ่ายรวม พบว่าผู้ถือบัตรที่เป็นข้าราชการและพนักงานเอกชนต่างมีสัดส่วนค่าอาหารต่อค่าใช้จ่ายทั้งหมดมากที่สุด และผู้ถือบัตรที่เป็นข้าราชการจะมีสัดส่วนของค่าอาหารต่อค่าใช้จ่ายทั้งหมดมากกว่าผู้ถือบัตรที่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน ในขณะเดียวกัน ข้าราชการก็มีสัดส่วนของการใช้จ่ายในสินค้าฟุ่มเฟือยและการบันเทิงน้อยกว่าผู้ถือบัตรที่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน ผลการวิเคราะห์ครั้งนี้ทำให้ทราบว่า พนักงานบริษัทเอกชนมีระดับรายได้ที่สูงกว่าข้าราชการซึ่งเกิดจากการที่เขามีแบบแผนรายได้แบบรายได้เปรียบเทียบ การบริโภคของเขาจึงขึ้นอยู่กับรายได้สูงสุดที่เคยได้รับ ซึ่งต่างกับข้าราชการที่มีแบบแผนรายได้แบบรายได้ถาวร คือ รายได้เฉลี่ยชั่วชีวิต จึงสรุปได้ว่าผู้ถือบัตรเครดิต ที่เป็นข้าราชการและพนักงานบริษัทเอกชน มีพฤติกรรมการใช้ที่แตกต่างกัน

สุภัทรา อภัยวงศ์ (2540) ศึกษาผลกระทบของการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตต่อปริมาณเงินฝากในธนาคารพาณิชย์การเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นในประเทศไทยส่งผลให้เกิดเครื่องมือทางการเงินใหม่ ๆ ที่เข้ามารองรับระบบการเงินที่พัฒนามากขึ้น เครื่องมือทางการเงินที่มีบทบาท

มากคือ การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตเนื่องจากความสะดวกสบายและความปลอดภัยในการใช้จ่าย การมีวงเงินสินเชื่อสูงและมีระยะผ่อนชำระหนี้ประมาณ 45 วัน ทำให้ปริมาณการใช้จ่ายเพิ่มสูงขึ้นประมาณ 452 ล้านบาทในปี ค.ศ. 1987 เพิ่มขึ้นเป็น 21,975 ล้านบาทในปี ค.ศ.1995 ด้วยเหตุนี้จึงมีการออกกฎหมายการอนุมัติบัตรที่เข้มงวดมากขึ้นถึงการลดวงเงินสินเชื่อบัตรเครดิต ส่งผลให้อัตราการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตในช่วงปีค.ศ. 1996 – 1997 ลดลงบางส่วน และผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเป็นสมาชิกบัตรเหมือนกันคือ สิทธิประโยชน์ ที่ได้รับ เหตุผลสำคัญคือ ผู้ออกบัตรเชิญชวนให้ออกบัตรฟรี โดยยกเว้นค่าธรรมเนียม ถ้าเป็นสมาชิกน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 ปี ได้รับอนุมัติวงเงิน 2 เท่า ใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตเกี่ยวกับเครื่องอุปโภคบริโภค จำพวกเครื่องใช้ในบ้านมากเป็นอันดับหนึ่ง ส่วนสมาชิกที่เป็นสมาชิกมากกว่า 5 ปี วงเงินไม่จำกัดทุกรายมีการใช้จ่ายผ่านบัตรในเรื่องของอาหารและเครื่องใช้มากเป็นอันดับหนึ่ง

ทิพพาศรี อินทะภูต (2547) ศึกษามูลเหตุภาวะหนี้สินและความต้องการในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู สังกัดสำนักคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในโครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามูลเหตุภาวะหนี้สินและความต้องการในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู สังกัดสำนักคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในโครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครูและเปรียบเทียบความต้องการในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู โดยจำแนกตาม เพศ อายุ อายุราชการ และระดับเงินเดือน ผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษามูลเหตุภาวะหนี้สินและความต้องการในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู สังกัดสำนักคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ส่วนใหญ่มีหนี้สินหลังจากเข้ารับราชการครูมูลเหตุสำคัญที่ทำให้ข้าราชการครูมีหนี้สินเนื่องจากนำไปซื้อหรือสร้างบ้าน มีความสำคัญเป็นลำดับแรก และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซื้อหรือผ่อนรถยนต์หรือจักรยานยนต์ ลงทุนทำอาชีพเสริม เพื่อพัฒนาตนเอง เพื่อการศึกษานูตร เพื่อเลี้ยงดูมารดา บิดา ซื้อหรือผ่อนเครื่องใช้ไฟฟ้าและอับดับสุดท้ายเพื่อการรักษาตัวเอง จากมูลเหตุที่ทำให้เกิดหนี้สินที่พบดังกล่าว น่าจะเป็นเพราะเมื่อเข้ารับราชการแล้วโดยทั่วไปคนจะเข้าใจว่าเป็นอาชีพที่มั่นคง เป็นอาชีพที่มีเกียรติและศักดิ์ศรีเป็นที่น่ายกย่องนับถือของบุคคลทั่วไป ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ข้าราชการครูจะต้องทำตัวให้สมเกียรติและศักดิ์ศรี ที่จะทำให้เป็นที่น่ายกย่องนับถือของบุคคลทั่วไป และเป็นที่ยอมรับในสังคม จึงจำเป็นต้องกู้ยืมเงินเพื่อมีบ้าน นำไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

สำรวม จงเจริญ (2544) ศึกษาวิจัยปัญหาหนี้สินข้าราชการครู 2544 ปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ ข้าราชการครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีหนี้สินที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ โดยสุ่มเลือกข้าราชการครูเพื่อมาเป็นตัวอย่างทั้งสิ้น 800 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบ 2 ชั้น ถือเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งที่ทำให้ประสิทธิภาพ การทำงาน และความศรัทธาในอาชีพครูลดลงอย่างมาก และเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปการศึกษาของชาติในปัจจุบัน

เพื่อแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาหนี้สินของข้าราชการครูจากการศึกษาข้อมูลพบว่ามูลเหตุสำคัญที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้จำเป็นต้องกู้ยืมเงินหรือสร้างหนี้ประกอบด้วยเหตุผล 3 ประการคือ 1) เพื่อการจัดหาที่อยู่อาศัย 2) เพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และ 3) เพื่อใช้จ่ายในการศึกษาบุตร สำหรับสาเหตุรองลงมาและเชื่อว่ามีส่วนสำคัญในการสร้างหนี้ของข้าราชการครู ได้แก่ การจัดหายานพาหนะและเครื่องใช้ไฟฟ้าเพื่ออำนวยความสะดวกและส่งเสริมฐานะทางสังคม การใช้จ่ายเพื่อยกระดับตนเองในทางการศึกษา การนำไปใช้หนี้ที่มีอยู่เดิม และนำไปส่งเสียเลี้ยงดูบิดา-มารดา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) วิธีการดำเนินการวิจัยที่จะกล่าวถึงในบทนี้ ซึ่งประกอบด้วยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้วิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population) หมายถึง ครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ ช่วงชั้นที่ 1-2 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 8,788 ครอบครัว ประกอบด้วย

การศึกษาขั้นพื้นฐาน เขต 1	มีครอบครัวข้าราชการครู จำนวน	2,843	ครอบครัว
การศึกษาขั้นพื้นฐาน เขต 2	มีครอบครัวข้าราชการครู จำนวน	1,976	ครอบครัว
การศึกษาขั้นพื้นฐาน เขต 3	มีครอบครัวข้าราชการครู จำนวน	2,256	ครอบครัว
การศึกษาขั้นพื้นฐาน เขต 4	มีครอบครัวข้าราชการครู จำนวน	1,713	ครอบครัว
	รวม	8,788	ครอบครัว

(แหล่งข้อมูล : แผนบุคลากร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ เขต 1 เขต 2 เขต 3 และเขต 4 สํารวจ เมื่อ 10 มิถุนายน 2552)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ ช่วงชั้นที่ 1-2 ซึ่งเป็นข้าราชการครูเป็นผู้ให้ข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multistage random sampling) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1.2.1 คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษานี้กลุ่มตัวอย่าง คือ ครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ ช่วงชั้นที่ 1-2 ทั้ง 4 เขต มีประชากรทั้งสิ้น 8,788 ครอบครัว คำนวณจากการใช้สูตร ยามานะ (Yamane 1976 อ้างถึงใน สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2544 : 127) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 390 คน โดยกำหนดให้มีระดับความเชื่อมั่น 95% และได้ค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ($e=0.05$) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณได้ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ $n =$ จำนวนตัวอย่าง
 $N =$ จำนวนประชากร $= 8,788$ คน
 $e =$ ค่าความคลาดเคลื่อน $= 0.05$

แทนค่า

$$n = \frac{8,788}{1 + (8,788)(0.05)^2}$$

$$n = 390 \text{ คน}$$

1.2.2 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของรายชื่อจำนวนโรงเรียน

ในแต่ละเขต

1.2.3 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างข้าราชการครูตามจำนวนโรงเรียนที่เลือกกลุ่ม ซึ่งจะได้โรงเรียนละ 8-13 คน ตามจำนวนของโรงเรียนที่เลือกกลุ่มในแต่ละเขต ดังตารางที่ 3.1

1.2.4 สุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยให้ข้าราชการครูที่มีครอบครัวในแต่ละเขต โดยการสุ่มแบบไม่แทนที่ ให้ได้จำนวนตามต้องการในแต่ละเขต

ตารางที่ 3.1 วิธีสุ่มตัวอย่างในแต่ละเขต โดยเทียบสัดส่วนดังนี้

แบ่งตามเขต	จำนวนโรงเรียนทั้งหมด	จำนวนโรงเรียน (ที่เลือกกลุ่ม)	จำนวนตัวอย่างแต่ละโรงเรียน (ครอบครัว)	กลุ่มตัวอย่าง (ครอบครัว)
เขต 1	269	9	13	116
เขต 2	192	10	9	90
เขต 3	204	13	8	104
เขต 4	217	10	8	80
รวม	882	42	38	390

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ลักษณะเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นและพัฒนาขึ้นเอง แบ่งเป็น 4 ส่วนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลของครอบครัวข้าราชการครู ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อายุราชการ ตำแหน่งปัจจุบัน รายได้ของครอบครัว สถานภาพ วงจรชีวิตครอบครัว เป็นลักษณะคำถามแบบให้เลือกตอบจากตัวเลือกที่กำหนดให้ และเติมคำลงในช่องว่าง

ตอนที่ 2 การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตของครอบครัว เป็นแบบสอบถามชนิดมีตัวเลือก ให้เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ เกี่ยวกับการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตในชีวิตประจำวัน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการวางแผนและการควบคุมการใช้จ่ายของครอบครัวโดยเติมเครื่องหมายลงในช่องว่าง ที่ได้ปฏิบัติ ให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดจำนวน 15 ข้อ ความถี่ของการปฏิบัติดังนี้

ปฏิบัติประจำ	เท่ากับ	6-7 ครั้งต่อสัปดาห์	คะแนน	4
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	เท่ากับ	4-5 ครั้งต่อสัปดาห์	คะแนน	3
ปฏิบัติน้อย	เท่ากับ	2-3 ครั้งต่อสัปดาห์	คะแนน	2
ไม่ได้ปฏิบัติ	เท่ากับ	ไม่ได้กระทำเลย	คะแนน	1

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย รายจ่ายทั้งหมดของครอบครัว รายจ่ายประจำ รายจ่ายที่ไม่ประจำ รายจ่ายด้วยเงินสดและรายจ่ายด้วยบัตรเครดิต โดยเติมข้อความลงในช่องว่างมี เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ และตอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย จำนวน 10 ข้อ

คะแนนรวม	ความหมาย
15-30	มีการวางแผนและการควบคุมการใช้จ่ายของครอบครัวระดับน้อย
31-45	มีการวางแผนและการควบคุมการใช้จ่ายของครอบครัวระดับปานกลาง
46-60	มีการวางแผนและการควบคุมการใช้จ่ายของครอบครัวระดับมาก

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะการดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยเติมเครื่องหมายลงในช่องที่ตรงกับครอบครัวของท่านปฏิบัติตามสภาพความเป็นจริงจำนวน 15 ข้อ โดยแบ่งระดับความเป็นจริงออกเป็น 5 ระดับเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้

- 5 หมายถึง บ่อยมาก คือ การปฏิบัติในเรื่องนั้น ๆ มากที่สุด
- 4 หมายถึง บ่อย คือ การปฏิบัติในเรื่องนั้น ๆ มาก
- 3 หมายถึง ปานกลาง คือ การปฏิบัติในเรื่องนั้น ๆ มากหรือน้อยเท่ากัน
- 2 หมายถึง น้อย คือ การปฏิบัติในเรื่องนั้น ๆ น้อย
- 1 หมายถึง น้อยที่สุด คือ การปฏิบัติในเรื่องนั้น ๆ น้อยมากไม่เกิน 5 ครั้งต่อปี

การแปลความหมายของคะแนนได้จากแบบวัดลักษณะการดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

คะแนนรวม	ความหมาย
15-35	ดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ระดับน้อย
36-55	ดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ระดับปานกลาง
56-75	ดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ระดับมาก

2.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามที่ใช้สอบถามครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ ดังนี้

2.2.1 การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Validity) ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามที่ใช้สอบถามตามแนวคิดในการศึกษา แล้วนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความตรงของเนื้อหาแบบสอบถามในแต่ละข้อว่าตรงตามจุดมุ่งหมายในการศึกษารั้งนี้หรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยได้พิจารณาจากความสอดคล้องของความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งสามท่าน ได้ค่าความคิดเห็นสอดคล้องกับแบบสอบถามค่า IOC=1 ของแบบสอบถามทั้ง 5 ตอน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อเสนอในเรื่องการปรับการใช้คำที่เป็นคำพูดให้เป็นภาษาเขียนในบางข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับแก้ไขแล้วนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้งก่อนนำไปทดสอบหาความเที่ยงของแบบสอบถาม

2.2.2 การหาความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างทดลองที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 20 ครอบครัวที่เป็นข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ มาวิเคราะห์หาความเที่ยง จากนั้นนำผลวิเคราะห์มาปรับปรุงแบบสอบถามและนำไปปรึกษาคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้งก่อนการดำเนินการเก็บข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ได้เก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างวันที่ 27 ตุลาคม 2552 - 30 มีนาคม 2553 โดยใช้แบบสอบถาม
ดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

3.1 ติดต่อเจ้าหน้าที่ทางมหาวิทยาลัยแจ้งความจำนงมายังคณะมนุษยนิเวศศาสตร์
ให้จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้อำนวยการแต่ละโรงเรียนที่สุ่มเลือกแล้ว

3.2 ส่งแบบสอบถามพร้อมคำชี้แจงถึงผู้อำนวยการแต่ละโรงเรียนที่มีการกำหนดไว้
แล้วว่าจะเลือกสุ่มโรงเรียนละกี่คน

3.3 ขอความอนุเคราะห์ให้ทางโรงเรียนกรอกแบบสอบถามและนัดวัน เวลาเก็บ
แบบสอบถาม

3.4 ผู้วิจัยไปปรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเองกรณีที่แบบสอบถามได้ยังไม่ครบจะขอ
ความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ธุรการให้รวบรวมอีกจนได้ครบจำนวน

3.5 ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปจำนวน 450 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์
คืนมา 390 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 86.60 และนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำไป
วิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญดังต่อไปนี้

ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและลงรหัส เพื่อจำแนกข้อมูลที่รวบรวม
ได้จากแบบสอบถามจำนวน 390 ชุด คิดเป็นร้อยละ 86.6 วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จาก
แบบสอบถามด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติสำเร็จรูปโดยใช้ค่าสถิติต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามและคุณลักษณะของครอบครัวของข้าราชการครู
วิเคราะห์ความถี่ และ ร้อยละ

4.2 วิเคราะห์พฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ ใช้จ่ายเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 วิเคราะห์อิทธิพลของครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัว
ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ โดยวิเคราะห์
การถดถอยพหุคูณ โดยวิธี Enter

บทที่ 4

ผลวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ ทั้ง 4 เขตในปี 2552 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 390 คน จากประชากร จำนวน 8,788 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลวิจัยด้วยตนเองแล้วนำผลการวิจัยไปวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการวิจัยเป็นรูปตารางประกอบความเรียง โดยแบ่งการนำเสนอข้อมูลเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัวกลุ่มตัวอย่าง เป็นการพรรณนาให้เห็นลักษณะข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุราชการ ตำแหน่งปัจจุบัน และสถานภาพของครอบครัว

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านครอบครัว ประกอบด้วย วงจรชีวิตของครอบครัว ลักษณะการดำเนินชีวิตของครอบครัว ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง รายได้ของครอบครัว การวางแผนและการควบคุมการใช้จ่ายของครอบครัว

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัว ปริมาณการใช้จ่ายประจำ และการใช้จ่ายที่ไม่ประจำ การใช้จ่ายด้วยเงินสด และมูลค่าของการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยวิธี Enter

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัวกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุราชการ ตำแหน่งปัจจุบัน และสถานภาพของครอบครัว โดยการแจกแจงจำนวนและร้อยละ ดังปรากฏตามตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูล	จำนวน (n = 390)	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	257	65.9
ชาย	133	34.1
รวม	390	100.0
อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	34	8.7
30 – 40 ปี	151	38.7
41 – 50 ปี	120	30.8
51 – 60 ปีขึ้นไป	82	21.8
รวม	390	100.0
วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	12	3.1
ปริญญาตรี	242	62.1
ปริญญาโท	136	34.9
รวม	390	100.0
อายุราชการ		
ต่ำกว่า 11 ปี	60	15.4
11 – 20 ปี	130	33.3
21 – 30 ปี	107	27.4
31 ปีขึ้นไป	93	23.8
รวม	390	100.0

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน (n = 390)	ร้อยละ
ตำแหน่งปัจจุบัน		
ครูผู้ช่วย	36	9.2
ครู ค. 1	76	19.5
ครูชำนาญการ	139	35.6
ครูชำนาญการพิเศษ	137	35.1
ไม่ระบุ	2	.5
รวม	390	100.0
สถานภาพของครอบครัว		
อยู่ร่วมกัน	352	90.3
หม้าย / หย่าร้าง	15	3.8
แยกกันอยู่	16	4.1
ไม่ระบุ	7	1.8
รวม	390	100.0

จากตารางที่ 4.1 พบว่า.ข้าราชการครูที่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเป็นกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงร้อยละ 65.9 และเป็นเพศชายร้อยละ 34.1 มีอายุอยู่ในช่วงอายุที่ 30-40 ปีจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 38.7 รองลงมาในช่วงอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 30.8 ช่วงอายุ 51-60 ปีขึ้นไปร้อยละ 21.8 และช่วงอายุ ต่ำกว่า 30 ปี น้อยที่สุดร้อยละ 8.7 ส่วนใหญ่ข้าราชการครูมีระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 62.1 ระดับการศึกษาปริญญาโท ร้อยละ 34.9 และ ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมีน้อยที่สุด ร้อยละ 3.1 มีอายุราชการ 11-20 ปีมากที่สุด ร้อยละ 33.3 อายุราชการ 21-30 ปี ร้อยละ 27.4 อายุราชการ 31 ปีขึ้นไป ร้อยละ 23.8 อายุราชการต่ำกว่า 11 ปี น้อยที่สุด ร้อยละ 15.4 ตำแหน่งปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นครูชำนาญการ ร้อยละ 35.6 และครูชำนาญการพิเศษ ร้อยละ 35.1 รองลงมาเป็นครู ค.1 และครูผู้ช่วย ร้อยละ 19.5 และ 9.2 สถานภาพของครอบครัว อยู่ร่วมกันมากที่สุดร้อยละ 90.3 แยกกันอยู่ ร้อยละ 4.1 และหม้าย/หย่าร้างร้อยละ 3.8

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง

ค่านวจรชีวิตของครอบครัว ลักษณะการดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง รายได้ของครอบครัว การวางแผนและการควบคุมการใช้จ่ายของครอบครัว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์หาค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ดังตารางที่ 4.2 - 4.5

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวงจรชีวิตของครอบครัว

ข้อมูล	จำนวน (n = 390)	ร้อยละ
วงจรชีวิตครอบครัว		
ระยะเริ่มต้นของครอบครัว	169	43.3
ระยะของครอบครัวขยาย	105	26.9
ระยะของครอบครัวอยู่ตัว และระยะครอบครัวหดตัว	93	23.8
ไม่ระบุ	23	5.9
รวม	390	100.0

จากตารางที่ 4.2 พบว่าข้าราชการครูวงจรชีวิตครอบครัวข้าราชการครูมีวงจรชีวิตครอบครัวในระยะเริ่มต้นมากที่สุดร้อยละ 43.3 รองลงมาอยู่ใน ระยะครอบครัวขยายร้อยละ 26.9 ระยะครอบครัวอยู่ตัวและ ระยะครอบครัวหด ร้อยละ 23.8

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของครอบครัวที่ดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
ในระดับต่าง ๆ

ระดับการดำเนินชีวิตตามแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง	ค่าคะแนน	(n=390)	
		จำนวนครอบครัว	ร้อยละ
ระดับน้อย	15 – 35	2	0.5
ระดับปานกลาง	36 – 55	114	29.2
ระดับมาก	56 – 75	274	70.3
รวม		390	100.0

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ครอบครัวมีการดำเนินชีวิตตามแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก จำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 70.3 ระดับปานกลาง ร้อยละ 29.2 และระดับน้อย ร้อยละ 0.5

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละ รายได้ของครอบครัวข้าราชการครู และ \bar{X} , SD, ของรายได้

ข้อมูล	จำนวน (n = 390)	ร้อยละ
รายได้ของครอบครัว		
ต่ำกว่า 20,000 บาท	92	23.5
20,001 – 40,000 บาท	188	48.2
40,001 – 60,000 บาท	93	23.8
60,000 บาทขึ้นไป	13	3.3
ไม่ระบุ	4	1.0
รวม	390	100.0
ค่ามัธยฐาน	\bar{X} = 43,545.46 บาท	
	SD = 21,891.78 บาท	
ค่าต่ำสุด	5,000 บาท	
ค่าสูงสุด	150,000 บาท	

จากตารางที่ 4.4 พบว่าข้าราชการครูมีระดับรายได้มากที่สุดอยู่ที่ระหว่าง 20,001-40,000 บาท ร้อยละ 48.2 รองลงมามีรายได้ระหว่าง 41,000 - 60,000 บาท ร้อยละ 23.8 รายได้ต่ำกว่า 20,000 บาท ร้อยละ 23.5 รายได้ระหว่าง 6,0000 บาท ขึ้นไป ร้อยละ 3.3 โดยมีค่าต่ำสุด 5,000 บาท ค่าสูงสุด 150,000 บาท

ตารางที่ 4.5 จำนวน และร้อยละของครอบครัวที่มีการวางแผนและการควบคุมการใช้จ่าย
ในระดับต่าง ๆ

(n=390)			
ระดับการปฏิบัติในการ วางแผนการใช้จ่าย	ค่าคะแนน	จำนวนครอบครัว	ร้อยละ
ระดับน้อย	15 – 30	79	20.3
ระดับปานกลาง	31 – 45	281	72.1
ระดับมาก	46 – 60	30	7.7
รวม		390	100.0

จากตารางที่ 4.5 พบว่า การปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนและการควบคุมการใช้จ่าย
ของครอบครัวข้าราชการครูกลุ่มตัวอย่าง มีการวางแผนและการควบคุมการใช้จ่าย ส่วนใหญ่อยู่ใน
ระดับปานกลางร้อยละ 72.1 รองลงมาระดับน้อย ร้อยละ 20.3 และระดับมาก ร้อยละ 7.7

ตอนที่ 3 พฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัว

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของครอบครัวที่มีรายจ่ายในช่วงต่าง ๆ และ \bar{X} , SD,
ของรายจ่ายประจำ

ข้อมูล	จำนวน (n = 390)	ร้อยละ
รายจ่ายประจำ		
น้อยกว่า 10,000 บาท	136	34.9
10,001 – 20,000 บาท	134	34.4
20,001 – 30,000 บาท	54	13.8
30,001 – 40,000 บาท	38	9.7
40,000 ขึ้นไป	25	6.4
ไม่ระบุ	3	0.8
ค่ามัธยฐาน	\bar{X} = 20,311.11 บาท	
	SD = 14,808.02 บาท	
ค่าต่ำสุด	1,000 บาท	
ค่าสูงสุด	80,000 บาท	

จากตารางที่ 4.6 พบว่าข้าราชการครูมีรายจ่ายประจำ น้อยกว่า 10,000 บาท ซึ่งเป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.9 รองลงมา 10,001 – 20,000 บาท (ร้อยละ 34.4) 20,001 – 30,000 บาท (ร้อยละ 13.8) 30,001 – 40,000 บาท (ร้อยละ 9.7) และ 40,000 ขึ้นไปน้อยที่สุด (ร้อยละ 9.7) โดยมีค่าต่ำสุด 1,000 บาท ค่าสูงสุด 80,000 บาท

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละของครอบครัวที่มีรายจ่ายในช่วงต่างๆ และ \bar{X} , SD, ของรายจ่ายไม่ประจำ

ข้อมูล	จำนวน (n = 390)	ร้อยละ
รายจ่ายไม่ประจำ		
น้อยกว่า 5,000 บาท	200	51.3
5,001 – 10,000 บาท	90	23.1
10,001 – 15,000 บาท	23	5.9
15,001 – 20,000 บาท	29	7.4
20,000 ขึ้นไป	29	7.4
ไม่ระบุ	19	4.9
ค่ามัธยฐาน	\bar{X} = 9,561.99 บาท	
	SD = 9,780.83 บาท	
ค่าต่ำสุด	500 บาท	
ค่าสูงสุด	50,000 บาท	

จากตารางที่ 4.7 พบว่าข้าราชการครูมีรายจ่ายไม่ประจำ น้อยกว่า 5,000 บาท ซึ่งเป็นจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 51.3 รองลงมา 5,001 – 10,000 บาท (ร้อยละ 23.1) 10,001 – 15,000 บาท (ร้อยละ 5.9) 15,001 – 20,000 บาท และ 20,000 ขึ้นไปมีจำนวนเท่ากันและ น้อยที่สุด (ร้อยละ 7.4) โดยมีค่าต่ำสุด 500 บาท ค่าสูงสุด 50,000 บาท

ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละของครอบครัวที่มีรายจ่ายในช่วงต่าง ๆ และ \bar{X} , SD, ของรายจ่ายด้วยเงินสดทั้งประจำและไม่ประจำ

ข้อมูล	จำนวน (n = 390)	ร้อยละ
รายจ่ายด้วยเงินสด		
น้อยกว่า 10,000 บาท	97	24.9
10,001 – 20,000 บาท	143	36.7
20,001 – 30,000 บาท	62	15.9
30,001 – 40,000 บาท	30	7.7
40,000 ขึ้นไป	45	11.5
ไม่ระบุ	13	3.3
ค่ามัธยฐาน	\bar{X} = 22,474.46 บาท	
	SD = 14,636.80 บาท	
ค่าต่ำสุด	1,000 บาท	
ค่าสูงสุด	70,000 บาท	

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ข้าราชการครูมีรายจ่ายด้วยเงินสดทั้งประจำและไม่ประจำ คือ 10,001 – 20,000 บาท ซึ่งมีจำนวนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมาน้อยกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 24.9) 20,001 – 30,000 บาท (ร้อยละ 15.9) 40,000 ขึ้นไป (ร้อยละ 11.5) และ 30,001 – 40,000 บาท จำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 7.7) โดยมีค่าต่ำสุด 1,000 บาท ค่าสูงสุด 70,000 บาท

ตารางที่ 4.9 จำนวนและร้อยละของครอบครัวที่มีรายจ่ายในช่วงต่าง ๆ

ข้อมูล	จำนวน (n = 390)	ร้อยละ
รายจ่ายด้วยบัตรเครดิต		
น้อยกว่า 5,000 บาท	75	19.2
5,001 – 10,000 บาท	36	9.2
10,000 ขึ้นไป	18	4.6
รวม	130	33.1
ที่ไม่ได้ใช้บัตรเครดิต		
	260	66.9
ค่ามัธยฐาน	\bar{X} = 7,823.02 บาท	
	SD = 7,617.63 บาท	
ค่าต่ำสุด	1,000 บาท	
ค่าสูงสุด	35,000 บาท	

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ชำรายการครุมีรายจ่ายด้วยบัตรเครดิตน้อยกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 19.2 รองลงมา 5,001 – 10,000 บาท (ร้อยละ 9.2) และ 10,000 ขึ้นไป (ร้อยละ 4.6) โดยมีค่าต่ำสุด 1,000 บาท ค่าสูงสุด 35,000 บาท

ผลการวิเคราะห์ของผู้ที่ใช้บัตรเครดิต นำเสนอโดยใช้ตารางจำนวนและร้อยละ และผลการวิเคราะห์ของผู้ที่ไม่ได้ใช้บัตรเครดิต นำเสนอโดยใช้ตารางจำนวนและร้อยละ

การวิเคราะห์โดยใช้ตารางจำนวนและร้อยละ และการจำแนกของผู้ที่ใช้บัตรเครดิต จำนวนกี่ใบ สาเหตุที่บัตรเครดิต มีการใช้บัตรเครดิตในเรื่องใดและสถานที่ใดบ้าง โดยให้ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ จำแนกมูลค่าการใช้บัตรต่อเดือน ระยะเวลาที่ชำระตามที่ระบุในบัตรเครดิต และการจดบันทึกการใช้จ่าย ดังตารางที่ 4.10 – 4.14

ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามกลุ่มที่ใช้บัตรเครดิตและ
ไม่ใช้บัตรเครดิต

ข้อมูล	จำนวน (n = 390)	ร้อยละ
ครอบครัวยุทธการครุ		
ที่ใช้บัตรเครดิต	130	33.3
ที่ไม่ใช้บัตรเครดิต	260	66.7
ครอบครัวยุทธบัตรเครดิต		
จำนวน 1 ใบ	49	12.6
จำนวน 2 ใบ	41	10.5
จำนวน 3 ใบ	22	5.6
จำนวน 4 ใบ	8	2.1
จำนวน 5 ใบ	10	2.6
สาเหตุการใช้จ่ายด้วยบัตรเครดิต (กลุ่มตัวอย่างตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
สามารถผ่อนชำระค่าใช้จ่ายได้	79	60.8
สะดวกปลอดภัยไม่ต้องพกเงินสดมาก	77	59.2
สามารถซื้อสินค้า/บริการได้ก่อนแล้วชำระเงินภายหลัง	83	63.8
ถอนเงินจากตู้ ATM ได้	47	36.2
อื่นๆ	7	5.4

จากตารางที่ 4.10 จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ไม่ใช้บัตรเครดิต ร้อยละ 66.7 มีการใช้บัตรเครดิตร้อยละ 33.3 ครอบครัวยุทธบัตรเครดิตจำนวน 1 ใบ ร้อยละ 12.6 รองลงมา จำนวน 2 ใบร้อยละ 10.5 จำนวน 3 ใบ ร้อยละ 5.6 จำนวน 5 ใบ ร้อยละ 2.6 และจำนวน 4 ใบ ร้อยละ 2.1 สาเหตุที่ใช้บัตรเครดิตเพราะสามารถซื้อสินค้า/บริการได้ก่อนแล้วชำระเงินภายหลังมีจำนวนมากที่สุดร้อยละ 63.8 รองลงมาคิดว่าสามารถผ่อนชำระค่าใช้จ่ายได้ ร้อยละ 60.8 มีความสะดวกและปลอดภัยไม่ต้องพกเงินสดมาก ร้อยละ 59.2 และถอนเงินจากตู้ ATM ได้ ร้อยละ 36.2

ตารางที่ 4.11 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการใช้บัตรเครดิตในเรื่องใดบ้าง

พฤติกรรมการใช้บัตรเครดิต (กลุ่มตัวอย่างตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	จำนวน (n = 130)	ร้อยละ
อุปโภค บริโภค	90	69.2
สาธารณูปโภค	27	20.8
เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม	59	45.4
นันทนาการ	13	10.0
สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ	54	41.5
สินค้าฟุ่มเฟือย	32	24.6
อื่น ๆ	10	7.7

จากตารางที่ 4.11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตในเรื่องของอุปโภค บริโภคมีมากที่สุดคือ (ร้อยละ69.2) รองลงมาใช้จ่ายในเรื่องเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม (ร้อยละ45.4) ใช้จ่ายในสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (ร้อยละ41.5) ใช้จ่ายในสินค้าฟุ่มเฟือย (ร้อยละ24.6) เรื่องสาธารณูปโภค (ร้อยละ20.8) เรื่องนันทนาการการพักผ่อน ร้อยละ10.0 และอื่น ๆ (ร้อยละ7.7)

ตารางที่ 4.12 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานที่ในการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต

สถานที่ที่ใช้บัตรเครดิต (กลุ่มตัวอย่างตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	จำนวน (n = 130)	ร้อยละ
ห้างสรรพสินค้า	112	86.2
ร้านค้าทั่วไป	21	16.2
ร้านอาหารหรือภัตตาคาร	12	9.2
สถานที่ท่องเที่ยว	15	11.5
โรงพยาบาล	13	10.0
สถานบันเทิง	18	13.8
โรงแรม	47	36.2
สถานีบริการน้ำมัน	4	3.1
ต่างประเทศ	8	6.2
การเดินทาง	20	15.4
อื่น ๆ	9	6.9

ตารางที่ 4.12 (ต่อ) จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามมูลค่าในการใช้บัตรเครดิต

มูลค่าการใช้บัตรเครดิต	จำนวน (n = 130)	ร้อยละ
500 – 5,000 บาท	68	43.3
5,000 – 10,000 บาท	30	18.3
10,000 – 20,000 บาท	20	12.7
มากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป	10	6.4
ไม่ระบุ	2	1.3

จากตารางที่ 4.12 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ที่มีบัตรเครดิตนิยมใช้บัตรเครดิตภายในโรงแรมมากที่สุด (ร้อยละ36.2) รองลงมาใช้จ่ายในการเดินทาง (ร้อยละ15.4) ในสถานบันเทิง (ร้อยละ13.8) ในสถานที่ท่องเที่ยว (ร้อยละ11.5) ใช้จ่ายในโรงพยาบาล (ร้อยละ10.0) ใช้จ่ายในต่างประเทศ (ร้อยละ6.2) และใช้จ่ายในเรื่องอื่น ๆ รวมทั้งใช้ในสถานบริการน้ำมัน (ร้อยละ 6.9) และ (ร้อยละ 3.1) มูลค่าการใช้บัตรเครดิต อยู่ที่ 500-5,000 บาท (ร้อยละ43.3) รองลงมา 5,000-10,000 บาท คิด (ร้อยละ18.3) 10,000-20,000 บาท (ร้อยละ12.7) มากกว่า 20000 บาทขึ้นไป (ร้อยละ6.4)

ตารางที่ 4.13 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม ระยะเวลาที่ชำระเงินคืนตามที่ระบุ ในบัตรเครดิต

รายการ	จำนวน (n = 130)	ร้อยละ
ระยะเวลาที่ชำระเงินคืน		
จ่ายครบจำนวนที่ใช้ตามเวลาที่กำหนด	76	58.5
จ่ายตามจำนวนขั้นต่ำตามเวลาที่กำหนด	45	34.6
จ่ายหลังกำหนด	7	5.4
จ่ายหลังกำหนดเป็นประจำ	2	1.5
การจดบันทึกการใช้บัตรเครดิต		
จดบันทึก	64	49.2
ไม่จดบันทึก	36	27.7
จดบันทึกเป็นบางครั้ง	30	23.1

จากตารางที่ 4.13 พบว่า มีการชำระเงินคืนครบตามเวลาที่กำหนด (ร้อยละ 58.5) มีการจ่ายตามจำนวนขั้นต่ำตามเวลาที่กำหนด (ร้อยละ 34.6) จ่ายหลังกำหนด (ร้อยละ 5.4) และมีผู้ที่จ่ายหลังกำหนดเป็นประจำ (ร้อยละ 1.5) มีผู้ที่จัดบันทึกมากที่สุด (ร้อยละ 49.2) รองลงมาไม่จัดบันทึก (ร้อยละ 27.7) และจัดบันทึกบ้างเป็นบางครั้ง (ร้อยละ 23.1)

ตารางที่ 4.14 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายการที่ใช้จ่ายด้วยบัตรเครดิต

การใช้จ่ายด้วยบัตรเครดิต (กลุ่มตัวอย่างตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	จำนวน (n = 130)	ร้อยละ
ชื่อของใช้ประจำวัน	84	64.6
รับประทานอาหารนอกบ้าน	13	10.0
ใช้เป็นประจำแทนเงินสด	48	36.9
นันทนาการ (การบันเทิง/การกีฬา)	9	6.9
อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีมูลค่าสูง	55	42.3
อื่น ๆ	12	9.2

จากตารางที่ 4.14 พบว่า มีการใช้จ่ายด้วยบัตรเครดิตในเรื่องการซื้อของใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด (ร้อยละ 64.6) ใช้ซื้ออุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีมูลค่าสูง (ร้อยละ 42.3) ใช้เป็นประจำแทนเงินสด (ร้อยละ 36.9) รับประทานอาหารนอกบ้าน (ร้อยละ 10.0) นันทนาการ (การบันเทิง/การกีฬา) (ร้อยละ 6.9)

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยวิธี Enter

ก่อนจะนำตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามมาทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผู้วิจัยได้นำตัวแปรดังกล่าวไปทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้วิธีการวิเคราะห์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation analysis) และพิจารณาจากค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระควรจะมีค่าสูงไม่เกิน 0.70 (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2537 : 89) หากพบว่าคูใดมีค่าสูง อาจจะต้องทำการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระเพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับความเป็นพหุสัมพันธ์ (Multicollinearity) ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เป็นตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

ตัวแปร		X1	X2	X3	X4	X5
1. ครอบครัวยุคที่มีระยะการขยายตัว	(X1)	-				
2. ครอบครัวยุคที่มีระยะอยู่ตัวและระยะหดตัว	(X2)	-.369*	-			
3. การดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	(X3)	-.005	.059	-		
4. รายได้ของครอบครัวต่อเดือน	(X4)	-.020	.165*	.208*	-	
5. การวางแผนและการควบคุมค่าใช้จ่ายของครอบครัว	(X4)	-.094	.057	.477*	.114*	-
5. ค่าใช้จ่ายประจำเฉลี่ยต่อเดือน	(Y1)	.036	-.057	-.165*	-.248*	-.134*
6. ค่าใช้จ่ายไม่ประจำเฉลี่ยต่อเดือน	(Y2)	-.037	-.033	-.118*	-.233*	-.111*
7. ค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต	(Y3)	.018	.025	-.064	-.155*	.027*
8. ค่าใช้จ่ายและไม่ประจำด้วยเงินสด	(Y4)	.013	-.054	-.167*	-.259*	-.102*

จากตารางที่ 4.15 พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมด มีค่าตั้งแต่ -.005 ถึง .477 ซึ่งกล่าวได้ว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดไม่เกิดปัญหาพหุสัมพันธ์ (Multicollinearity) ตัวแปรอิสระทุกตัวสามารถนำมาเข้าวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้

ตารางที่ 4.16 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายประจำเฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวข้าราชการครู

ตัวแปร	B	Beta	t	P-value
1. ครอบครัวยุคที่มีระยะการขยายตัว	-2064.272	-.069	-1.409	.160
2. ครอบครัวยุคที่มีระยะอยู่ตัวและระยะหดตัว	967.277	.031	.632	.528
3. การดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	53.224	.036	.697	.486
4. รายได้ของครอบครัวต่อเดือน	.319	.490	10.429*	.000
5. การวางแผนและการควบคุมค่าใช้จ่ายของครอบครัว	-234.388	-.158	-3.083*	.002

R = .517, R² = .267, F = 26.178, P-value = .000

จากตารางที่ 4.16 พบว่า เมื่อพิจารณาโดยรวม ตัวแปรอิสระทุกตัวร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของค่าใช้จ่ายประจำเดือนของครอบครัวข้าราชการครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดย ค่าความสัมพันธ์พหุคูณ (R) มีค่าเท่ากับ .517 และค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) มีค่าเท่ากับ .267 ซึ่งแสดงว่าตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 26.7 และเมื่อพิจารณาเป็นรายตัวแปรแล้ว ปรากฏผลดังนี้

ตัวแปรที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายประจำเดือนมากที่สุด คือ รายได้ของครอบครัวต่อเดือน (Beta = .490) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าใช้จ่ายประจำเดือน แสดงว่ารายได้ของครอบครัวต่อเดือนเพิ่มขึ้น มีผลทำให้ค่าใช้จ่ายประจำเดือนเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรที่มีความสำคัญรองลงมาคือการดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง (Beta = -.036) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าใช้จ่ายประจำเดือน แสดงว่าครอบครัวที่มีการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายประจำเดือนลดลง ครอบครัวที่มีระยะอยู่ตัวและระยะหยดตัว (Beta = .031) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าใช้จ่ายประจำเดือน แสดงว่าครอบครัวที่มีระยะอยู่ตัวและระยะหยดตัวมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายประจำเดือนเพิ่มขึ้น ส่วนครอบครัวที่มีระยะการขยายตัว (Beta = -.069) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าใช้จ่ายประจำเดือน แสดงว่าครอบครัวที่มีระยะการขยายตัวมีผลทำให้มีค่าใช้จ่ายประจำเดือนลดลงและการวางแผนและการควบคุมค่าใช้จ่ายของครอบครัว (Beta = -.158) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าใช้จ่ายประจำเดือน แสดงว่าครอบครัวที่มีการวางแผนและการควบคุมค่าใช้จ่ายมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายประจำเดือนลดลง

ตารางที่ 4.17 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายไม่ประจำเดือนต่อเดือนของครอบครัวข้าราชการครู

ตัวแปร	B	Beta	t	P-value
1. ครอบครัวที่มีระยะการขยายตัว	797.240	.060	1.093	.275
2. ครอบครัวที่มีระยะอยู่ตัวและระยะหยดตัว	-49.334	-.004	-.067	.947
3. การดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	-75.069	-.117	-2.001*	.046
4. รายได้ของครอบครัวต่อเดือน	.093	.318	6.051*	.000
5. การวางแผนและการควบคุมค่าใช้จ่ายของครอบครัว	70.533	.107	1.833	.068

R = .330, $R^2 = .109$, F = 8.453, P-value = .000

จากตารางที่ 4.17 พบว่า เมื่อพิจารณาโดยรวม ตัวแปรอิสระทุกตัวร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของค่าใช้จ่ายไม่ประจำต่อเดือนของครอบครัวข้าราชการครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าความสัมพันธ์พหุคูณ (R) มีค่าเท่ากับ .330 และค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) มีค่าเท่ากับ .109 ซึ่งแสดงว่าตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 10.9 และเมื่อพิจารณาเป็นรายตัวแปรแล้ว ปรากฏผลดังนี้

ตัวแปรที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายไม่ประจำเฉลี่ยต่อเดือนมากที่สุด คือ รายได้ของครอบครัวต่อเดือน ($Beta = -.228$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าใช้จ่ายไม่ประจำเฉลี่ยต่อเดือน แสดงว่ารายได้ของครอบครัวต่อเดือนมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายไม่ประจำต่อเดือนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรที่มีความสำคัญรองลงมาคือ ครอบครัวที่มีการวางแผนและการควบคุมค่าใช้จ่ายของครอบครัว ($Beta = .107$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าใช้จ่ายไม่ประจำเฉลี่ยต่อเดือน แสดงว่าครอบครัวที่มีวางแผนและการควบคุมค่าใช้จ่ายมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายไม่ประจำเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น ครอบครัวที่มีระยะขยายตัว ($Beta = -.060$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าใช้จ่ายไม่ประจำเฉลี่ยต่อเดือน แสดงว่าครอบครัวที่มีระยะการขยายตัวมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายไม่ประจำเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น ส่วนการดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ($Beta = -.117$) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าใช้จ่ายไม่ประจำเฉลี่ยต่อเดือน แสดงว่าครอบครัวที่มีการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายไม่ประจำต่อเดือนลดลง และครอบครัวที่มีระยะอยู่ตัวและระยะหดตัว ($Beta = -.006$) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าใช้จ่ายไม่ประจำเฉลี่ยต่อเดือน แสดงว่าครอบครัวที่มีระยะอยู่ตัวและระยะหดตัวมีผลทำให้มีค่าใช้จ่ายไม่ประจำเฉลี่ยต่อเดือนลดลง

ตารางที่ 4.18 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตของครอบครัวข้าราชการครู

ตัวแปร	B	Beta	t	P-value
1. ครอบครัวที่มีระยะการขยายตัว	-807.793	-.064	-1.144	.254
2. ครอบครัวที่มีระยะอยู่ตัวและระยะหดตัว	1209.597	.092	1.634	.103
3. การดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	-11.912	-.019	-.324	.746
4. รายได้ของครอบครัวต่อเดือน	.041	.157	.955*	.003
5. การวางแผนและการควบคุมค่าใช้จ่ายของครอบครัว	-15.280	-.024	-.416	.678

$R = .212, R^2 = .045, F = 3.401, P\text{-value} = .005$

จากตารางที่ 4.18 พบว่า เมื่อพิจารณาโดยรวม ตัวแปรอิสระทุกตัวร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตของครอบครัวข้าราชการครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าความสัมพันธ์พหุคูณ (R) มีค่าเท่ากับ .212 และค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) มีค่าเท่ากับ .045 ซึ่งแสดงว่าตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 4.5 และเมื่อพิจารณาเป็นรายตัวแปรแล้ว ปรากฏผลดังนี้

ตัวแปรที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตมากที่สุด คือ รายได้ของครอบครัวต่อเดือน (Beta = .157) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต แสดงว่ารายได้ของครอบครัวต่อเดือนมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายประจำต่อเดือนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรที่มีความสำคัญรองลงมาคือ ครอบครัวที่มีระยะอยู่ตัวและระยะหยดตัว (Beta = .092) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต แสดงว่าครอบครัวที่มีระยะอยู่ตัวและระยะหยดตัวมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตเพิ่มขึ้น ส่วนครอบครัวที่มีระยะการขยายตัว (Beta = .064) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต แสดงว่าครอบครัวที่มีระยะการขยายตัวมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตลดลง การวางแผนและการควบคุมค่าใช้จ่ายของครอบครัว (Beta = -.024) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต แสดงว่าครอบครัวที่มีการวางแผนและการควบคุมค่าใช้จ่ายของครอบครัว มีผลทำให้มีค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตลดลง และการดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง (Beta = -.019) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต แสดงว่าครอบครัวที่มีการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายประจำต่อเดือนลดลง

ตารางที่ 4.19 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำด้วยเงินสดของครอบครัวข้าราชการครู

ตัวแปร	B	Beta	t	P-value
1. ครอบครัวที่มีระยะการขยายตัว	-1426.407	-.043	-8.68	.386
2. ครอบครัวที่มีระยะอยู่ตัวและระยะหยดตัว	167.435	.005	.098	.922
3. การดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	-20.530	-.013	-.240	.811
4. รายได้ของครอบครัวต่อเดือน	.361	.501	10.540*	.000
5. การวางแผนและการควบคุมค่าใช้จ่ายของครอบครัว	-131.636	-.080	-1.545	.123

R = .502, $R^2 = .252$, F = 24.185, P-value = .000

จากตารางที่ 4.19 พบว่า เมื่อพิจารณาโดยรวม ตัวแปรอิสระทุกตัวร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำด้วยเงินสดของครอบครัวข้าราชการครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าความสัมพันธ์พหุคูณ (R) มีค่าเท่ากับ .502 และค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) มีค่าเท่ากับ .252 ซึ่งแสดงว่าตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 25.2 และเมื่อพิจารณาเป็นรายตัวแปรแล้ว ปรากฏผลดังนี้

ตัวแปรที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำด้วยเงินสดมากที่สุด คือ รายได้ของครอบครัวต่อเดือน ($Beta = .501$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำด้วยเงินสด แสดงว่ารายได้ของครอบครัวต่อเดือน มีผลทำให้ค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำด้วยเงินสดเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรที่มีความสำคัญรองลงมาคือ ครอบครัวที่มีระยะอยู่ตัวและระยะหยดตัว ($Beta = .005$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำด้วยเงินสด แสดงว่าครอบครัวที่มีระยะอยู่ตัวและระยะหยดตัวมีผลทำให้มีค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำด้วยเงินสดเพิ่มขึ้น ส่วนการวางแผนและการควบคุมค่าใช้จ่ายของครอบครัว ($Beta = -.080$) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำด้วยเงินสด แสดงว่าครอบครัวที่มีการวางแผนและการควบคุมค่าใช้จ่ายมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำด้วยเงินสดลดลง ส่วนครอบครัวที่มีระยะการขยายตัว ($Beta = -.043$) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำด้วยเงินสด แสดงว่าครอบครัวที่มีระยะการขยายตัวมีผลทำให้มีค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำด้วยเงินสดลดลง และการดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ($Beta = -.013$) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำด้วยเงินสด แสดงว่าครอบครัวที่มีการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำด้วยเงินสดลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ครอบครัวข้าราชการครูมีความจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อเลี้ยงดูสมาชิกให้เจริญเติบโต การที่ข้าราชการครูมีหนี้สินและค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอจนต้องกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เช่น สร้างที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้า ซ่อมแซมของเครื่องใช้เพื่ออำนวยความสะดวก ซึ่งการจัดการการเงินที่ดีครอบครัวจะต้องมีการวางแผนและการควบคุมการใช้จ่าย การหารายได้ และการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จะได้ไม่เกิดปัญหาหนี้สินตามมา จึงเป็นสาเหตุสำคัญในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. สรุปการวิจัย
 - 1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย
 - 1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย
 - 1.3 ผลการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ
 - 3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้
 - 3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.1.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดศรีสะเกษ
- 1.1.2 เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดศรีสะเกษ

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ในการศึกษาครั้งนี้คือครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ ช่วงชั้นที่1-2 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 8,788 ครอบครัว ประกอบด้วย

การศึกษาขั้นพื้นฐาน เขต 1	มีครอบครัวข้าราชการครูจำนวน 2,843 ครอบครัว
การศึกษาขั้นพื้นฐาน เขต 2	มีครอบครัวข้าราชการครูจำนวน 1,976 ครอบครัว
การศึกษาขั้นพื้นฐาน เขต 3	มีครอบครัวข้าราชการครูจำนวน 2,256 ครอบครัว
การศึกษาขั้นพื้นฐาน เขต 4	มีครอบครัวข้าราชการครูจำนวน 1,713 ครอบครัว
รวม	8,788 ครอบครัว

กลุ่มตัวอย่าง คือครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ เป็นผู้ให้ข้อมูล จำนวน 390 คนกลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multistage random sampling)

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลของครอบครัวเกี่ยวกับ เพศ อายุ รายได้ของครอบครัว สถานภาพ วงจรชีวิตครอบครัว เป็นลักษณะคำถามแบบให้เลือกตอบจากตัวเลือกที่กำหนดให้ และเติมคำลงในช่องว่าง

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต สาเหตุที่ใช้บัตรเครดิต สถานที่ใช้และมูลค่าของการใช้บัตรเครดิต เป็นลักษณะคำถามที่มีตัวเลือกให้เลือกตอบและตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการวางแผนและการควบคุมการใช้จ่ายของครอบครัว เป็นลักษณะคำถามแบบตรวจสอบการวัดระดับการปฏิบัติ 4 ระดับคือ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติบ่อยครั้ง ปฏิบัติน้อย และไม่ได้ปฏิบัติ จำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวเกี่ยวกับ ปริมาณการใช้จ่าย การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต การใช้จ่ายด้วยเงินสด ปัญหาการเงินของครอบครัว การใช้จ่ายเกี่ยวกับ อุปโภค บริโภค เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม สุขภาพร่างกาย และการนันทนาการครอบครัว เป็นลักษณะคำถามแบบให้เลือกตอบจากตัวเลือกที่กำหนดให้ และเติมคำลงในช่องว่าง

ตอนที่ 5 เป็นคำถามเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงลักษณะคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) แบบ 5 ตัวเลือก แนวทางการใช้ชีวิตประจำวัน และการสร้างภูมิคุ้มกันกับครอบครัว ให้เติมเครื่องหมายลงในช่องว่างเกี่ยวกับความถี่ที่ปฏิบัติในเรื่องนั้น ๆ จากมากไปหาน้อย จำนวน 15 ข้อ

แบบสอบถามชุดนี้ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาจำนวน 3 คนเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 20 ราย ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างแต่มีลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้จริง ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามเกี่ยวกับการวางแผนและการควบคุมการใช้จ่ายของครอบครัว 8.5 และความเที่ยงของแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง 8.5

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการส่งแบบสอบถามและเก็บรวบรวมเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองโดยมีการติดต่อเจ้าหน้าที่ทางมหาวิทยาลัยแจ้งความจำนงมายังคณะมนุษยนิเวศศาสตร์ให้จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้อำนวยการแต่ละโรงเรียนที่สุ่มเลือกแล้ว ขอความอนุเคราะห์ให้ทางโรงเรียนกรอกแบบสอบถามและนัดวัน เวลาเก็บแบบสอบถาม กรณีที่แบบสอบถามได้ยังไม่ครบจะขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ธุรการให้รวบรวมอีกจนได้ครบจำนวนผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปจำนวน 450 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์คืนมา 390 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 86.60 และนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และสถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยวิธี Enter

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู พบว่าเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเพศหญิง ร้อยละ 65.9 ส่วนเพศชาย ร้อยละ 34.1 ข้าราชการครูมีอายุระหว่าง 30-40 ปีมากที่สุดร้อยละ 38.7 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 30.8 ช่วงอายุระหว่าง 51-60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 21.8 และอายุต่ำกว่า 30 ปี มีจำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 8.7 มีวุฒิการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 62.1 วุฒิการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโท ร้อยละ 34.9 และต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 3.1 ได้ปฏิบัติราชการมาแล้ว 11-20 ปีมีจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 33.3

ปฏิบัติราชการมาแล้ว 21-30 ปี ร้อยละ 27.4 ปฏิบัติราชการ 31 ปีขึ้นไป ร้อยละ 23.8 และปฏิบัติราชการ มาต่ำกว่า 11 ปี ร้อยละ 15.4 ส่วนมากข้าราชการครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างดำรงตำแหน่งเป็นครูชำนาญการ และ ครูชำนาญการพิเศษในจำนวนใกล้เคียงกัน โดยคิดเป็นร้อยละ 35.6 และ 35.1 รองลงมาดำรง ตำแหน่ง ครูค.1 ร้อยละ 19.5 และครูผู้ช่วยมีจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 9.2 ส่วนสถานภาพของ ครอบครัว อยู่ร่วมกันมากที่สุดร้อยละ 90.3 แยกกันอยู่ ร้อยละ 4.1 และหม้าย/อยู่ร้างร้อยละ 3.8

1.3.2 ข้อมูลปัจจัยด้านครอบครัว ครอบครัวข้าราชการครูมีวงจรชีวิตครอบครัว ในระยะเริ่มต้นมากที่สุดร้อยละ 43.3 รองลงมาอยู่ใน ระยะครอบครัวขยายร้อยละ 26.9 ระยะ ครอบครัวอยู่ตัวและ ระยะครอบครัวหด ร้อยละ 23.8 ครอบครัว มีการดำเนินชีวิตของครอบครัว ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.3 ระดับปานกลาง ร้อยละ 29.2 และระดับน้อยร้อยละ 0.5 ข้าราชการครูมีระดับรายได้มากที่สุดอยู่ที่ระหว่าง 21,000-40,000 บาท ร้อยละ 37.9 รองลงมามีรายได้ระหว่าง 41,000-60,000 บาท ร้อยละ 29.0 รายได้ต่ำกว่า 20,000 บาท ร้อยละ 16.7 รายได้ 60,000 บาท ขึ้นไป ร้อยละ 16.5 และพบว่า การปฏิบัติกิจกรรมการ วางแผนและการควบคุมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูกลุ่มตัวอย่าง มีการวางแผนและ การควบคุมการใช้จ่าย ส่วนใหญ่อยู่ใน ระดับปานกลางร้อยละ 72.1 รองลงมา ระดับน้อย ร้อยละ 20.3 และระดับมากร้อยละ 7.7

1.3.3 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัว ข้าราชการครูมีรายจ่าย ประจำ น้อยกว่า 10,000 บาท จำนวนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 34.9 รองลงมา 10,001 – 20,000 บาท ร้อยละ 34.4 ส่วนรายจ่ายไม่ประจำจำนวนสูงสุด น้อยกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 9.7 รองลงมา 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 23.1 รายจ่ายด้วยเงินสดทั้งประจำและไม่ประจำ จำนวนสูงสุดคือ 10,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมาน้อยกว่า 10,000 บาท และรายจ่ายด้วย บัตรเครดิต น้อยกว่า 5,000 บาท จำนวนที่สูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 19.2 รองลงมา 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 9.2

สำหรับพฤติกรรมการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต พบว่าข้าราชการครูที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีการใช้จ่ายบัตรเครดิตร้อยละ 66.7 และมีการใช้จ่ายบัตรเครดิตร้อยละ 33.3 ครอบครัว มีบัตรเครดิตจำนวน 1 ใบมากที่สุด ร้อยละ 12.6 รองลงมา 2 ใบ ร้อยละ 10.5 จำนวน 3 ใบ ร้อยละ 5.6 จำนวน 5 ใบ ร้อยละ 2.6 และ 4 ใบ ร้อยละ 2.1 สาเหตุที่ใช้บัตรเครดิตเพราะสามารถ ซื้อ สินค้า/บริการ ได้ก่อนแล้วชำระเงินภายหลังมีจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 63.8 รองลงมาคิดว่า สามารถผ่อนชำระค่าใช้จ่ายได้ ร้อยละ 60.8 มีความสะดวกและปลอดภัยไม่ต้องพกเงินสดมาก ร้อยละ 59.2 และถอนเงินจากตู้ ATM ได้ ร้อยละ 36.2

พฤติกรรมในการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตในเรื่องของอุปโภค บริโภคมีมากที่สุดคือ ร้อยละ 69.2 รองลงมาใช้จ่ายในเรื่องเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม ร้อยละ 45.4 ใช้จ่ายในสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ร้อยละ 41.5 ใช้จ่ายในสินค้าฟุ่มเฟือย ร้อยละ 24.6 เรื่องสาธารณูปโภค ร้อยละ 20.8 เรื่องนันทนาการการพักผ่อน ร้อยละ 10.0 และอื่น ๆ ร้อยละ 7.7

สถานที่ที่ใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ที่มีบัตรเครดิตนิยมใช้จ่ายบัตรเครดิตภายในโรงแรมมากที่สุด ร้อยละ 36.2 รองลงมาใช้จ่ายในการเดินทาง ร้อยละ 15.4 ในสถานบันเทิง ร้อยละ 13.8 ในสถานที่ท่องเที่ยว ร้อยละ 11.5 ใช้จ่ายในโรงพยาบาล ร้อยละ 10.0 ใช้จ่ายในต่างประเทศ ร้อยละ 6.2 และใช้จ่ายในเรื่องอื่น ๆ รวมทั้งใช้ในปั้มน้ำมัน ร้อยละ 6.9 และ ร้อยละ 3.1

การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตของครอบครัวกลุ่มตัวอย่างในแต่ละเดือนพบว่าการใช้จ่ายมากที่สุด อยู่ระหว่าง 500-5,000 บาท ร้อยละ 43.3 รองลงมา 5,000-10,000 บาท ร้อยละ 36.3 10,000 - 20,000 บาท ร้อยละ 12.7 มากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 6.4

ระยะเวลาที่ชำระเงินคืนของครอบครัวกลุ่มตัวอย่างในแต่ละเดือนพบว่า ส่วนใหญ่มีการชำระเงินคืนครบตามเวลาที่กำหนด ร้อยละ 58.5 รองลงมา มีการจ่ายตามจำนวนขั้นต่ำตามเวลาที่กำหนด ร้อยละ 34.6 มีครอบครัวที่จ่ายหลังกำหนด ร้อยละ 5.4 และมีครอบครัวที่จ่ายหลังกำหนดเป็นประจำ ร้อยละ 1.5 ในจำนวนนี้ มีผู้ที่จดบันทึก ร้อยละ 49.2 รองลงมา ไม่จดบันทึก ร้อยละ 27.7 และจดบันทึกบ้างเป็นบางครั้ง ร้อยละ 23.1

การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตของครอบครัวกลุ่มตัวอย่างพบว่าส่วนใหญ่มีการใช้จ่ายด้วยบัตรเครดิตในเรื่องการซื้อของใช้ในชีวิตประจำวัน ร้อยละ 64.6 รองลงมา ใช้ซื้ออุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 42.3 ใช้เป็นประจำแทนเงินสด ร้อยละ 36.9 รับประทานอาหารนอกบ้าน ร้อยละ 10.0 และ นันทนาการ (การบันเทิง/การกีฬา) ร้อยละ 6.9

1.3.4 อิทธิพลของปัจจัยด้านครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมการใช้จ่าย

ปัจจัยที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายประจำเฉลี่ยต่อเดือนมากที่สุด คือ รายได้ของครอบครัวต่อเดือน ($Beta = .490$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าใช้จ่ายประจำเฉลี่ยต่อเดือน แสดงว่า รายได้ของครอบครัวต่อเดือน มีผลทำให้ค่าใช้จ่ายประจำเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรที่มีความสำคัญรองลงมาคือการดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ($Beta = -.036$) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าใช้จ่ายประจำเฉลี่ยต่อเดือน แสดงว่า ครอบครัวที่มีการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายประจำต่อเดือนลดลง

ปัจจัยที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายไม่ประจำเฉลี่ยต่อเดือนมากที่สุด คือ รายได้ของครอบครัวต่อเดือน ($Beta = -.228$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าใช้จ่ายไม่ประจำเฉลี่ยต่อเดือน แสดงว่ารายได้ของครอบครัวต่อเดือนมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายไม่ประจำต่อเดือนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรที่มีความสำคัญรองลงมาคือ ครอบครัวที่มีการวางแผนและการควบคุมค่าใช้จ่ายของครอบครัว ($Beta = .107$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าใช้จ่ายไม่ประจำเฉลี่ยต่อเดือน แสดงว่าครอบครัวที่มีวางแผนและการควบคุมค่าใช้จ่ายมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายไม่ประจำเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น

ปัจจัยที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตมากที่สุด คือ รายได้ของครอบครัวต่อเดือน ($Beta = .157$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต แสดงว่ารายได้ของครอบครัวต่อเดือนมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรที่มีความสำคัญรองลงมาคือ ครอบครัวที่มีระยะอยู่ตัวและระยะหัดตัว ($Beta = .092$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต แสดงว่าครอบครัวที่มีระยะอยู่ตัวและระยะหัดตัวมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตเพิ่มขึ้น

ปัจจัยที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำด้วยเงินสดมากที่สุด คือ รายได้ของครอบครัวต่อเดือน ($Beta = .501$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำด้วยเงินสด แสดงว่ารายได้ของครอบครัวต่อเดือน มีผลทำให้ค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำด้วยเงินสดเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรที่มีความสำคัญรองลงมาคือ ครอบครัวที่มีระยะอยู่ตัวและระยะหัดตัว ($Beta = .005$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำด้วยเงินสด แสดงว่าครอบครัวที่มีระยะอยู่ตัวและระยะหัดตัวมีผลทำให้มีค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำด้วยเงินสดเพิ่มขึ้น

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่กล่าวมามีประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

2.1 พฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ

พบว่า ครอบครัวข้าราชการครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่วงจรชีวิตครอบครัวข้าราชการครูมีวงจรชีวิตครอบครัวในระยะเริ่มต้นและระยะครอบครัวขยาย ระยะครอบครัวเพิ่งแต่งงานใหม่ยังไม่มีบุตร ในช่วงนี้ความจำเป็นในการใช้เงินของครอบครัวยังมีในระยะนี้เป็นโอกาสดีที่จะซื้อหาของใช้จำเป็นสำหรับครอบครัวและเก็บออมไว้สำหรับยามฉุกเฉิน และบางครอบครัวเป็นระยะครอบครัวขยายวัยรุ่น ระยะนี้ครอบครัวต้องมีภาระการใช้จ่ายสูง ขณะเดียวกัน

ความสามารถในการหารายได้ของครอบครัวในช่วงนี้ก็จะสูงไปด้วย สุขใจ น้ำผุด (2539:11-12) เช่นเดียวกับการศึกษาของ เกษรา มานันตพงศ์ (2546) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (R.I.T.) ภาคเหนือ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการรายได้ของครอบครัวคือวงจรชีวิตครอบครัวแต่ละระยะ รวมทั้งจำนวนสมาชิกในครอบครัว เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการรายได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุขใจ น้ำผุด (2543 : 12) กล่าวว่าจำนวนสมาชิกในครอบครัวยิ่งเพิ่มมากขึ้นเท่าไร ค่าใช้จ่ายก็จะเพิ่มตามไปด้วย โดยเฉพาะครอบครัวที่มีบุตรกำลังศึกษาเล่าเรียนหลายคน ถ้าครอบครัวไหนไม่มีการจัดการรายได้ที่ดีจะทำให้ครอบครัวประสบปัญหาในเรื่องรายได้ไม่พอกับรายจ่าย เช่นเดียวกัน

ระดับรายได้รวมของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ระหว่าง 21,000 - 40,000 บาท มากที่สุดร้อยละ 48.2 ต่ำกว่า 20,000 บาท ร้อยละ 23.5 ดังที่ (คณะกรรมการวิชาเศรษฐศาสตร์เพื่อการดำเนินชีวิตที่ดี 2551:147) กล่าวว่า ผู้ที่เริ่มเข้าทำงานใหม่จะมีรายได้ต่ำ เมื่ออายุมากขึ้นระดับของรายได้จะสูงขึ้นไปตามเวลาและประสบการณ์ ต่อมาเมื่อถึงวัยเกษียณอายุการทำงานระดับรายได้จะลดลงอีก เพราะมีแต่รายได้จากบำเหน็จบำนาญเท่านั้น จึงสรุปได้ว่าในช่วงอายุของคนจะมีระดับรายได้ไม่เท่ากัน ในช่วงอายุน้อยและอายุในวัยเกษียณจะมีรายได้ต่ำกว่าช่วงอายุวัยกลางคน สอดคล้องกับ ชำรงค์คีร์ คิมงคล : (2545) ซึ่งศึกษา การวิเคราะห์พฤติกรรมการออมของข้าราชการในสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม สำหรับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการออม ได้แก่ รายได้ วุฒิการศึกษา ระดับชั้นยศ ขนาดครัวเรือนและจำนวนผู้พึ่งพิงพบว่า ข้าราชการที่มีรายได้มากกว่า คือมีระดับยศและวุฒิทางการศึกษาสูงมีการออมมากกว่าข้าราชการที่มีรายได้น้อย และวุฒิการศึกษา และระดับยศต่ำ นอกจากนั้นครอบครัวที่มีจำนวนผู้พึ่งพิงมากทำให้มีการออมน้อยลงด้วย ข้าราชการส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายของการออมเพื่อไว้ใช้จ่ายยามเจ็บป่วยและเพื่อไว้ใช้สำหรับยามฉุกเฉิน

การดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในด้านคุณธรรมมีการปลูกฝังเกี่ยวกับค่านิยมและความคิดให้สมาชิกในครอบครัว รู้จักการช่วยเหลือต่อเพื่อนในสังคมเดียวกัน เช่นเดียวกับการศึกษาของ กรรณิการ์ ชิใจงาม (2542) ศึกษาค่านิยมในการดำเนินชีวิตของครูสังกัดกรมสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่าค่านิยมในการดำเนินชีวิตจะแตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา / ค่านิยมในการดำเนินชีวิตด้านวิถีปฏิบัติของครู ได้แก่ ความกตัญญูรู้คุณ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ตามลำดับ จะแตกต่างกันก็ค่านิยมในการดำเนินชีวิตด้านจุดหมายปลายทางชีวิตของครูไม่แตกต่างกัน ได้แก่ ความสุขในชีวิตครอบครัว ความสงบสุขทางใจ การมีมิตรที่ดีตามลำดับ เมื่อจำแนกตามสถานภาพสมรสคือ เพศ อายุ ประสบการณ์ในอาชีพครูและภูมิสำเนา การดำเนินชีวิตของครูจะแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรสและภูมิสำเนา ค่านิยมในการดำเนินชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดำเนินชีวิตของครู

สำหรับแนวทางการจัดการรายได้และรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น พูนศิริ วัจนะภูมิ สุชาติ สถาวรวงศ์ และ สุกมาส อังศุโชติ (2552) ศึกษาการจัดการรายได้และรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าครอบครัวข้าราชการครูต้องมีความประหยัด อุดม ไม่ฟุ่มเฟือย จ่ายอย่างรู้คุณค่า พออยู่พอกิน คำนึงถึงควมมีเหตุผลในการใช้จ่ายและการลงทุน มีการดำเนินชีวิตโดยมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองทั้งการมีภูมิปัญญาและการมีภูมิธรรม โดยเฉพาะการระมัดระวังในการใช้จ่าย ชื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน และแบ่งปัน รวมทั้งเตรียมตัวให้พร้อมที่จะเผชิญผลกระทบต่อครอบครัวโดยการออมเงิน การทำประกันชีวิต การเป็นสมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์

การวางแผนและการควบคุมการใช้จ่ายของครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง

โดยหัวหน้าครอบครัวได้ปลูกฝังสมาชิกใน ครอบครัวรู้จักการออมเพื่อเป็นพื้นฐานในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ครอบครัวยังมีการจัดสรรเงินค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า เป็นต้นในแต่ละเดือน ครอบครัวมีการกำหนดเป้าหมายในการใช้จ่ายเงินในแต่ละเดือน สำหรับงานวิจัยของ สามารถ เดชะวงศ์ (2545) ที่ศึกษาค่านิยมและพฤติกรรมในการดำรงชีวิตของข้าราชการ จำนวน 12 ราย โดยสุ่มตัวอย่างจากข้าราชการครูที่มีหนี้สินจำนวน 50 ราย พบว่า ในส่วนของพฤติกรรมการดำรงชีวิตของข้าราชการครูที่มีหนี้สิน มีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไป ในหลายลักษณะ โดยมีลักษณะที่จะพยายามที่จะแสวงหารายได้มาจุนเจือตนเองและครอบครัว แม้ว่าข้าราชการครูที่ประกอบอาชีพเสริมจะรู้สึกเหน็ดเหนื่อยต่อการทำอาชีพเสริมก็ยังคงดำเนินต่อไป เพราะมีค่าใช้จ่ายมากและมีหนี้สินกับสถาบันการเงินมาก เมื่อถูกหักเงินกู้ หนี้ ที่จ่ายแล้วเงินเดือนเหลือรับสุทธิไม่มากนัก และไม่พอกับค่าใช้จ่ายประจำวันตลอดทั้งเดือน ดังนั้นจึงต้องมีวางแผนและการควบคุมการใช้จ่ายของครอบครัวเพื่อลดการเกิดปัญหาหนี้สินตามมา

1.2 พฤติกรรมในการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตของครอบครัวข้าราชการครู

พฤติกรรมการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าข้าราชการครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีการใช้จ่ายบัตรเครดิตร้อยละ 66.7 มีการใช้จ่ายบัตรเครดิตมีเพียงร้อยละ 33.3 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการใช้บัตรเครดิตมีข้อจำกัด (รายงานสถานการณ์บัตรเครดิตในปี 2547 ธนาคารแห่งประเทศไทย กรุงเทพฯธุรกิจ 2547) ได้ตั้งเกณฑ์ผู้ขอบัตรจะต้องมีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 15,000 บาท ซึ่งข้าราชการครูบางรายอาจมีรายได้ไม่ตรงตามเกณฑ์ที่ธนาคารกำหนดไว้ และกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้อยู่อาศัยอยู่นอกเมืองจึงมีความสะดวกในการใช้จ่ายด้วยเงินสดมากกว่า ครอบครัวที่มีการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตส่วนใหญ่จะมีบัตรเครดิตจำนวน 1-2 ใบ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตในเรื่องของอุปโภค บริโภคมีมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพงษ์ ไทรงาม (2544) ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและการใช้จ่ายของข้าราชการในกองพลทหารราบที่ 9 ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างนายทหารชั้นสัญญาบัตรกับนายทหาร

ชั้นประทวน พบว่านายทหารชั้นสัญญาบัตรและ นายทหารชั้นประทวนมีค่าใช้จ่ายด้านอาหารมากที่สุด เพราะอาหารเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อการดำรงชีวิต บางครอบครัวใช้จ่ายเงิน ที่หามาได้เป็นค่าอาหารในสัดส่วนที่สูง หรือเมื่อเปรียบเทียบกับรายจ่ายอื่นอาจพบว่ามีสัดส่วนสูงที่สุด วรรณิชนภาสถิตย์ (2545 : 97) ส่วนสาเหตุที่ใช้บัตรเครดิตเพราะสามารถซื้อสินค้า/บริการได้ก่อนแล้วชำระเงินภายหลังดังที่ ปิยะฉัตร รัตนวิบูลย์ (2542 :28 – 35) กล่าวว่า บัตรเครดิตหรือการให้สินเชื่อเพื่อการบริโภคในการซื้อสินค้าและบริการการขายสินค้าผ่อนชำระเป็นการกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายมากขึ้น โดยการซื้อสินค้าแล้วนำไปใช้ก่อนได้โดยยอมชำระ ค่าซื้อสินค้าในภายหลัง สถานที่ที่นิยมใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต เช่น ภายในโรงแรม การเดินทาง สถานบันเทิง สถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้นพบว่ามีค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตเฉลี่ย 5,000 - 10,000 บาท ต่อเดือน ส่วนใหญ่ มีการชำระเงินคืนครบตามเวลาที่กำหนด และบางส่วนมีการจ่ายตามจำนวนขั้นต่ำตามเวลาที่กำหนด มีครอบครัวที่จ่ายหลังกำหนด และมีครอบครัวที่จ่ายหลังกำหนดเป็นประจำ มีไม่มากในจำนวนนี้ส่วนใหญ่ จะจดบันทึกการใช้จ่าย บางคนจะ ไม่มีการจดบันทึก และจดบันทึกบ้างเป็นบางครั้ง นอกจากนี้มีการใช้จ่ายด้วยบัตรเครดิตในเรื่องการซื้อของใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุดร้อยละ 64.6 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ประเดิม แสนสิงห์ (2547) ซึ่งศึกษา ภาวะหนี้สินของข้าราชการครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ พบว่า สาเหตุของการเป็นหนี้อันดับแรกเกิดจากการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครู

ค่าใช้จ่ายประจำ พบว่า ปัจจัยที่ผลต่อค่าใช้จ่ายประจำ คือรายได้ของครอบครัว ต่อเดือน รายได้ของครอบครัวต่อเดือนที่เพิ่มขึ้นมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายประจำเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มมากขึ้น ด้วย สอดคล้องกับ นงคราญ สมบัติหลาย (2550) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัว ข้าราชการครูสังกัดสถาบันอาชีวศึกษา ภาคเหนือ 3 พบว่า ระดับรายได้ของครอบครัวที่มีรายได้สูงกว่า 40,000 บาท จะมีรายจ่ายสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ค่าใช้จ่ายไม่ประจำ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายไม่ประจำเฉลี่ยต่อเดือนมากที่สุด คือ รายได้ของครอบครัวต่อเดือน แสดงว่ารายได้ของครอบครัวต่อเดือนมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายไม่ประจำต่อเดือนเพิ่มขึ้น ส่วนครอบครัวที่มีระยะอยู่ตัวและระยะหัดมีผลทำให้มีค่าใช้จ่ายไม่ประจำเฉลี่ยต่อเดือนลดลง นั่นเป็นเพราะครอบครัวที่มีระยะอยู่ตัวและระยะหัดตัว เป็นระยะที่ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ตัวมากขึ้นและภาระหนี้สินค่อยๆลดลงจึงมีผลทำให้มีค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำด้วยเงินลดลงตามไปด้วยสอดคล้องกับ นงคราญ สมบัติหลาย (2550) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสถาบันอาชีวศึกษา ภาคเหนือ 3 พบว่า ครอบครัวอยู่ตัว และครอบครัวเริ่มต้นจะมีรายจ่ายน้อยกว่าครอบครัวขยายตัว

ค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต พบว่า ปัจจัยที่ผลต่อการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต คือรายได้ของครอบครัวต่อเดือนที่เพิ่มขึ้นมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตเพิ่มขึ้นเนื่องจากการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตมีข้อดีคั้งที่ ศิรินุช อินละคร (2548:53) ได้กล่าวไว้ว่าการใช้บัตรเครดิตสะดวกในการควบคุมค่าใช้จ่าย เนื่องจากผู้ใช้บัตรเครดิตสามารถทราบรายการและยอดการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตของตนในแต่ละเดือนได้ โดยดูจากใบแจ้งยอดการซื้อสินค้าหรือบริการที่ใช้บัตรเครดิตของตนในแต่ละเดือนได้ นอกจากนี้ผู้ใช้บัตรเครดิตจะใช้จ่ายบัตรเครดิตในการซื้อสินค้าหรือบริการได้แล้วบัตรเครดิตบางใบมีการเสนอสถิติพิเศษต่าง ๆ ให้แก่ผู้ใช้บัตรเครดิตด้วย เช่น หากผู้ใช้บัตรเครดิตซื้อสินค้าหรือบริการแล้วจะให้คะแนนสะสมตามจำนวนเงินที่ซื้อสินค้าและเมื่อสะสมคะแนนได้ตามกำหนดจะได้รับของรางวัล หรือหากใช้บัตรเครดิตซื้อสินค้าหรือบริการในร้านค้าต่าง ๆ ที่กำหนดจะได้รับส่วนลด เป็นต้น

ค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำด้วยเงินสดพบว่า ปัจจัยที่ผลต่อค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำมากที่สุด คือ รายได้ของครอบครัวต่อเดือนเพิ่มขึ้นมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำด้วยเงินสดเพิ่มขึ้น ส่วนครอบครัวที่มีระยะการขยายตัว มีผลทำให้มีค่าใช้จ่ายประจำและไม่ประจำด้วยเงินสดลดลง สอดคล้องกับ จิตตินันท์ เชนะคุปต์ (2545: 10) ได้อธิบายระยะของวงจรชีวิตครอบครัวไว้ว่า ระยะครอบครัวขยายตัวเป็นระยะครอบครัวมีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นในครอบครัว นับเป็นระยะของวงจรชีวิตครอบครัวที่ยาวนานและยาวนานกว่าระยะอื่น ส่วนระยะครอบครัวอยู่ตัวหรือเรียกได้ว่าเริ่มหดตัวเป็นระยะที่บุตรคนแรกเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น หรือมีอายุประมาณ 20 ปีขึ้นไป บุตรมักแยกตัวออกจากบ้านเพื่อประกอบอาชีพหารายได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาการเงินของพ่อแม่อีกต่อไป เป็นการแบ่งเบาภาระทางการเงินของครอบครัวและยังอาจส่งเงินจากรายได้ที่ได้รับมาจุนเจือครอบครัวเพื่อตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่ ถือได้ว่าเป็นระยะที่ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ตัวมากขึ้นและภาระหนี้สินค่อย ๆ ลดลง

2.4 การดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ครอบครัวข้าราชการครูมีที่อยู่อาศัยเหมาะสมกับสภาพของครอบครัว เมื่อเจอปัญหาอุปสรรคเข้ามาในชีวิตจะใช้สติปัญญาคิดอย่างรอบคอบในการแก้ไขปัญหา สมาชิกในครอบครัวข้าราชการครูมีสุขภาพกายและสุขภาพทางใจที่เข้มแข็ง สมาชิกในครอบครัวได้นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเพิ่มเติมมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนนอกจากนี้ ครอบครัวข้าราชการครูมีการปลูกฝังเกี่ยวกับค่านิยมและความคิดให้สมาชิกในครอบครัว รู้จักการช่วยเหลือต่อเพื่อนในสังคมเดียวกัน สอดคล้องกับ ประหยัด สายวิเชียร (2545 : 98) กล่าวว่าครอบครัวจะมีความสุขในการดำเนินชีวิตให้อยู่กับปัจจุบัน อยู่กับสิ่งที่ครอบครัวมี และสมาชิกมีสุขภาพดี ครอบครัวนั้นต้องปรับตัวสามารถใช้ได้อย่างเหมาะสมอย่างสมดุล นอกจากนี้ครอบครัวที่มีความรักมีความเข้าใจ ตระหนักและรับรู้ในบทบาทหน้าที่ของกันและกัน พร้อมทั้งจะตอบสนอง เมื่อไม่พอใจก็ระงับได้

เมื่อไม่พอใจก็ร่วมกระทำ สื่อสารกันด้วยเหตุและผลร่วมแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยเน้นความสุข ความพอใจของสมาชิกครอบครัวส่วนรวมเป็นเกณฑ์ ผลที่ตามมาคือ พลังความเข้มแข็งของครอบครัวครอบครัวที่มีโครงสร้างและพลังครอบครัวที่พร้อม สมบูรณ์ จะเป็นครอบครัวที่แข็งแรง การตัดสินใจอยู่บนเหตุผล การพัฒนาเปลี่ยนแปลงจะมีความร่วมมือเป็นไปในทิศทางที่ครอบครัววางเป้าหมายไว้

3. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาพบว่าครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวส่วนใหญ่อยู่ในช่วงระยะครอบครัวขยายตัวนับเป็นระยะของวงจรชีวิตครอบครัวที่ยาวนานและยาวนานกว่าระยะอื่น จึงมีการใช้จ่ายในเรื่องของอาหาร และการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันมาก ภาคราชการควรต้องให้ความช่วยเหลือให้ความรู้กับ ติดตามพฤติกรรมบริโภคนิยม ลัทธิเอาอย่างองค์กรของครูก็ต้องจำกัด การนำเสนอสวัสดิการ สินค้า บริการที่ไม่จำเป็น จำกัดความต้องการของผู้รับบริการ จัดระบบช่วยเหลือครูอย่างเป็นรูปธรรม เห็นผลชัดเจน ไม่มีธุรกิจแอบแฝงเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากอาชีพข้าราชการครู

ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ มีการวางแผนการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจเพื่อนำมาปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน โดยให้สมาชิกครอบครัวรู้จัก วางแผนและควบคุมการใช้จ่าย การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์หารายได้เสริมหลังเลิกงาน ส่งเสริมให้มีการออมเงินทุกเดือน

ด้านตัวบุคคล ข้าราชการครูต้องจำกัดความต้องการ และหาทางเพิ่มรายได้โดยวิธีสุจริต ประหยัด อุดออม ลดหนี้เก่า หักหนี้ใหม่ ใช้แนวทางที่สำนักกองทุนและสวัสดิการที่คอยช่วยเหลือให้เกิดประโยชน์สูงสุด และที่สำคัญต้องดำเนินชีวิตตามแนวทฤษฎีพอเพียง ในด้านภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึงการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล อาทิ ส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวข้าราชการครูรู้จักใช้เวลาว่างหลังเลิกงานโดยการ ออกกำลังกาย เล่นดนตรี เป็นต้น และส่งเสริมให้ครอบครัวข้าราชการครูให้เก็บเงินออมไว้ทุกเดือน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์โดยการหารายได้เสริมหลังเลิกงาน เป็นต้น

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้จ่ายชำระการครุระหว่างกลุ่มที่มีหนี้สินและไม่มีหนี้สินโดยการใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์ในเชิงลึก
- 2) การศึกษาแบบทดลองเปรียบเทียบรายรับ-รายจ่ายของครอบครัวในแต่ละระยะของวงจรชีวิตครอบครัว

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ ชีใจงาม (2542) ค่านิยมในการดำเนินชีวิตและการดำเนินชีวิตของครูสังกัด
กรมสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก (จิตวิทยาการแนะแนว)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- เกษรา มานันตพงศ์ (2546) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู
สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
(การพัฒนาครอบครัวและสังคม) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- จิตตินัน เตชะคุปต์ (2545) “หน่วยที่ 4 หน้า 6-7 ประมวลสาระชุดวิชา เศรษฐศาสตร์ครอบครัว”
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี
- จุฬาลักษณ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2541) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าเด็ก
ก่อนวัยเรียน ปรินญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- เฉลิมขวัญ บุญยงค์ (2526) การศึกษาครอบครัว กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย (2545) “หน่วยที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ครอบครัว”
ประมวลสาระชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ครอบครัว หน้า 1-39 นนทบุรี สาขาวิชาครุศาสตร
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- _____ (2545) “หน่วยที่ 2 ทฤษฎีการบริโภคการออมและการลงทุน” ในประมวลสาระชุดวิชา
เศรษฐศาสตร์ครอบครัว บัณฑิตศึกษา นนทบุรี สาขาวิชา ครุศาสตร มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช
- ดวงกมล เวชบรรยงรัตน์ (2535) “หน่วยที่ 11 ความรู้สำหรับผู้บริโภค” ในเอกสารการสอน
ชุดวิชาครุศาสตรทั่วไป หน้า 189-277 นนทบุรี สาขาวิชาครุศาสตร
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ดาว นามบัณฑิต (2542) “สภาพหนี้สินและความคิดเห็นต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินของ
ข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ทรงฤทธิ์ หาญวงษา (2542) เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคของข้าราชการ
ครู โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในและนอกสถานศึกษา อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น” วิทยานิพนธ์ปรินญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น

- ทวีรัสมิ์ ธนามคม (2549) “วารสารคหศาสตร์” 49, 3 (กันยายน-ธันวาคม) : 56
- ทิพาศรี อินทะกุล (2547) มูลหนี้และความต้องการในการแก้ไขปัญหานี้สินของข้าราชการครู
สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา ในโครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหานี้สิน
ข้าราชการครู ปรินญาครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต
- ทัศนีย์ ทองสว่าง (2537) *สังคมไทย* กรุงเทพมหานคร โอเดียนสโตร์
- ธำรงค์ศักดิ์ คิมมงคล (2545) “การวิเคราะห์พฤติกรรมการออมของข้าราชการในสำนักงานปลัดกระทรวง
กลาโหม” วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การทหาร) ส่วนบัณฑิตศึกษา
โรงเรียนเสนาธิการทหารบก สถาบันวิชาการทหารสูงสุด
- นงคราญ สมบัติหลาย (2550) “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสถาบัน
อาชีวศึกษา ภาคเหนือ 3” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี
- นราทิพย์ ชูดวงศ์ (2539) *ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์* จุลภาค พิมพ์ครั้งที่ 3 โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นิยพรรณ วรรณศิริ (2540) *มานุษยวิทยาว่าด้วยระบบครอบครัว การแต่งงาน และเครือญาติ*
กรุงเทพมหานคร แพร่พิทยา
- เบงค์ (บาท) (2538) *เทคนิคการใช้บัตรเครดิตและบัตรเอทีเอ็มอย่างชาญฉลาด* พิมพ์ครั้งที่ 2
สำนักพิมพ์ธรรมชาติ
- ประเจิด สิ้นทรัพย์ (2527) *เศรษฐศาสตร์มหภาค ทฤษฎี และนโยบาย* เล่ม 2 กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์วัฒนาพานิชย์
- ประพันธ์ เสวदनันท์, ไพศาล, เล็กอุทัย, หลักเศรษฐศาสตร์ (2544) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2
พิมพ์ครั้งที่ 7 คณะเศรษฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประหยัด สายวิเชียร (2545) “หน่วยที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ครอบครัว” ใน
ประมวลสาระชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ครอบครัว หน้า 112 นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ประมวลสาระชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ครอบครัว (2545) “หน่วยที่ 2 ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กับเศรษฐศาสตร์
ครอบครัว” หน้า 41-87 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
นนทบุรี
- ปิยะฉัตร รัตนวิบูลย์ (2542) “การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้จ่ายของผู้ถือบัตรเครดิต : กรณีศึกษา
เปรียบเทียบระหว่าง กลุ่มอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนและข้าราชการ” ปรินญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- ปิยรัตน์ พรหมงาม (2550) “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานนิคมอุตสาหกรรม
แหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี
- พัสมน จารุรัตน์ (2552) “วารสารข้าราชการ” 54 (พฤศจิกายน-ธันวาคม) : 55
- พรกมล รัชนาภรณ์ (2542) “รูปแบบการดำเนินชีวิต พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ และพฤติกรรมการ
บริโภคสินค้าของวัยรุ่นในจังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
คณะนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พิษณุ จงสถิตย์วัฒนา (2539) การบริหารการตลาด พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์
- พูนศิริ วัจนะภูมิ (2545) “หน่วยที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ครอบครัว” ใน *ประมวล
สาระวิชาเศรษฐศาสตร์ครอบครัว* หน้า 5 นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต
สุโขทัยธรรมาธิราช
- พูนศิริ วัจนะภูมิ และคณะ (2552) “การจัดการรายได้และรายจ่ายของครอบครัวข้าราชการครู
ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- _____ (2550) “ตัวแปรที่สัมพันธ์กับเงินออมของครอบครัวข้าราชการครูที่สอนระดับช่วงชั้น
ที่ 1-2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่การศึกษา
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล” สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- พูนสุข เวชวิฐาน (2545) “หน่วยที่ 12 การประเมินคุณภาพชีวิตครอบครัว” หน้า 55 ใน *ประมวล
สาระวิชาเศรษฐศาสตร์ครอบครัว* นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
- พิณทิพย์ บริบูรณ์สุข (2539) หน่วยที่ 1 “ทรัพยากรครอบครัวและชุมชน” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชา
การจัดการทรัพยากรครอบครัวและชุมชน* พิมพ์ครั้งที่ 12 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช
- พรรณราย ทรัพย์ประภา (2548) *จิตวิทยาประยุกต์ในชีวิตและการทำงาน* โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- พรทิพย์ สัมปิตตะวนิช (2546) *แรงจูงใจกับการ โฆษณา* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ภิญโญ ทองดี (2551) www.HUMAN.CMU.AC.TH/EBOOK/006103/LESSON/01HTM
คั่นวันที่ 2 เมษายน
- เมธากุล เกียรติกระจาย (2546) *ทฤษฎีการบัญชี* ทีพีเอ็น เพรส

- ยูวดี กาญจนัญญัติ และคณะ (2540) หน่วยที่ 15 การดำเนินชีวิตครอบครัว” ในเอกสารการสอน
 ชุดวิชาการจัดการทรัพยากรครอบครัวและชุมชนหน้า 1083-1086 พิมพ์ครั้งที่ 13
 สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช
- _____ (2540) หน่วยที่ 4 เศรษฐกิจ สังคม กับการดำเนินชีวิตครอบครัว” ในเอกสารการสอน
 ชุดวิชาการจัดการทรัพยากร ครอบครัวและชุมชน หน้า 173 พิมพ์ครั้งที่ 13 นนทบุรี
 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- _____ (2540) “เอกสารการสอนชุดวิชา การจัดการทรัพยากรครอบครัวและชุมชน” หน่วยที่ 15
 การดำเนินชีวิตครอบครัว” หน้า 1082-1086 พิมพ์ครั้งที่ 13 สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัย
 สุโขทัยธรรมาธิราช
- เรืองอุไร ศรีนิลทา และ รัชนี ราชโรจน์ (2533) “หน่วยที่ 2 รู้ใช้ รู้จ่าย” ในเอกสารการสอนรายวิชา
 การจัดการกิจการของครอบครัว นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
 สุโขทัยธรรมาธิราช
- วิรัช วิรัชนิรารวรรณ (2532) ค่านิยมของข้าราชการไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชนบท :
 สาเหตุและแนวทางแก้ไข กรุงเทพมหานคร โอ. เอส. พริ้งดิ่ง เอ็นท์
- วรรณิ ชลนภาสถิต (2545) “หน่วยที่ 9 การจัดการเงินของครอบครัว” ใน ประมวลสาระชุดวิชา เศรษฐศาสตร์
 ครอบครัว หน้า 53-137 นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- _____ (2545) “หน่วยที่ 10 การวางแผนและควบคุมการเงินของครอบครัว” ในประมวลสาระ
 ชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ครอบครัว บัณฑิตศึกษา นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- วารุณี วงศา (2545) การจัดการบ้านเรือน พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- วิทยากร เชียงกุล (2544) ข้อเท็จจริงและอนาคตเศรษฐกิจของสังคมไทย กรุงเทพมหานคร มิ่งมิตร
- วิภา ปัญญาอนุวัฒน์ และคณะ (2548) พลังจิต พลังชีวิต พิชิตความสำเร็จ สถาบันพัฒนาผู้บริหาร
- ศิรินภา จามรมาน, ปนัดดา ชำนาญสุข (2542) มนุษย์กับสังคม ฉบับปรับปรุง สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
 เกษตรศาสตร์
- ศุภร เสรีรัตน์ (2544) พฤติกรรมผู้บริโภค กรุงเทพมหานคร ด้านสหวิชาการพิมพ์
- ศิรินุช อินละคร (2548) การเงินบุคคล กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ปริญ ลัทธิดานนท์ และศุภร เสรีรัตน์ (2534) การบริหารภาคการตลาดยุคใหม่
 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์พิมพ์พัฒนาศึกษา
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2538) พฤติกรรมผู้บริโภค กรุงเทพมหานคร วิธีตีพิมพ์พัฒนา
- สนิท สมัครการ (2539) ระบบครอบครัวและเครือญาติของไทย (โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ)
 พิมพ์ครั้งที่ 3 สถาบันจิตพัฒนาบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร

- สมพงษ์ ไทรงาม (2544) “พฤติกรรมกรรมการบริโภคการใช้จ่ายของข้าราชการครูในกองพลทหารราบ
ที่ 9 ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างนายทหารชั้นสัญญาบัตรกับนายทหารชั้นประทวน”
วิทยานิพนธ์หลักสูตร ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต (การทหาร) ส่วนบัณฑิตศึกษา
โรงเรียนเสนาธิการทหารบกสถาบันวิชาทหารชั้นสูง
- สมปอง แจ็งสุบิน (2544) “เปรียบเทียบพฤติกรรมการออมของครัวเรือนก่อนและหลังระหว่าง
เกิดวิกฤติเศรษฐกิจในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สมบุญ เกียรติกุล (2550) ภาวะหนี้สินและแนวทางการบริหารหนี้สินของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูสุโขทัย
จำกัด ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- สายพิน แก้วงามประเสริฐ (2549) ปัญหาหนี้สินของครู แก้ออย่างไรดี? มติชนรายวัน วันที่ 26
มิถุนายน ปีที่ 29 ฉบับที่ 10334
- สามารถ เตจ๊ะวงศ์ (2545) “ค่านิยมและพฤติกรรมในการดำรงชีวิตของข้าราชการครูที่มีหนี้สิน”
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การศึกษานอกระบบ เชียงใหม่
- สี เหมาะะรังสี (2530) ภาวะหนี้สินของครูสังกัดกรมสามัญศึกษา เทศบาลและสำนักงานคณะกรรมการ
ประถมศึกษาแห่งชาติในจังหวัดมหาสารคาม” ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก
- สุพรรณรัตน์ อีระชนมถ (2546) “คุณลักษณะครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายของนักศึกษาสถาบัน
เทคโนโลยีราชมงคล” วิทยาเขตตากปริญญาโทศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
การพัฒนาคอร์ปครุและสังคม
- สุนทร สุราษฎร์กุล (2539) “ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของวัยรุ่น ศึกษากรณีนิติต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2538” ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุขใจ น้ำผุด (2543) *กลยุทธ์การบริหารการเงินบุคคล* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- _____ (2539) *กลยุทธ์การบริหาร* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สุทธิสม คังก้อง (2536) “ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภาวะหนี้สินของข้าราชการครู : ศึกษาเฉพาะกรณี
ข้าราชการครูประถมศึกษาในจังหวัดภาคอีสานตอนบน” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคม
วิทยามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุนีย์ โยคะกุล (2542) ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหาร นิติตปีที่ 1 มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- สุภา โปษศรี (2547) “ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยค้ำครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ”
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2537) *เทคนิคการวิเคราะห์หัตถ์แปรหลายตัวสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์
 และพฤติกรรมศาสตร์* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร เลียงเชียง
- สาลีณี คนบุญ (2547) “พฤติกรรมการใช้จ่ายของเด็กวัยรุ่นในจังหวัดประทุมธานี” ปริญญาโทเศรษฐศาสตร
 มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
- สุภัทรา อภัยวงศ์ (2540) “ผลกระทบของการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตต่อปริมาณเงินฝากธนาคาร”
 วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สุรเชษฐ ชีรวินิจ (2542) *โก่งสะบัด โก่งสะบัด* พิมพ์ครั้งที่ 2 คอมพิวเตอร์การพิมพ์ กรุงเทพมหานคร
- สุพจน์ ยศสมศักดิ์ (2546) “พฤติกรรมค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร
 สำนักงาน ก.ค. และธนาคารออมสิน” คู่มือการดำเนินงาน โครงการพัฒนาชีวิตครู.
 กรุงเทพมหานคร มป.ท. (2545) สำนักงานคณะกรรมการ สกสค. ระเบียบวาระ
 การประชุมคณะกรรมการส่งเสริม สวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา
 ครั้งที่ 5/2548 วันที่ 22 เมษายน 2548 เอกสาร
- อมรรัตน์ เจริญชัย และคณะ (2523) *เศรษฐศาสตร์ครอบครัว* วิทยาลัยเทคโนโลยี และ อาชีวศึกษา
- อมรรัตน์ พลอยบุญย์ (2547) “พฤติกรรมค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม
 จังหวัดปทุมธานี” ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- อุทัย หิรัญโต (2530) *ระบบราชการไทย* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์
- อุษณีย์ จิตตะปาโล (2541) *จิตวิทยาทั่วไป* สำนักพิมพ์จิตรวัดณ์
- อนุก ศรีสำราญรุ่งเรือง (2550) “ภาวะหนี้สินและแนวทางการบริหารหนี้สินของสหกรณ์ออมทรัพย์
 ครูกรม สามัญศึกษา จังหวัดเลย จำกัด” ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
 แม่โจ้

Stanton, William J. and Charles Futrell (1987). *Fundamentals of marketing* .8 th ed .New York
 MC Graw Hill.

Yamane Taro. (1967). *Elementary Sampling Theory*. New Jersey : Prentice-Hall, Engle Cliffs.

Semenik, Richard. (2002) *Promotion and Intergrated Marketing Communication*. Ohio: South-Western,
http://www.inspect9.moe.go.th/economic_king80.htm

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ (แบบสอบถาม)

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ (แบบสอบถาม)

1. ชื่อ	รองศาสตราจารย์รวงพร อิ่มผล
ประวัติการศึกษา	บธ.บ., ศศ.ม. (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์)
สถานที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ประสบการณ์หรือความชำนาญ	ด้านการบัญชี
2. ชื่อ	รองศาสตราจารย์ปรียานุช กิจรุ่งโรจน์เจริญ
ประวัติการศึกษา	บธ.ม., บธ.ม. (บัญชีต้นทุน)
สถานที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ประสบการณ์หรือความชำนาญ	ด้านการบัญชี
3. ชื่อ	ดร.ณุศณี มีแก้วกฤษร
ประวัติการศึกษา	The University of Texas at Arlington
สถานที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ประสบการณ์หรือความชำนาญ	Finance International Finance

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ ช่วงชั้นที่ 1-2

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครู และเพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ กับพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัว ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือจากครอบครัวท่านในการตอบแบบสอบถามการวิจัยในครั้งนี้ตามความเป็นจริง ซึ่งคำตอบที่ได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษในอนาคต (ผู้วิจัยขอรับรองว่าข้อมูลที่ท่านให้ทั้งหมดจะถือเป็นความลับ และนำเสนอผลงานวิจัยเป็นภาพรวม)

แบบสอบถามนี้แบ่งเป็น 5 ตอน

- ตอนที่ 1 ปัจจัยด้านบุคคลและปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัวผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิต
- ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการวางแผนและการควบคุมการใช้จ่ายของครอบครัว
- ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัว
- ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

(มัจฉินท์ วงศ์ใหญ่)

นักศึกษาปริญญาโท สาขา มนุษยนิเวศศาสตร์

บัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

โทร 089-0304446, 089-6019598

ตอนที่ 1 ปัจจัยด้านบุคคลและปัจจัยด้านครอบครัวมี 8 ข้อ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

1. เพศ

() 1. หญิง () 2. ชาย

2. อายุ

() 1. ต่ำกว่า 30 ปี () 2. 30 – 40 ปี
() 3. 41 – 50 ปี () 4. 51 – 60 ขึ้นไป

3. วุฒิการศึกษา

() 1. ต่ำกว่าปริญญาตรี () 2. ปริญญาตรี
() 3. ปริญญาโท () 4. ปริญญาเอก

4. อายุราชการ

() 1. ต่ำกว่า 11 ปี () 2. 11 – 20 ปี
() 3. 21 – 30 ปี () 4. มากกว่า 31 ปีขึ้นไป

5. ตำแหน่งปัจจุบัน

() 1. ครูผู้ช่วย () 2. ครู ค. 1
() 3. ครูชำนาญการ () 4. ครูชำนาญการพิเศษ

6. ครอบครัวของท่านมีรายได้ประจำและรายได้เสริมรวมกันเฉลี่ยเดือนละ.....บาท
(ใช้ข้อมูลในช่วงเดือน มกราคม – มิถุนายน 2553)

7. สถานภาพของครอบครัว

() 1. อยู่ร่วมกัน () 2. หย่า/หย่าร้าง () 3. แยกกันอยู่

8. วงจรชีวิตครอบครัวหมายถึง ระยะของการเปลี่ยนแปลงจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่งโดยการเริ่มต้นจากการแต่งงานของชาย หญิง และสิ้นสุดลงโดยการจากไปของกลุ่มสมรส ครอบครัวของท่านมีลักษณะตรงกับข้อใด (ตอบได้ 1 ข้อ)

() 1. ระยะเริ่มต้นของชีวิตครอบครัวเป็นระยะของการสร้างและตั้งต้นครอบครัวใหม่ ซึ่งเริ่มเมื่อหญิงชายมาอยู่ร่วมกันโดยการแต่งงานหรือการตกลงใจของทั้งสองฝ่าย ระยะนี้เริ่มตั้งแต่มีการแต่งงานจนกระทั่งเตรียมมีบุตรคนแรก

() 2. ระยะครอบครัวขยายตัวเป็นระยะครอบครัวมีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นในครอบครัว เริ่มตั้งแต่การให้กำเนิดบุตรคนแรกและสิ้นสุดลงเมื่อบุตรคนสุดท้ายแยกจากบ้านหรือครอบครัวไป มีชีวิตของตนเอง

() 3. ระยะครอบครัวอยู่ตัวหรือเรียกได้ว่าเริ่มหดตัวเป็นระยะที่บุตรคนแรกเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ตอนต้น หรือมีอายุประมาณ 20 ปีขึ้นไป

() 4. ระยะครอบครัวหดตัวเป็นระยะที่สมาชิกในครอบครัวลดจำนวนลง เนื่องจากบุตรที่เข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้นทยอยกันออกจากบ้านไปมีชีวิตของตนเองทีละคนจนกระทั่งถึงบุตรคนสุดท้าย

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิต มี 8 ข้อ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

1. ครอบครัวท่านใช้บัตรเครดิตหรือไม่

() 1. ใช่ () 2. ไม่ใช่

(ท่านที่ใช้บัตรเครดิต กรุณาตอบข้อ 2-8 ถ้าไม่ใช่ข้ามไปตอบตอนที่ 3)

2. ปัจจุบันครอบครัวท่านถือบัตรเครดิตจำนวน.....ใบ

3. สาเหตุที่ครอบครัวท่านใช้บัตรเครดิต (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() 1. สามารถผ่อนชำระค่าใช้จ่ายได้

() 2. สะดวกปลอดภัยไม่ต้องพกเงินสดมาก

() 3. สามารถซื้อสินค้า/บริการได้ก่อนแล้วชำระเงินภายหลัง

() 4. ถอนเงินจากตู้ ATM ได้

() 5. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

4. ครอบครัวท่านใช้บัตรเครดิตในเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() 1. อุปโภค บริโภค

() 2. สาธารณูปโภค (ค่าน้ำประปา/ค่าไฟฟ้า/ค่าโทรศัพท์)

() 3. เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม

() 4. นันทนาการ(การบันเทิง/การกีฬา)

() 5. สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (เครื่องปรับอากาศ/เครื่องซักผ้า/เตาไมโครเวฟ)

() 6. สินค้าฟุ่มเฟือย(เครื่องประดับ/น้ำหอม/เครื่องสำอาง)

() 7. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

5. ครอบครัวท่านใช้บัตรเครดิตในสถานที่ใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ 1. ห้างสรรพสินค้า	☐ 6. โรงแรม
☐ 2. ร้านค้าทั่วไป	☐ 7. สถานีบริการน้ำมัน
☐ 3. ร้านอาหารหรือภัตตาคาร	☐ 8. โรงพยาบาล
☐ 4. สถานที่ท่องเที่ยว	☐ 9. ต่างประเทศ
☐ 5. สถานบันเทิง	☐ 10. การเดินทาง
☐ 11. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....	
6. ระยะเวลาที่ชำระเงินคืนตามที่ระบุในใบแจ้งยอดบัตรเครดิต
1. จ่ายครบจำนวนที่ใช้ในแต่ละเดือน ตามเวลาที่กำหนด
2. จ่ายตามจำนวนขั้นต่ำที่เรียกเก็บ ตามเวลาที่กำหนด
3. จ่ายหลังกำหนดเป็นบางครั้ง
3. จ่ายหลังกำหนดเป็นประจำ
7. ครอบครัวท่านจดบันทึกการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตหรือไม่
1. จดบันทึก หรือ เก็บสลิปไว้ตรวจสอบ
2. ไม่จดบันทึก และไม่เก็บสลิป
3. จดบันทึก และเก็บสลิปบ้างเป็นบางครั้ง
8. ในกรณีที่ครอบครัวท่านใช้บัตรเครดิต ท่านใช้จ่ายในเรื่องใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. ชื่อของใช้ประจำวัน
2. รับประทานอาหารนอกบ้าน
3. ใช้เป็นประจำแทนเงินสด
4. นันทนาการ(การบันเทิง/การศึกษา)
5. อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีมูลค่าสูง
6. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการวางแผนและการควบคุมการใช้จ่ายของครอบครัว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ในช่องว่าง ที่ท่านได้ปฏิบัติ ให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด
ความถี่ของการปฏิบัติดังนี้

ปฏิบัติประจำ	เท่ากับ	6-7 ครั้งต่อสัปดาห์
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	เท่ากับ	4-5 ครั้งต่อสัปดาห์
ปฏิบัติน้อย	เท่ากับ	2-3 ครั้งต่อสัปดาห์
ไม่ได้ปฏิบัติ	เท่ากับ	ไม่ได้กระทำเลย

ข้อที่	รายการ	ปฏิบัติ ประจำ	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง	ปฏิบัติ น้อย	ไม่ได้ ปฏิบัติ
1.	มีการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายทุกเดือน				
2.	มีการกำหนดเป้าหมายในการใช้จ่ายเงิน ในแต่ละเดือน				
3.	มีการจัดสรรเงินรายได้เพื่อการใช้ในกิจกรรม ต่าง ๆ เป็นหมวดหมู่				
4.	มีการคำนวณเปรียบเทียบรายรับ-รายจ่ายในแต่ละ เดือนที่ผ่านมาเพื่อการวางแผน การใช้จ่ายในเดือน ต่อไป				
5.	มีการตั้งข้อตกลงในการใช้จ่ายเงินให้กับสมาชิก ในครอบครัว				
6.	หัวหน้าครอบครัวได้ปลูกฝังสมาชิกในครอบครัว รู้จักการออมเพื่อเป็นพื้นฐานในการใช้จ่าย ในชีวิตประจำวัน				
7.	มีการกำหนดค่าโทรศัพท์มือถือ โทรศัพท์บ้าน ทุกเดือน				
8.	มีการจัดสรรเงินไว้เพื่อใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล เมื่อสมาชิกในครอบครัวล้มป่วย				
9.	มีการจัดสรรเงินเกี่ยวกับการท่องเที่ยวตามสถานที่ พักผ่อนและตากอากาศ				

ข้อที่	รายการ	ปฏิบัติ ประจำ	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง	ปฏิบัติ น้อย	ไม่ได้ ปฏิบัติ
10.	มีการจัดสรรเงินไว้เพื่อใช้ในการซ่อมแซมที่พักอาศัยและอุปกรณ์ของใช้ต่าง ๆ ภายในบ้าน				
11.	มีการจัดสรรค่าใช้จ่ายส่วนตัว ในแต่ละเดือนเช่น เครื่องสำอาง เครื่องประดับ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เป็นต้น				
12.	ในครอบครัวมีการจัดสรรเงินไว้สำหรับภาษีสังคม และการทำบุญต่าง ๆ ในแต่ละเดือน				
13.	ครอบครัวมีการจัดสรรเงินค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า เป็นต้นในแต่ละเดือน				
14.	มีการกำหนดค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าบำรุงรักษา รถยนต์/รถจักรยานยนต์ในแต่ละเดือน				
15.	เปรียบเทียบรายจ่ายในแต่ละเดือนของสมาชิกในครอบครัวกับแผนรายจ่ายของครอบครัว				

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

1. ปริมาณการใช้จ่ายทั้งหมดของครอบครัวท่านเฉลี่ยเดือนละ.....บาท
(ใช้ข้อมูลในช่วงมกราคม- มิถุนายน 2553)
2. ครอบครัวท่านมีรายจ่ายประจำเฉลี่ยเดือนละ.....บาท
(รายจ่ายที่ต้องจ่ายประจำทุกเดือน เช่น ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ ค่าผ่อนรถ ฯลฯ)
3. ครอบครัวท่านมีรายจ่ายไม่ประจำเฉลี่ยเดือนละ.....บาท
(รายจ่ายที่ไม่ได้จ่ายทุกเดือน เช่น ทำบุญ การท่องเที่ยว ซ่อมแซมรถ ฯลฯ)
4. ครอบครัวท่านใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต ทั้งรายจ่ายประจำและไม่ประจำ เฉลี่ยเดือนละ.....บาท
5. ครอบครัวท่านใช้จ่ายด้วยเงินสด ทั้งค่าใช้จ่ายประจำ และไม่ประจำ เฉลี่ยเดือนละ.....บาท

6. ครอบครัวท่านได้รับรายได้ในแต่ละเดือนเพียงพอกับรายจ่ายหรือไม่ (ถ้าตอบว่าเพียงพอให้ข้ามข้อ 7, 8, 9)
- () 1. เพียงพอมีเหลือเก็บ
 () 2. เพียงพอไม่เหลือเก็บ
 () 3. ไม่เพียงพอ
7. ครอบครัวท่านมีปัญหาค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอหรือไม่
- () 1. มีประจำทุกเดือน
 () 2. มีเป็นบางครั้ง
 () 3. มีบ้างนาน ๆ ครั้ง
 () 4. ไม่มีปัญหาเลย
8. เมื่อค่าใช้จ่ายของครอบครัวท่านไม่เพียงพอท่านปฏิบัติเช่นใด
- () 1. ขอยืมจากญาติพี่น้อง () 2. กู้ยืมเงินนอกระบบ
 () 3. กู้จากสหกรณ์ออมทรัพย์ครู () 4. ใช้สินเชื่อนวญ
 () 5. อื่น ๆ
9. ท่านคิดว่าปัญหาการเงินของครอบครัวท่านเกิดขึ้นเพราะเหตุใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () 1. ซื้อสินค้ามีหย้อ ราคาสูง
 () 2. ซื้อสินค้าที่เกินความจำเป็นต้องใช้
 () 3. เงินเดือนน้อยไม่พอค่าใช้จ่าย
 () 4. ไม่มีการวางแผนในการใช้จ่ายเงินล่วงหน้า
 () 5. อื่น ๆ โปรดระบุ.....
10. ในแต่ละเดือนท่านใช้จ่ายเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด (โปรดเรียงลำดับ จากมากไปหาน้อย)
- () 1. เสื้อผ้า / เครื่องนุ่งห่ม
 () 2. รองเท้า / กระเป๋า
 () 3. เครื่องประดับ
 () 4. เครื่องสำอาง
 () 5. เทป / ซีดี หนังสือและเพลง
 () 6. ค่าโทรศัพท์ / บัตรโทรศัพท์
 () 7. เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ / บุหรี่
 () 8. การพักผ่อนตามสถานที่ท่องเที่ยว
 () 6. ค่ารักษาพยาบาล
 () 9. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะการดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

- คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความในข้อคำถามให้เข้าใจและทำเครื่องหมาย /ลงในช่องที่ตรงกับครอบครัวของท่านปฏิบัติตามสภาพความเป็นจริง โดยแบ่งระดับความเป็นจริงออกเป็น 5 ระดับเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้
- 5 หมายถึง บ่อยมาก คือ การปฏิบัติในเรื่องนั้น ๆ มากที่สุด
 4 หมายถึง บ่อย คือ การปฏิบัติในเรื่องนั้น ๆ มาก
 3 หมายถึง ปานกลาง คือ การปฏิบัติในเรื่องนั้น ๆ มากหรือน้อยเท่ากัน
 2 หมายถึง น้อย คือ การปฏิบัติในเรื่องนั้น ๆ น้อย
 1 หมายถึง น้อยที่สุด คือ การปฏิบัติในเรื่องนั้น ๆ น้อยมากไม่เกิน 5 ครั้งต่อปี

ข้อ	ข้อความ	5	4	3	2	1
1.	ความพอประมาณ ครอบครัวของท่านมีรายจ่ายสมดุลกับรายได้					
2.	ครอบครัวของท่านรู้จักความพอประมาณ พอเหมาะกับสภาพของตนเอง เช่น ไม้ฟุ่มเฟือย การกินอยู่ในระดับพอประมาณ เป็นต้น					
3.	ครอบครัวของท่านมีที่อยู่อาศัยเหมาะสมกับกับสถานภาพของครอบครัว					
4.	ความมีเหตุผล ในครอบครัวของท่านเมื่อเจอปัญหา อุปสรรคเข้ามาในชีวิตจะใช้ สติปัญญาคิดอย่างรอบคอบในการแก้ไขปัญหาที่นั้น ๆ					
5.	ครอบครัวของท่านใช้จ่ายอย่างประหยัด ลดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออก					
6.	เมื่อต้องการสิ่งของในการดำเนินชีวิต เช่น รถยนต์/จักรยานยนต์ เป็นต้น ต้องคำนึงถึงเหตุผลและความจำเป็นในการซื้อ					
7.	ภูมิคุ้มกันที่ดี สมาชิกในครอบครัวของท่านมีสุขภาพกายและสุขภาพทางใจที่เข้มแข็ง					
8.	ครอบครัวท่านมีการ ทำประกันชีวิต ประกันภัยรถยนต์					
9.	ครอบครัวของท่านได้เก็บเงินออมไว้ทุกเดือน					
10.	ความรู้ สมาชิกในครอบครัวของท่านมีการใฝ่หาความรู้จากสื่อต่าง ๆ เพิ่มเติม อยู่เสมอ					

ข้อ	ข้อความ	5	4	3	2	1
11.	ท่านได้นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเพิ่มเติมมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน					
12.	สมาชิกในครอบครัวของท่านมีการเรียนพิเศษเพิ่มเติมในวันหยุด					
13.	คุณธรรม ครอบครัวของท่านมีการปลูกฝังเกี่ยวกับค่านิยมและความคิดให้สมาชิกในครอบครัวรู้จักการช่วยเหลือค่อเพื่อนในสังคมเดียวกัน					
14.	ครอบครัวของท่านได้มีการปลูกจิตสำนึกความพอเพียงและปรับเปลี่ยนค่านิยมให้กับลูกหลาน					
15.	สมาชิกในครอบครัวได้ประกอบอาชีพสุจริต ขยัน อดทนและปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต					

ขอขอบคุณที่ท่านให้ข้อมูลอย่างครบถ้วน

ภาคผนวก ก

**จำนวนหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครู
ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**

**จำนวนหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**

ที่	จังหวัด	สหกรณ์ออมทรัพย์ จำกัด	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนหนี้สิน (บาท)	หนี้สินเฉลี่ยต่อ คน (บาท)
1.	เลย	ครูกรมสามัญศึกษา	1,124	655,440,000	583,131.67
2.	เลย	ครูเลย	6,023	320,104,000	531,469.37
3.	ร้อยเอ็ด	ครูร้อยเอ็ด	12,684	6,238,350,000	491,828.29
4.	มุกดาหาร	ครูมุกดาหาร	3,503	1,655,880,000	472,703.40
5.	หนองบัวลำภู	ครูหนองบัวลำภู	4,308	1,787,500,000	414,925.72
6.	สกลนคร	ข้าราชการสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ	489	187,420,000	383,271.98
7.	ศรีสะเกษ	ครูศรีสะเกษ	14,501	5,381,440,000	371,108.20
8.	กาฬสินธุ์	ครูกาฬสินธุ์	10,125	365,856,000	361,339.26
9.	สุรินทร์	ครูสุรินทร์	13,013	4,629,060,000	355,725.81
10.	ยโสธร	ครูยโสธร	4,726	1,632,330,000	345,393.57
11.	อำนาจเจริญ	ครูอำนาจเจริญ	3,134	1,073,680,000	342,590.94
12.	อุบลราชธานี	ครูอุบลราชธานี	14,423	4,907,640,000	340,264.85
13.	บุรีรัมย์	ครูบุรีรัมย์	14,485	4,829,310,000	333,400.76
14.	มหาสารคาม	ครูมหาสารคาม	8,987	2,970,240,000	330,504.06
15.	ร้อยเอ็ด	สามัญศึกษาร้อยเอ็ด	1,367	438,990,000	321,133.87
16.	อุดรธานี	เสมาธรรมจักรอุดรธานี	1,780	562,620,000	361,078.65
17.	อุดรธานี	ครูอุดรธานี	10,985	3,420,910,000	311,416.48
18.	ขอนแก่น	ครูขอนแก่น	16,837	5,014,320,000	297,815.53
19.	สกลนคร	ครูสกลนคร	10,122	2,940,530,000	290,508.79
20.	นครราชสีมา	ครูนครราชสีมา	18,794	5,171,240,000	275,153.77
21.	ชัยภูมิ	ครูชัยภูมิ	9,262	254,647,000	274,937.38
22.	สุรินทร์	ครูสัมพันธ์สุรินทร์	1,094	293,540,000	268,318.10
23.	อุบลราชธานี	ข้าราชการสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ	1,543	480,410,000	264,685.68
24.	นครพนม	ครูนครพนม	4,678	1,186,100,000	253,548.53

ที่	จังหวัด	สหกรณ์ออมทรัพย์ จำกัด	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนหนี้สิน (บาท)	หนี้สินเฉลี่ยต่อ คน (บาท)
25.	หนองคาย	ครูหนองคาย	5,428	1,146,860,000	211,285.92
26.	หนองคาย	เสมาหนองคาย	560	114,680,000	204,785.71
27.	ชัยภูมิ	สามัญศึกษาชัยภูมิ	783	151,780,000	193,844.19
28.	นครราชสีมา	สามัญศึกษานครราชสีมา	1,506	280,630,000	186,341.30
29.	กาฬสินธุ์	สามัญศึกษากาฬสินธุ์	1,041	180,660,000	173,544.67
30.	มุกดาหาร	สามัญศึกษามุกดาหาร	233	38,500,000	165,236.05
31.	นครพนม	ครูมัธยมศึกษานครพนม	653	94,410,000	148,677.17
32.	บุรีรัมย์	ครูกรมสามัญศึกษา บุรีรัมย์	293	18,730,000	63,924.91
		รวม	198,466	66,817,270,000	336,669

ที่มา : รายงานสถิติข้อมูลด้านการเงินสหกรณ์สมาชิก ประจำปี 2545 (ขุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์
แห่งประเทศไทย จำกัด, 2546)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวมูจลินท์ วงศ์ใหญ่
วัน เดือน ปีเกิด	27 พฤศจิกายน 2519
สถานที่เกิด	อำเภอกันทรารมย์ จังหวัด ศรีสะเกษ
ประวัติการศึกษา	ระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนบางปะกอกวิทยาคมกรุงเทพมหานคร ระดับมัธยมปลายศึกษาที่โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร ระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยบ้านสมเด็จเจ้าพระยา รุ่น 05 AAN กรุงเทพมหานคร
สถานที่ทำงาน	ชัยเจริญการทอ เพชรเกษม 42 กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่ง	Q.C. และการตลาด
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	ตัดเย็บเสื้อ เซ็ต โปโล คอกลม ชุดยูนิฟอร์ม
ตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้จัดการ